

Masarykova univerzita
Fakulta sociálních studií
Katedra mediálních studií a žurnalistiky

Zahraníční zpravodajství jako životní styl
sada rozhovorů s českými zahraničními zpravodaji

bakalářská diplomová práce

Brno 2009

Vedoucí práce: Ing. Rudolf Burgr

Autorka: Anna Sedláčková

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně na základě zdrojů a literatury uvedené v bibliografii.

V Brně dne 7. 12. 2009

.....
Anna Sedláčková

Poděkování:

Všem bývalým i současným zpovídaným zahraničním zpravodajům za ochotu navzdory nabitému programu zodpovědět mé otázky.

Rodině a přátelům za pomoc a podporu.

A zvláště pak Ing. Rudolfu Burgrovi za odborné vedení diplomové práce.

„Být zahraničním zpravodajem je jediný způsob
jak celý život zůstat adolescentem.“

Bernard Weinraub, *New York Times*

Obsah

1. Úvod	7
2. Teoretický rámec zahraničního zpravodajství	9
2.1. Vývoj zahraničního zpravodajství	9
2.2. Vliv technologií na zahraniční zpravodajství	12
2.2.1. Nadnárodní perspektiva	13
2.2.2. Zpravodajství v reálném čase	15
2.2.3. Občanská žurnalistika	18
2.2.4. Nová typologie zahraničních zpravodajů	19
2.3. Specifika novináře jako zahraničního zpravodaje	23
2.4. Žurnalistika v extrémních situacích	34
2.5. Portrét zahraničního zpravodaje	39
3. Teoretické aspekty rozhovorů a praktická východiska	41
3.1. Žurnalistický rozhovor jako žánr	41
3.2. Předpokládané znaky interview se zahraničními zpravodaji	45
3.3. Mediální titul, čtenářské publikum a tematické oblasti rozhovorů	47
3.4. Výběr zahraničních zpravodajů	47
3.5. Elementární mapy zahraničních zpravodajů v českých médiích	48
3.5.1. Český rozhlas	49
3.5.2. Česká televize	51
3.5.3. Česká tisková kancelář	53
3.5.4. Lidové noviny	55
3.5.5. Mladá fronta Dnes	57
3.5.6. Právo	59
3.5.7. Hospodářské noviny	61
3.5.8. Deník	63

4. Rozhovory a jejich reflexe	64
4.1. Rozhovor s Miroslavem Konvalinou	65
<i>Člověk se musí snažit o víc</i>	
4.1.1. Reflexe rozhovoru s Miroslavem Konvalinou	73
4.2. Rozhovor s Kateřinou Šafaříkovou	74
<i>Česko-český tunel, ve kterém se pohybujeme, je v leccem úzký</i>	
4.2.1. Reflexe rozhovoru s Kateřinou Šafaříkovou	82
4.3. Rozhovor s Pavlínou Kvapilovou	83
<i>Zůstat v médiích normální je skoro nemožné</i>	
4.3.1. Reflexe rozhovoru s Pavlínou Kvapilovou	91
4.4. Rozhovor s Vlastimilem Milým	92
<i>Bulharsko nebylo náročné. Kdybych necestoval, unudil bych se</i>	
4.4.1. Reflexe rozhovoru s Vlastimilem Milým	100
4.5. Rozhovor s Marií Woodhamsovou	101
<i>I té svobodě se člověk musel učit</i>	
4.5.1. Reflexe rozhovoru s Marií Woodhamsovou	108
4.6. Rozhovor s Josefem Pazderkou	109
<i>Úroveň zpravodajství v Moskvě trpí</i>	
4.6.1. Reflexe rozhovoru s Josefem Pazderkou	116
4.7. Rozhovor s Tomášem Etzlerem	117
<i>Když v Praze mluvím o Tibetu, automaticky začnu šeptat</i>	
4.7.1. Reflexe rozhovoru s Tomášem Etzlerem	125
4.8. Srovnání teoretického portréту a skutečné tváře zpravodaje	126
5. Závěr	132
6. Seznam použitých zdrojů a literatury	136
7. Seznam obrázků	143
8. Jmenný rejstřík	144
9. Anotace, klíčová slova	149

1. Úvod

Autorka se v bakalářské práci věnuje fenoménu zahraničního zpravodajství a jeho aktérům na české mediální scéně. Problematika zahraničního zpravodajství dosud v České republice nebyla zpracována, třebaže pro malý stát ve středu Evropy se jedná o stěžejní zdroj informací. Motivací práce proto kromě zaujetí tématem byla také snaha zvýšit povědomí o této disciplíně, především pak o profesi zahraničních zpravodajů samotných. Co všechno kromě na první pohled lákavého pobytu v cizině zahraniční zpravodajství obnáší, autorka zjišťovala od sedmi bývalých a současných zahraničních korespondentů¹. Vzniklá sada interview² podtrhuje cíl této práce: popsat specifika profese zahraničního zpravodaje.

Zahraniční zpravodajství a profese korespondenta autorku upoutaly v kurzu Zahraniční zpravodajství a diplomatická žurnalistika, který na Katedře mediálních studií a žurnalistiky FSS MU na podzim 2007 vedl Miroslav Konvalina. Zajímavé zážitky bývalého washingtonského zpravodaje Českého rozhlasu a jeho hostů autorku inspirovaly, aby se profesnímu i osobnímu životu zahraničních zpravodajů věnovala podrobněji. Jako sympatické se jí na povolání zahraničního korespondenta jeví rovněž spojení žurnalistiky, cizího jazyka a cestování.

Práce je tvořena třemi stěžejními částmi: teorií zahraničního zpravodajství, teorií žurnalistického rozhovoru a sérií rozhovorů. Teorii zahraničního zpravodajství je věnována druhá kapitola. Autorka se v ní zabývá vývojem zahraničního zpravodajství a vlivem technologického pokroku na ně. Několik stran je věnováno žurnalistice v extrémních situacích. Na základě cizojazyčné odborné literatury³ vznikla charakteristika novináře jakožto zahraničního zpravodaje, z níž autorka vycházela v rozhovorech s českými korespondenty.

---

¹ Pojmy zahraniční zpravodaj a korespondent jsou v práci používány jako synonyma.

² Rovněž rozhovor a interview jsou zde míněny synonymně.

³ Veškeré citace cizojazyčných zdrojů přeložila autorka.

Ve třetí kapitole je popsána teorie žánru rozhovoru, předpokládané znaky interview se zahraničními zpravodaji, mediální titul, v němž by se rozhovory potencionálně mohly objevit, výběr zpovídaných korespondentů a tematické oblasti interview. Obsahuje také unikátní sadu map postů zahraničních zpravodajů a externích dopisovatelů českých médií.

Série tematicky odborně laděných rozhovorů a jejich reflexe jsou pak obsaženy ve čtvrté kapitole, v níž autorka také srovnává teoretický portrét zahraničního zpravodaje se životní realitou zpovídaných korespondentů.

2. Teoretický rámec zahraničního zpravodajství

Kapitola je zaměřena na teoretické aspekty zahraničního zpravodajství a jejich praktické projevy v profesním životě korespondentů. Autorka v práci vychází z pojetí švédského antropologa Ulfa Hannerze, který při svém výzkumu korespondentů nahlížel slovo „zahraniční“ ve spojení „zahraniční zpravodajství“ nejen jako odkaz ke zprávám přinášeným zpoza hranic státu, nýbrž se kromě prostorového pojetí zamýšlel i nad jinakostí a cizotou zahraničního zpravodajství. Zprávy ze zahraničí lze podle něj považovat za takové, jež překročily hranice porozumění a z kulturního hlediska nejsou snadno srozumitelné (Hannerz 2004: 32). Kromě zpráv však nemusí být snadno srozumitelný ani způsob práce a života zahraničních korespondentů. V českých odborných kruzích tématu zatím nebyla věnována pozornost. Na následujících stranách se proto autorka pokouší odvětví zahraničního zpravodajství osvětlit a přiblížit, co profese korespondenta obnáší.

2.1. Vývoj zahraničního zpravodajství

Zahraniční zpravodajství je relativně nový pojem. Lidé a jejich smýšlení se po miliony let vyvíjely v rámci ne příliš početných skupin lovců a kmenových společností, pro které bylo nejdálší prospěšnou informací to, že se v sousedním údolí objevili mamuti. Informace byly blízké a osobní. V době kamenné se lidé nezaobírali tím, že se na odlehlém místě přihodilo něco důležitého. Být zpravodajem obnášelo kráčet pár kilometrů před ostatními (Perlmutter, Hamilton 2007: 3).

Potřeba dozvědět se, co se děje na druhé straně kontinentů a oceánů, vyvstala se vznikem starověkých civilizací. Z vojensko-mocenských důvodů měli římscí císaři, asyrští králové či egyptští faraóni zájem na tom získat informace ze vzdálených míst co nejdříve. Mezi prvotní technologie, které v „zahraničních“ záležitostech hrály

významnou roli, lze zařadit kouř, prach a oheň, jež se používaly k signalizování na kratší vzdálenosti (ibidem: 3).

Zpravodajové informující o vzdálených událostech se z jednoho místa na druhé po většinu dějin lidstva přemísťovali pěšky, běhali, jezdili na koních a vozech anebo se plavili. Místním obyvatelům pak zprávy předávali v ústní, písemné či obrazové podobě. Středověký štafetový systém ovládala vrchnost. Kurýři doručovali informace výhradně svým vojenským velitelům a panovníkům. Neoficiálně pak novinky cestovaly například s obchodníky či vojáky navráťivšími se z boje. Obyčejně dalekých civilizací lidem přibližovali cestovatelé jako například Marco Polo v asijském cestopise Milion. Za nejrychlejší mezinárodní přepravce zpráv však před vynálezem elektrického telegrafu Samuela F. B. Morseho platili poštovní holubi, jejichž služeb podnikaví novináři v první polovině devatenáctého století hojně využívali. Holubi létali průměrnou rychlostí pětadesát až sto dvacet kilometrů za hodinu (ti nejlepší pocházeli z Belgie) a byli schopni zprávu doručit rychleji než průměrná parní lokomotiva (ibidem: 4-6).

Co se zahraničního zpravodajství týče, byly nicméně možnosti lidských i zvířecích kurýrů omezené. Měli sklony ke slabosti, omylnosti, nevypočitatelným reakcím a řečeno dnešními slovy mohli přenášet pouze malé množství dat. Také tempo přenosu informací bylo po většinu lidských dějin zdoluhavé, sdělovací prostředky akceleroval až nástup telegrafu v roce 1837. Jakmile se však inovace daly do pohybu, přicházely čím dál tím rychleji: pára, elektřina a benzín poháněly nové dopravní prostředky a vysokorychlostní tiskařské lisy (ibidem: 5-6).

Masový náklad velkých listů a zvýšené příjmy z prodeje a reklamy umožnily novinám podstatně rozšířit výdaje na shromažďování a zpracování informací. Vedoucí newyorské listy si kolem poloviny devatenáctého století udržovaly vlastní zpravodaje ve Washingtonu, své dopisovatele měly i v Evropě a využívaly nejrůznějších způsobů jak přísun zpráv zrychlit. „Z přístavů vyjížděly rychlé čluny vstříc lodím přivázejícím informace z Evropy a ještě během plavby zpět se zpravodajský materiál zpracovával,

nebo dokonce i sázel“ (Köpplová, Köppl 1989: 294). Zpráva a její aktuálnost se staly vysoce ceněným zbožím, a noviny si proto organizovaly samostatné expresní síť pro doručování informací. Nákladnost systému a vysoké telegrafní sazby vedly ke vzniku prvních zpravodajských agentur (ibidem: 294).

Rozsáhlé využití telegrafu donutilo zpravodaje výrazně změnit styl psaní. Literární měřítko ustoupila telegrafním poplatkům. Reportér, který by se držel klasického žurnalistického stylu, mohl svého zaměstnavatele finančně zruinovat (ibidem: 296-297). Účelům telegrafu vyhovoval princip obrácené pyramidy – zpravodajského stylu, který nejdůležitější informace shrnuje na začátku zprávy (Perlmutter, Hamilton 2007: 6).

Zpravodajské agentury od svých počátků působily jako agenti globalizace. Jako první elektronická média stěsnaly čas a prostor a přenášely zprávy po celém světě rychlostí elektřiny. V druhé polovině devatenáctého století si světový zpravodajský trh postupně rozdělily tři největší agentury: francouzský Havas, německý Wolff a britský Reuters. Agentura Reuters se pozvolna stala nejvlivnější z nich (Boyd-Barrett, Rantanenová 2001: 128). Její zpravodaje v prvních sto letech existence agentury charakterizovaly zkušenosti s cestováním, plynulá znalost dvou a více jazyků, závazek nestrannosti ve zprávách i v přístupu k zákazníkům, rychlost, důraz na fakt a přesnost a neúčast ve stranické politice (ibidem: 131).

Koncem devatenáctého století umožnily technologické novinky fotografie a bezdrátová telegrafie komunikovat zcela novým způsobem. Rychlost přenosu informací se s nástupem rozhlasu, televize, satelitního vysílání a Internetu ve dvacátém století nadále zvyšovala (Perlmutter, Hamilton 2007: 6).

Přelom tisíciletí je označován za počátek doby informačních technologií. Satelitní paraboly, kabely z optických vláken, Internet a mobilními telefony, to vše je součástí „globální vesnice“ Marshalla McLuhana (McPhail 2006: 268). Termín McLuhan použil v šedesátých letech dvacátého století jako metaforické přirovnání budoucího rozvoje

médií a jejich vlivu na celé lidstvo v planetárním slova smyslu. Rychlost elektronických médií zkracuje vzdálenosti a způsobuje smrštění glóbu na pouhou „vesnici“ s obnovenými rysy pospolitosti. Ve světě, kde jsou všichni informováni o dění ze vzdálených končin, podle McLuhana opět nastupuje schopnost spoluprožívání, vztaženosti do celku lidstva i participace na důsledcích svých činů (Reifová, ed. 2004: 309-310).

Technologická revoluce a s ní související globalizace (nejen) v oblasti sdělovacích prostředků v mnoha směrech ovlivnily i práci zahraničních korespondentů. Je zajímavé, že mnozí zpravodajové, kteří vybavení nové generace rychle přijmou za své, si stěžují, že odvádějí horší práci. Mediální publikum se může cítit zaplaveno prudkým nárůstem informací (Perlmutter, Hamilton 2007: 1). Důsledky technologického pokroku na formát zahraničního zpravodajství si zaslouží detailnější rozbor. Proměněm zahraničního zpravodajství pod vlivem moderních technologií je věnován následující oddíl.

2.2. Vliv technologií na zahraniční zpravodajství

Nové technologie a zařízení podstatně mění způsoby, jakými zahraniční zpravodajové pokrývají události a přinášejí zprávy. K přenosům z války v Afghánistánu v roce 2002 například americký televizní štáb potřeboval sedmdesát až pětasedmdesát beden s technickým vybavením, a když Američané o rok a půl později podnikli invazi do Iráku, televiznímu korespondentovi stačilo k živému přenosu do Spojených států pouhých sedm beden. Je snadné přijmout skutečnost, že zpravodajové dnes mohou vysílat z přenosných telefonů se satelitním připojením a s možností obrazového záznamu, porozumět důsledkům technologického pokroku je však věc druhá. Jeho dopady jsou těžko postižitelné (Perlmutter, Hamilton 2007: 1). V následujících pododdílech autorka formuluje čtyři nejmarkantnější vlivy technologického vývoje na zahraniční zpravodajství.

2.2.1. Nadnárodní perspektiva

Obvyklé mínění, že zahraniční události jsou od domácích jasně odděleny a že lidé chtějí a potřebují více těch druhých, je dnes stejně anachronické jako písmovina⁴ či redakční poslíček. V nadnárodním světě s čím dál tím propustnějšími hranicemi se rozdíl mezi zahraničním a domácím smazávají jak v žurnalistice, tak i v obchodních stycích a oblasti zdravotnictví, kultury či životního prostředí (Hamilton, Jenner 2004: 7).

Fenomén globalizace zahrnuje sjednocení světové ekonomiky, směřování kulturních rysů a vzrůstající význam politických organizací a procesů, které sblíží národy. Obecně lze globalizaci definovat jako nadnárodní souvislosti různých druhů, které byly umožněny díky novým informačním a komunikačním technologiím (Vargasová, Paulinová 2007: 20). Thomas McPhail o globálním komunikačním systému hovoří jako o „centrální nervové soustavě globální ekonomiky“ (2007: 268). Z politicko-ekonomických změn souvisejících s globalizací jsou v mediální oblasti podstatné zejména rozšíření kapitalismu a rozmach demokracie, jež s sebou přinesly ekonomickou liberalizaci a deregulaci informačního a komunikačního odvětví (Vargasová, Paulinová 2007: 26).

Podle autorského tandemu Perlmuttera a Hamiltona se na poli zahraničního zpravodajství odehrává „kognitivní revoluce v tom, jak lidé vnímají a využívají zprávy z cizích zemí a dokonce jak definují, co je cizí“ (2007: 3). Tradiční dělení zpráv na domácí a zahraniční se vymyká dnešním demografickým a technologickým trendům. Cizinci žijící na území jiné než mateřské země⁵ mají prostřednictvím satelitů a webu přístup k „zahraničním domácím“ zprávám z vlasti a „domácím zahraničním“ zprávám ze zahraničních zdrojů (ibidem: 9).

S rozkvětem vzájemně závislé světové ekonomiky a systému všudypřítomných rychlých sdělovacích prostředků mizí specifika zahraničního zpravodajství. Je zpráva

---

⁴ Slitina olova, antimonu a cínu, která se používala k odlévání kovové sazby pro tisk (Osvaldová, Halada 2002: 100).

⁵ V roce 2000 žilo mimo rodnou zemi zhruba 175 milionů lidí (Vargasová, Paulinová 2007: 22).

o tom, že Číňané skupují akcie ropy, opravdu zahraniční, když má přímý dopad na cenu benzínu na sousední čerpací stanici (ibidem: 9)? Podle Vargasové a Paulinové kategorie „zahraničních“ zpráv nedostatečně vystihuje mnohé dnešní ekonomické, politické, kulturní a sociální spojitosti přesahující politické hranice. Pro události a dění odehrávající se v sociálním prostoru, který překračuje hranice států, navrhuji kategorii „nadmárodních“ zpráv (2007: 21).

Je s podivem, že se přídavné jméno „zahraniční“⁶ spojuje s událostmi, které se sice odehrávají za hranicemi státu, publiku jsou však kulturně, geograficky či funkčně blízké – což jsou charakteristické rysy témat pokrývaných v zahraničním zpravodajství. Manažeři zpravodajské stanice CNN tradiční adjektivum odmítli a zavedli do vysílání méně zatížený termín „mezinárodní“⁷ zpravodajství. Slova „zahraniční“ se chtěli vyvarovat i proto, že implikuje něco cizího a neznámého (ibidem: 22-23).

V pojednání o nadnárodní perspektivě je vhodné věnovat zmínku také teoretickému konceptu zpravodajských agentur. Ty jako jedny z prvních organizací na světě začaly prostřednictvím procesu komodifikace zpráv (nejen, ale i) v globálním měřítku vytvářet a distribuovat „uvědomění“. Podstatně tak ovlivnily vnímání času a prostoru (Boyd-Barrett, Rantanenová 1998: 5). Mezi dnešními agenturami mají tři výrazně navrch: Reuters se základnou v Londýně, Associated Press řízená z newyorské centrály, jež má mimo USA asi osmdesát poboček, a agentura Agence France-Press (AFP) (Hannerz 2004: 39-50).

Raison d'être globálních zpravodajských agentur tkví ve shromažďování informací z celé zeměkoule a prodávání zpráv „maloobchodním“ médiím (novinám, rozhlasu, televizím, poskytovatelům zpravodajství on-line) a dalším zájemcům (firmám, finančním institucím, vládám, soukromníkům). Finanční a politická nezávislost velkých

---

⁶ V originále „foreign“.

⁷ V originále „international“.

agentur podporuje důvěryhodnost, nestrannost a objektivitu jejich zpravodajství⁸. Zpravodajové agentur patří mezi prvotní uživatele nových komunikačních technologií, v některých případech byli jejich průkopníky. Motivace investovat do technologií souvisí se zvyšující se rychlostí zpracovávání a distribuce zpráv, konkurenčním prostředím, zásobováním nových trhů a úsporou nákladů (Boyd-Barrett 1998: 19-33). Novináři z velkých zpravodajských agentur často odcházejí do jiných médií. Mnozí mladí reportéři dají přednost zaměstnavatelům, kteří jim poskytnou o trochu více svobody a o hodně méně anonymity (Hannerz 2004: 76).

Díky volnému mezinárodnímu informačnímu trhu se do prodeje informací může zapojit více inteligentních jedinců. Globalizace zpravodajství pomáhá bourat cenzurní režimy, jež o místní realitě vytvářejí fikční představy, jak je tomu například v případě Kambodži nebo Číny. Zátěž spojená s živým celosvětovým vysíláním na druhou stranu mnohé novináře nutí spoléhat se na popis událostí připravený a schválený vládními orgány (Knight 2003: 11-12).

Budoucnost pokrývání nadnárodního zpravodajství bude určena tím, jak se novináři zvládnou vypořádávat s moderními technologiemi a zachovat při tom tradiční přesnost, srozumitelnost a etiku zpravodajství (ibidem: 13).

2.2.2. Zpravodajství v reálném čase

Proslulý počin řeckého posla, který během šestatřiceti hodin uběhl 225 kilometrů, aby athénskou městskou radu zpravil o vítězství nad Peršany v bitvě u Marathónu, lze stěží označit za zpravodajství typu „živě z Bagdádu“ (Perlmutter, Hamilton 2007: 4). Rozvoj technologií umožnil zprostředkovávat zprávy v reálném čase. Důraz na rychlý přenos informací mění žurnalistické metody i zpravodajské obsahy.

---

⁸ Zaznívají však i obavy, aby vzrůstající důraz na ekonomické zpravodajství, obzvlášť v případě agentury Reuters, neubíral prostor ostatním druhům zpráv (Boyd-Barret 1998: 26).

Živé vstupy s aktuálními informacemi, charakteristické nejprve pro rozhlasové a později i pro televizní vysílání, se staly klíčovým prvkem konkurenčního boje o publikum. Živé zpravodajství je však náchylné ke zneužití. Sdělovací prostředky tíhnou k přenosům v reálném čase v domněnku, že dramatickosti živého vysílání je významnější než dostatečná zajímavost a kvalita zprávy. Díky vyšší mobilitě přenosové techniky a nižší ceně⁹ se z kdysi výjimečného živého zpravodajství stává norma (Seib 2007: 151-152). Vývoj spěje k lehčím, menším, energeticky úspornějším, vysoce mobilním a multifunkčním zařízením (Livingston 2007: 51).

Lepší technologie však nutně nevedou k lepší žurnalistice. Živé vstupy skýtají nebezpečí v podobě ukvapených a neúplných zpráv bez patřičné hloubky a kontextu. Honbu za aktualitami a hlášení zpravodajů z hotelu přímo u dějiště události kritizují mnozí mediální odborníci i sami žurnalisté jako žalostné náhražky podrobných reportáží erudovaných zahraničních zpravodajů (Cottle, Raiová 2008: 163). Zprávy ze své podstaty sice obnášejí popis neúplných událostí – žádné médium nečeká, dokud není možné zprávu přinést jako celek – profesní zodpovědnost novináře však vyžaduje, aby doplňování nejnovějších informací bylo řádně doložené a obsahovalo minimum spekulací. Tlak živého zpravodajství však této zásadě odporuje (Seib 2007: 152). Přesto si diváci, posluchači i čtenáři na stálý přísun aktuálních zpráv navykli a mají sklony považovat nejnovější události zároveň za nejdůležitější. Všeobecnému přijetí této rovnice nezabránila ani její nelogičnost (ibidem: 154).

Získávání informací převratným způsobem změnil a zpravodajství v reálném čase ovlivnil počátek komerčního Internetu v devadesátých letech minulého století.

---

⁹ Dobrým příkladem zmenšování techniky je satelitní modem BGAN, který umožňuje přenos obrazových příspěvků a živých vstupů do vysílání z téměř celé zeměkoule. Modem v ceně asi pěti tisíc dolarů má rozměry přenosného počítače a nahrazuje satelitní vůz za milion dolarů (Etzler 2009).

Zpravodajské weby lze okamžitě¹⁰ a ustavičně aktualizovat, jako kdyby se každých pár minut měnila titulní strana novin (ibidem: 153). Zahraničním zpravodajům se vlivem Internetu podstatně rozšířilo publikum. Neposkytují už zprávy pouze lidem v rodné zemi, nýbrž se stali součástí globální debaty, v níž čelí větší konkurenci i kritice (Healdová 2009). „Má generace zahraničních zpravodajů nikdy nebude postrádat zpětnou vazbu,“ podotknul k vývoji Anand Giridharadas, který se v roce 2005 stal indickým zahraničním zpravodajem deníku *International Herald Tribune*. Internetová verze novin je dostupná téměř po celém světě a zprávy ze zahraničí čtou podle slov Giridharadase nejvášnivěji ti, o kterých pojednávají. „Čtenáři „tady“ jsou bdělejšími dozorcí než čtenáři „tam“. Všimnou si i chyb, které editoři na vzdálených kontinentech nemohou zachytit“ (Giridharadas 2009: 2).

Živé zpravodajství automaticky neznamená dobrou žurnalistiku. Technologie umožňují *pozorovat*¹¹ události v mimořádném rozsahu a kvalitě, ale podat informace tak, aby jim recipienti *rozuměli*¹¹, je mnohem složitější. Porozumění je příliš často obětováno adrenalinové honbě za rychlostí (Livingston 2007: 61-65). Pokud zpráva postrádá podstatu, je rychlost dodání bezvýznamná. Technologie nezajistí lepší informovanost veřejnosti, dokud kvalita obsahu nepřevládne nad rychlostí zpravodajství (Seib 2007: 156-161).

Pro zdokonalení zahraničního zpravodajství je nutné stanovit, do jaké míry lze spoléhat na živé zprostředkování událostí a v jakém poměru dát prostor ostatním typům zpravodajství. Podstata této reformy spočívá v přijetí skutečnosti, že rychlejší nutně neznamená lepší a že sdělovací prostředky mají za úkol společnost nejen

---

¹⁰ Příslušná rychlost celosvětové informační sítě však v některých případech pokulhává. Informatici z Jihoafrické republiky uspořádali v září 2009 netradiční závod: poslali čtyři giga dat z města Howick do Durbanu, což je sto deset kilometrů dlouhá cesta, a současně na stejnou trasu vypustili holuba, který měl k noze připevněnou datovou kartu. Když po dvou hodinách holub přiletěl na místo, počítač v Durbanu hlásil jen čtyři procenta stahovaného souboru (Šprinclová 2009).

¹¹ Zvýraznil Steven Livingston.

informovat, ale i vzdělávat. Pokrývání událostí v reálném čase je nezbytnou součástí zpravodajství, nemělo by mu však dominovat (ibidem: 163).

2.2.3. Občanská žurnalistika

S nástupem moderních technologií poskytujících okamžitý přístup k informacím z celého světa skončilo výsadní postavení žurnalistů v oblasti zahraničního zpravodajství (Knight 2003: 1). „Ad hoc novináři“ se dnes mohou stát i talentovaní amatéři či běžní občané (Yemma 2007: 122).

Vzrůstá pravděpodobnost, že když se přihodí něco senzačního nebo vizuálně zajímavého, některý ze svědků událost zachytí pomocí nahrávacího zařízení a zveřejní ji na Internetu či v jiném médiu. Bez ohledu na to, na jak vzdáleném místě se událost stala, je často součástí zpravodajských relací, protože při ní byl někdo s mobilním telefonem či fotoaparátem (a čím dál tím častěji s mobilem s fotoaparátem) (Livingston 2007: 52-54). Jako příklad občanské žurnalistiky lze uvést zachycení bombového útoku na londýnské metro v červenci 2005. Fotografie, které mobilním telefonem pořídil cestující Alexander Chadwick, převzaly sdělovací prostředky po celém světě. Deník *New York Times* jednu z nich otisknul na titulní straně (ibidem: 54)¹².

Specifickou kapitolu občanské žurnalistiky tvoří internetové blogy, což jsou webové zápisníky obsahující souhrn zpráv, názorů a diskuzí. Styl a dosah lidské komunikace se díky blogům posunul o obrovský kus. Poprvé v historii může běžný člověk připojený k Internetu „masově komunikovat“ se zbytkem planety (Trammellová, Perlmutter 2007: 71-72).

Nezávislé zahraniční blogy tradiční zahraniční zpravodajství rozvíjejí. Staly se pro ně zdrojem informací, ale i kritiky a konkurence. Významným znakem blogů je zprostředkování interakce s publikem. Čtenáři mohou k textům vkládat komentáře či

---

¹² Klíčová role nežurnalistů při získávání informací samozřejmě není bezprecedentní. Před více než čtyřiceti lety amatérský režisér Abraham Zapruder natočil jednu z nejtrýznivějších scén amerických dějin – šestadvacetivteřinový němý šot zachycující atentát na prezidenta Johna F. Kennedyho (Livingston 2007: 55).

pokládat autorovi v cizině dotazy, i kdyby jejich země zrovna mezi sebou válčily (ibidem: 70-71). Díky blogům dostávají světové události lidské měřítko: nepřítel již není anonymní cizinec, ale člověk s rodinou, o kterém se čtenáři denně dozvídají nové informace a o kterého si mohou začít dělat starosti (ibidem: 84).

Politický aspekt blogů se odráží i ve schopnosti napomáhat rozvoji demokracie. Webové zápisníky rozšiřují přístup čtenářského publika k textům autorů, kteří mají co podstatného říct. Zejména v zemích, kde se vláda snaží potlačovat politické sdružování, se blogy mohou osvědčit jako hodnotný nástroj při organizování reformního nátlaku (Seib 2007: 160).

Slabinou blogů je diskutabilní důvěryhodnost pramenů a kvalita informací. Obavy, že internetové zahraniční zpravodajství a žurnalistika typu „udělej-si-sám“ mohou být zdrojem chyb, fám a propagandy, jsou oprávněné¹³. Amatérské zpravodajství na druhou stranu nabízí cenné perspektivy, jež tradičním médiím často uniknou (Hamilton, Jenner 2004: 312).

Podle názoru některých mediálních odborníků však žurnalistiku vymezuje ediční postup, jenž při laickém získávání informací chybí. Žurnalistika je víc než jen proud nezpracovaných informací. Z tohoto úhlu pohledu tedy amatérské převyprávění příběhu či vyvěšování fotografií na Internetu není možné označit za žurnalistiku (Livingston 2007: 60-61).

2.2.4. Nová typologie zahraničních zpravodajů

Ekonomická omezení a technologické inovace vytvářejí značný tlak na tradiční žurnalistické praktiky a normy. Mění se i způsoby pokrývání zahraničního zpravodajství. Vyslat zpravodaje do ciziny na trvalý post je dnes jednou z nejdražších metod získávání informací. Platy a režijní náklady korespondentů jsou relativně vysoké

---

¹³ Když se na webu iReport zpravodajské stanice CNN věnovanému občanské žurnalistice loni v říjnu objevila nepravdivá zpráva, že výkonný ředitel společnosti Apple Steve Jobs utrpěl masivní infarkt, akcie počítačové firmy poklesly o deset procent (Brandon 2008).

(Hamilton, Jenner 2004: 302-304). Vystává prozaická otázka, zda vysokou cenu zahraničního zpravodajství skutečně vyváží příjmy plynoucí z většího počtu čtenářů a inzerentů, které zpravodajství přivábí. Pro některé sdělovací prostředky může být odpověď záporná. Pak hledají alternativní způsoby jak pokrývat zahraniční zpravodajství, anebo se mu věnují jen velmi málo. Tradičních zahraničních zpravodajů proto bude nevyhnutelně ubývat (Hannerz 2004: 24).

Ekonomické úvahy jsou však jen jedním aspektem nedávného poklesu zájmu médií o zahraniční zpravodajství. „Nedostatek zpráv ze zahraničí je měřítkem světového míru. Dnešní svět je relativně klidné místo,“ psal *Economist* v roce 1998 (ibidem: 25). Disponuje-li nicméně médium týmem elitních zahraničních zpravodajů, mají se jeho majitelé a vedoucí pracovníci čím chlubit. Ekonomové tento jev nazývají psychická odměna. Je to jeden z důvodů, proč se velké sdělovací prostředky smiřují s relativně vysokými náklady spojenými s tradičními zahraničními posty (Hamilton, Jenner 2004: 305). V rámci zachování postů se zavádí levnější a flexibilnější digitální vybavení a násobí požadavky na odborné dovednosti korespondentů (Vargasová, Paulinová 2007: 27).

Orientace na zisk a závislost na inzerentech média nutí podporovat dramatické, leč triviální obsahy. Seriózní zahraniční zpravodajství dostává stále méně prostoru, neboť není považováno za žádané (Livingston 2007: 47). Média by se proto mimo jiné měla snažit také vysvětlovat čtenářům, divákům a posluchačům vliv zahraničních událostí na jejich život (Hamilton, Jenner 2004: 305).

Třebaže někteří autoři hovoří o neodvratném úbytku korespondentů, podle Hamiltona a Jennera zahraniční zpravodajství nezaniká, nýbrž se vyvíjí. Tradiční korespondenty, kteří jsou z postů stahováni, nahrazují úspornější alternativy (2004: 303).

Autoři vytvořili novou typologii, jež zahrnuje následující druhy zahraničních zpravodajů (2004: 306-314)¹⁴:

- *tradiční zahraniční zpravodaj*: a výlohy s ním spojené médiím čím dál tím častěji zabraňují udržovat trvalé zahraniční posty. Nevymizí však docela. Veřejnoprávní média a tiskové agentury budou služeb tradičních zahraničních zpravodajů nadále využívat, ale v kombinaci s rostoucí řadou dalších typů korespondentů;
- *padákový zpravodaj*¹⁵ bývá jednorázově vyslán k významným událostem. I padákové zpravodajství je nákladné, ovšem v menší míře než permanentní zpravodajské posty. Tištěným médiím malé a střední velikost, která si nemohou dovolit stálé korespondenty, padákové zpravodajství umožňuje pokrývat zahraniční události zvláštního významu. Kritikové však poukazují na skutečnost, že se zpravodajové tohoto typu ocitnou na místě, které nikdy předtím neviděli, aniž znají místní jazyk, zvyky a prostředí. Ve zprávě, kterou pokrývají, se pak místo na příčiny a důsledky zaměří na násilnosti a jiné šokující události. Sdělovací prostředky sice ušetří peníze, ale na úkor adekvátního informování svých čtenářů, diváků či posluchačů. Padákové zpravodajství nicméně zvyšuje jak pokrývání zahraničních událostí, tak zájem veřejnosti o ně (Ericksonová, Hamilton 2007: 131-143).

Dnešní padákoví zpravodajové mají své historické předchůdce. Dávno předtím, než zahraniční zpravodajové vystupovali z letadel, se vylodžovali, seskakovali z koní, vystupovali z vlaků či jiných dopravních prostředků, kterými se přemísťovali od jedné události ke druhé. K rozmachu padákového zpravodajství došlo díky rozvoji letecké dopravy. Letecké společnosti přepravují cestující na čím dál tím větší počet destinací za kratší dobu a méně peněz (ibidem: 132-133).

Padákové zpravodajství se vyvinulo do několika forem. Jednak mohou být za mimořádnými událostmi ze svých postů vysíláni stálí zahraniční zpravodajové.

---

¹⁴ Hamilton a Jenner vycházejí z výzkumu amerického mediálního trhu. Českým měřítkům se jejich typologie zahraničních zpravodajů poněkud vymyká.

¹⁵ V originále „parachute journalist“.

Další kategorií jsou zpravodajové na domácí půdě, kteří se specializují na určitou oblast, s využitím moderních technologií ji pokrývají z domova a v určitých případech cestují do zahraničí. Jiným případem jsou zpravodajové, kteří vyhledávají zahraniční zdroje pro zprávy s domácím významem, jako například válečný veterán, kterého noviny vyslaly, aby přinášel reportáže z dnešního Vietnamu. Padákovým zpravodajem naposled může být i novinář na dovolené, který vyrazí do zahraničí a napíše ze svých cest zprávu¹⁶ (ibidem: 137-140);

- *cizí zahraniční zpravodaj*¹⁷ je najatý cizí státní příslušník, jenž události pokrývá přímo ze své rodné země. Podle Hamiltona a Jennera americká média na tento typ spolupráce spoléhají čím dál tím častěji. S rostoucí měrou globalizace slábne kulturní a profesní mezera, někdejší výchozí motivace pro zakládání zahraničních zpravodajských postů;

- *místní zahraniční zpravodaj*¹⁸ pokrývá zahraniční zpravodajství z domova. Například každá americká komunita je prostoupena zahraničními souvislostmi. Domácí zprávy často obsahují nadnárodní úhel pohledu. Vzhledem k propustnosti státních hranic a kulturním a obchodním vlivům jsou i domácí zprávy částečně zahraniční;

- *zahraniční místní zpravodaj*¹⁹ je cizinec ve službách zahraničního média, jehož zpravodajství je celosvětově dostupné na Internetu či prostřednictvím satelitního vysílání. Zprávy reportéra, který žije v Novém Dillí a píše pro *Times of India*, mohou být mediálnímu publiku zdrojem informací stejně dobře jako články od indických zpravodajů agentury Associated Press;

---

¹⁶ Letos v létě se reportér MF Dnes Tomáš Poláček vydal autostopem na cestu po Kavkaze, z níž pražské redakci denně podával zprávu o svých zážitcích. Jak se dobrodružná výprava vyvíjí, mohli čtenáři sledovat v sérii reportáží Stopem přes krvavý Kavkaz na webu iDNES.cz.

¹⁷ V originále „foreign foreign correspondent“.

¹⁸ V originále „local foreign correspondent“.

¹⁹ V originále „foreign local correspondent“.

- *vnitropodnikový zahraniční zpravodaj*²⁰ je označení týkající se především velkých společností s mezinárodním působením. Například zaměstnanci Světové banky či firmy Ford tvoří celosvětově propojený systém, v rámci kterého prostřednictvím Internetu a nových komunikačních technologií denně putují podrobné informace. Vnitropodnikoví zahraniční zpravodajové napomáhají zajistit světovou konkurenceschopnost své společnosti;
- *amatérský zahraniční zpravodaj* je kdokoliv s možností publikovat zprávy na Internetu. Problematice občanské žurnalistiky se autorka věnovala v předchozím pododdílu.

Bez ohledu na to, jak se který typ zpravodaje pojmenuje, nebude zvědavých jedinců s vášní pro zahraniční záležitosti, ctí a pečlivým smyslem pro přesnost, kteří dovedou světové dění zachytit slovy, zvukem a obrazem, nikdy mnoho. Kdo takovými dovednostmi disponuje, si zaslouží být nazýván zahraničním zpravodajem (Yemma 2007: 123).

2.3. Specifika novináře jako zahraničního zpravodaje

Média přitáhnou některé z nejbystřejších lidí každé generace. Pro zvědavé a talentované lidi s elánem se nenajde mnoho profesí, jež by se co do míry podnětů a dobrodružství mohly měřit se žurnalistikou (Palling 1999: 61). Život korespondenta bývá střídavě bujný, tragický, komický i děsivý, zřídka je však nudný (Yemma 2007: 110).

Jednomu z prvních výzkumů zahraničních zpravodajů se ve třicátých letech minulého století věnoval americký vysokoškolský profesor a humorista Leo C. Rosten. Ve svém bádání se zaměřil na washingtonské zpravodaje ze světových tiskových agentur a novin. Rosten tehdejší zpravodaje popsal jako hyperaktivní osoby sevřené

---

²⁰ V originále „in-house foreign correspondent“.

v bezmezné životní síle okamžiku, jimž opojná honba za současností skýtá útočiště před omezující minulostí a znepokojivou budoucností (Rosten 2001: 43).

Mezi hvězdy oboru patří například Winston Churchill, Ernest Hemingway či George Orwell. Zahraniční zpravodajové jsou odjakživa princové novinářské profese. Jsou nezávislí, toulají se po světě a zabývají se konflikty, hladomory, státními převraty či zemětřeseními. Mnohé z událostí, kterým jsou svědky a o nichž píše, jsou nesmírně závažné: teror, etnické konflikty, nepředstavitelná chudoba. Pokrývají také „nezáživné, ale důležité“ dění jako například měnovou krizi v Argentině či reorganizaci bukurešťské vlády (Yemma 2007: 110).

Zahraniční korespondent je pro svou mateřskou zemi důležitým doručitelem žurnalistických informací všeho druhu o hostitelské zemi. Musí pozorně sledovat vývoj v důležitých oblastech a podávat o nich zprávy s využitím všech dostupných zdrojů. Dění nazírá z hlediska mateřské země (Dittmar 1984: 6-7). Jeho vliv tkví v tom, že formuluje pohled a názor recipientů na cizinu. Měl by si být vědom informačních potřeb průměrného spoluobčana, předvídat jeho možné otázky ohledně určitého tématu a přinášet potřebné informace o pozadí událostí, aby zahraniční dění domácímu publiku patřičně vysvětlil (ibidem 25). Post zahraničního zpravodaje je pravděpodobně nejbarvitější úlohou v životě novináře. Proto není divu, že se od něj očekávají podobně pestré zprávy (Yemma 2007: 111).

Jací lidé se stávají zahraničními korespondenty? Stanovit vzorovou šablonu je nesnadné. Motivací může být závazek poskytovat domácímu publiku informace z jiných částí světa, ze kterých se mohou poučit, ale i čistě egoistické důvody jako láska ke psaní a chuť cestovat (Hannerz 2004: 36). Jeden ze zahraničních zpravodajů popsal jedince svého druhu jako „zvídavé lidi, kteří mají rádi bezproblémové styky, rychle navážou kontakt a ve vztazích nehledají hloubku“ (ibidem: 73). Jistý zahraniční editor *New York Times* si zase na zpravodajském postu představuje nepředpojatého přizpůsobivého člověka, jenž je ochoten snášet těžkosti a schopen vyjednat si průjezd

přes vojenské kontrolní stanoviště – někoho se smyslem pro „pouliční“ zpravodajství (ibidem). Jen málo zpravodajů, se kterými se Hannerz při výzkumu zahraničních korespondentů setkal, absolvovalo studium žurnalistiky. Někteří otevřeně vyslovili názor, že by jim nebylo příliš platné (2004: 73).

Zahraníční zpravodaje lze rozčlenit na specialisty (jako například odborníky na Čínu či afrikanisty) a na novináře se všeobecným zaměřením. Specialisté se statisticky odlišují třemi znaky: existuje větší pravděpodobnost, že měli s pokrývanou oblastí spojitost v mládí a že s někým odtamtud vstoupili do manželského svazku, a mimo to lépe zvládají místní jazyk (Hess 2001: 166).

Korespondenti tisku, rozhlasu, televize i agentur rozestí po celém světě většinou pocházejí ze západní Evropy a Severní Ameriky. Rozsáhlé sítě zpravodajů mají například významné evropské a severoamerické deníky jako *New York Times* se zhruba čtyřiceti zpravodaji ve více než pětadvaceti pobočkách, švýcarský *Neue Zürcher Zeitung*, pro který pracuje téměř čtyřicet korespondentů, či německý *Frankfurter Allgemeine Zeitung* zaměstnávající více než padesát zpravodajů. Britské noviny *Daily Telegraph*, jež zahraničnímu zpravodajství věnují systematickou pozornost, mají okolo dvanácti vlastních korespondentů a mimo to značný počet příležitostných dopisovatelů (Hannerz 2004: 51). Mediální trh České republiky za západními zeměmi zaostává, žádný z pěti velkých deníků nemá více než dva stálé zahraniční zpravodaje²¹.

Jaké zpravodajské posty patří mezi nejobsazovanější? Nejvyšší hustotu korespondentů mezi evropskými městy vykazují Londýn, Paříž, Brusel²², Řím, Vídeň,

---

²¹ Viz elementární mapy českých zahraničních zpravodajů od str. 48.

²² Bruselský post je v mnoha ohledech specifický. Rozsah komunitárního práva Evropské unie převyšuje osmdesát tisíc stran a na národní legislativu členských zemí a každodenní život jejich občanů má nesmírný vliv. Evropská agenda je v mnoha případech nezbytnou „ingrediencí“ domácího zpravodajství. Bruselští korespondenti se tak čím dál tím víc stávají domácími zpravodaji a na rozdíl od těch zahraničních nemusejí v médiích tolik bojovat o místo či vysílací dobu. K označení za „zdomácnělé“ by mnozí unijní zpravodajové jistě přistupovali s podezřením. Většinou jsou totiž domácími editory a někdy i mediálním publikem naopak viněni z „bruselizace“, ačkoliv se jejich každodenní život národnostního státu Belgie téměř nedotýká. Většina z dvanácti set unijních korespondentů žije ve vyobcované komunitě v Bruselu a se zbytkem Belgie není kromě výjimečného pokrývání belgické politiky či jiného dění v kontaktu (Terzis 2008: 537).

Berlín a Moskva. V Severní Americe se zpravodajové seskupují převážně v New Yorku a Washingtonu D.C. Co se zbytku světa týče, velká média zpravodaje vysílají zpravidla do argentinského Buenos Aires a brazilského Ria de Janeira; do mexického hlavního města Mexika; do jihoafrického Johannesburgu či Kapského Města, méně pravděpodobně do keňského Nairobi či do hlavního města Pobřeží slonoviny Abidžanu; mezi standardní lokace na Blízkém východě patří Jeruzalém či Káhira; v jižní Asii pak Nové Dillí a v jihovýchodní části kontinentu thajský Bangkok, čínský Peking či Hong Kong a japonské Tokio; zpravodajským postem se popřípadě může stát i australské Sydney (ibidem: 52).

Dříve než je žurnalista vyslán na potencionálně velmi náročný post, musí se přizpůsobit domácímu prostředí média, protože v zahraničí může být denní kontakt s redakcí slabší. Adaptace obnáší kromě ovládnutí řemesla také vstřebání kultury média (historii, pozadí, základní hodnoty) a seznámení se se spolupracovníky, zejména editory. Zpravodajský post je novináři mnohdy nabídnut jako odměna za úspěšnou práci na domácí půdě (ibidem: 80-81).

Větší média, jež spoléhají na vlastní zpravodajství z center světového dění, často zastávají taktiku relativně rychlého střídání korespondentů. Po třech až pěti letech se zpravodaj z postu vrací a pokračuje v práci v mateřské zemi, anebo se připravuje na další cestu do zahraničí. Někteří korespondenti během své kariéry vystřídají mnoho postů, jiní si vyzkoušejí jediný.

Jaké jsou výhody čerstvých sil? Nový zpravodaj má lepší představu o domácím publiku a na post přináší neotřelý pohled a schopnost divit se. Korespondenti, kteří už na postu strávili několik let, zase události nazírají z dlouhodobější perspektivy a mají vybudovanou síť místních zdrojů. Sjednat přesun nicméně může být komplikované. Korespondenti si pracovní trajektorie svých kolegů zpravidla hlídají, neboť mohou mít vliv na jejich vlastní přesun. Protože jsou zahraniční posty atraktivní, doma už mohou netrpělivě čekat další vhodní kandidáti. Zpravodajům se představa návratu na domácí

půdu redakce nemusí zamlouvat, a přidělování nových postů se tak pro editory může stát choulostivou záležitostí (ibidem: 82-85).

Zahraniční zpravodaj pokrývá rozmanité oblasti od politiky, ekonomiky, různých polí kultury, přes školství, zdravotnictví a sociální záležitosti až po sport a specifické vědecké či technologické oblasti. Úspěch práce korespondenta z velké části závisí na kvalitě přípravy na zahraniční post. Korespondentům se doporučuje v co největší míře načíst dostupnou literaturu o hostitelské zemi. Zvláště důležité je nastudovat dějiny a kulturu země. Romány, novely a básně mohou zpravodajovi poskytnout hlubší vhled do místní socioekonomické sféry, stejně jako do vzorců chování a charakteristické mentality obyvatel²³. Budoucí práci si korespondent může usnadnit kartotékou se sbírkou podkladů (Dittmar 1984: 10-11).

Neméně důležitá je jazyková příprava. Psaný i mluvený jazyk je konec konců nejdůležitějším nástrojem zpravodaje (ibidem: 13). Jak se s postem vypořádá, záleží zčásti na jeho interaktivních a komunikačních schopnostech a zčásti na sociálních parametrech lokality. Úroveň znalosti jazyka či jazyků, jimiž se na zahraničním postu hovoří, je mezi zpravodaji značně proměnlivá. Někteří jsou na postu léta, aniž by se jazyk naučili²⁴, jiní přijedou vybaveni pracovní znalostí příslušné řeči (Hannerz 2004: 88-89). Ideální samozřejmě je si místní jazyk osvojit, a to alespoň do té míry, aby byl zpravodaj schopen dorozumět se a sledovat sdělovací prostředky a různé publikace. Tak získá přístup k rozmanitým vrstvám obyvatel. Pokud korespondent zná pouze druhý místní jazyk, musí si najmout překladatele či tlumočníka (Dittmar 1984: 13). V takovém případě je důležitá efektivní spolupráce mezi těmito partnery. Překladatel prochází denní tisk a další materiály a zpravodaj rozhoduje, jaké texty se mají přeložit. Překladatel obvykle postupně nabude dostatek zkušeností, aby s návrhy přicházel sám,

---

²³ Jeden z izraelských zpravodajů deníku *New York Times* se na post připravoval četbou zpráv a ostatních příspěvků svých předchůdců, ale také Bible (Hannerz 2004: 37).

²⁴ Jako příklad Hannerz uvádí izraelské či japonské zpravodaje (2004: 89).

popřípadě může být schopen i vypracovat zestručněnou verzi zprávy, již je snadné přeměnit na hotové dílo (ibidem: 24).

Co je potřeba zařídit, když nový zpravodaj dorazí na zahraniční post? Mezi první úkoly patří vyřídit si akreditaci, což obvykle spadá do kompetencí tiskového oddělení ministerstva zahraničí, a zajistit bydlení a kancelář, pokud je nepřebírá od svého předchůdce. Pro korespondenta, jenž prakticky neustále sleduje aktuální dění, je výhodné mít domácí a pracovní prostředí pod jednou střechou (ibidem: 16-17). Zpravodaj se nemůže dožadovat běžné osmihodinové pracovní doby ani volných víkendů a svátků. Je ustavičně ve službě. Čas na zábavu a odpočinek si musí najít ve chvílích, kdy mu to povinnosti umožní (ibidem: 22). Schopnost obejít se bez spánku je pro práci zpravodaje nezbytná (Tumber 2006: 445), stejně jako je zapotřebí dobrý zdravotní stav (Dittmar 1984: 14).

Informace pro své zprávy zahraniční korespondenti čerpají z klasických zdrojů jako místních tiskových agentur, denního tisku, rozhlasového a televizního vysílání, tiskových zpráv a jiných oficiálních publikací či z konferencí a mítinků. Méně obvyklé a pravidelné jsou pak oficiální exkurze. Jako zdroj informací korespondentům slouží též vlastní práce v terénu a veškerá jednání a rozhovory s obyčejnými lidmi, odborníky i prominenty země (ibidem: 19-21). Zvláštní příležitostí jak získat podkladové informace bývají společné večere vysoce postaveného politika s malým počtem zpravodajů (Tunstall 1971: 146). Dobrý zdroj představují také místní novináři, kteří sice vědí o domácích kostlivcích v skříních, ale ve vlastních sdělovacích prostředcích je zmínit nemohou (Hannerz 2004: 173).

Pro zahraniční zpravodaje existují dvě zlatá pravidla: cestuj nalehko a buď připravený (Yemma 2007: 112). Když se korespondent vydává za informacemi na cestu mimo město, často raději vyrazí spolu s jiným zpravodajem. Je to praktické kvůli rozdělení nákladů i pocitu bezpečnosti. Toto dočasné partnerství se týká zejména zpravodajů tisku. Také spolupráce korespondentů tisku a rozhlasu se obvykle obejde

bez potíží. S televizními štáby je to jiné. Jednak jsou většinou příliš velké na to, aby se spojily ještě s někým dalším, a jednak na rozdíl od ostatních novinářů přitahují příliš velkou pozornost, snáze se dostávají do potíží a narušují pracovní prostředí ostatním (Hannerz 2004: 158-159).

Jak vypadá den zahraničního zpravodaje? Nepřihodí-li se něco výjimečného, zpravodaj začíná přehlédnutím nejnovějších zpráv, čtením novin a sledováním rozhlasového či televizního vysílání (Dittmar 1984: 22). Během dopoledne se zpravidla domluví s redakcí na příspěvcích dne a začne se jim z domova či v terénu věnovat. Z práce však zpravodaje mohou vytrhovat nezbytnosti jako placení účtů, vyřizování elektronické pošty či shánění opraváře kvůli zatékající střeše (Hannerz 2004: 152).

Dodává zahraniční korespondent příspěvky každý den? Stane se, že zpravodaj navrhne téma a z redakce se dozví, že se zpracováním nemusí zabývat, protože na jiných místech světa se toho dne dějí důležitější věci a na jeho příspěvek už nezbyvá prostor. Zprávy ze zahraničí také zpravidla obtížně konkurují důležitým domácím zprávám, někdy i drobnostem (ibidem: 212-214). Zahraniční zpravodajové většinou od publika očekávají méně zpětné vazby, než by se jim dostala jako domácím zpravodajům, což může přispívat k pocitu osamělosti (ibidem: 173). Nejzhoršivější účinek na život korespondenta má však podle švédského zpravodaje Leifa Norrmana pocit prázdnoty, který nastává, když jeho post stojí stranou zájmu a nikdo není zvědavý, co se v té které části světa děje (ibidem: 213).

Různé typy médií nakládají s časem různými způsoby. Televizní a rozhlasové vysílání umožňuje bezprostřední komunikaci, což u tištěných médií není možné. Provozují-li však noviny či časopisy webové stránky, rozdíl v pracovních návycích zaměstnanců televize, rozhlasu a tisku se stírají o něco více. Přesto lze vypočítat kontrastní tendence. Zpravodajové deníků mají každý den uzávěrku. Jejich pracovní doba je nabitá nebo uvolněnější, ale do určité míry předvídatelná. Den je možné v předstihu naplánovat. V rozhlase či televizi zato zpravodaj může mít živý vstup

každou hodinu. Konečné termíny navíc často ovlivňuje pozice korespondenta na zeměkouli. Mezi redakcí a korespondentem může být rozdíl mnoha časových pásem. Pracovní den zahraničního zpravodaje se tak řídí podle dvojích hodin – těch doma a těch na postu (ibidem: 209-210).

Ani ta nejlepší zpráva však není mnoho platná, pokud se k recipientům nedostane včas. Proto byly pro zpravodaje vždy důležité bezpečné přenosové kanály. Jakými cestami příspěvky do domácí redakce putují? V minulosti se využívaly dálnopis či telefonní linka. Fotografie a audiovizuální materiály se musely posílat po těch, kdo cestovali do mateřské země, či letecky (Dittmar 1984: 40). To však telekomunikační družice, satelitní telefony, modemy, laptopy a faxy změnilo. Zpravodajové dnes k přenosu dat využívají především služeb Internetu.

Po většinu dvacátého století se nedalo spoléhat na časté a rychlé spojení s domácí redakcí a korespondent musel být samostatný. Svoboda a nezávislost zahraničních zpravodajů se tak do jisté míry vyvíjely jako z nouze ctnost. V dnešní době je zahraniční zpravodaj zřídka mimo dosah, což se odráží i ve zvýšených nárocích mateřské redakce (Yemma 2007: 111-116). Zpravodajové nicméně stále mají značnou svobodu v tom jaké příspěvky dodávat. Závažné zprávy nejsou předmětem diskuze: jako profesionálové korespondenti vědí po čem jít. V ostatních případech témata častěji navrhuji sami (Hannerz 2004: 149). Díky moderním technologiím mohou být zprávy ze zahraničí promyšlenější a přesnější, výzkum a zdroje lepší a rychlost dodání vyšší (Yemma 2007: 116), nejedná-li se ovšem o práci na úkor kvality, jak o tom autorka pojednává v pododdíle 2.2.2.

Jak na zpravodaje působí styk se stovky kilometrů vzdálenou domácí redakcí? Pokud jsou kontaktními osobami korespondentů či do jejich příspěvků zasahují nedostatečně zkušené zaměstnanci, mohou je dráždit. Fakticky i gramaticky správně formulované věty a obezřetně volené výrazy zpravodajů se v některých případech

mohou proměnit v paskvil²⁵. Podle názorů některých korespondentů by bylo užitečné, kdyby doma v zahraniční redakci působila směsice lidí včetně bývalých zpravodajů, kteří by do spolupráce vnesli více porozumění a neměli nerealistické požadavky (Hannerz 2004: 151).

Podle přetrvávajícího stereotypního pohledu je zahraniční zpravodaj otrlý, ale osamělý šedivějící muž, jenž vede ne příliš spořádaný život, má za sebou několik rozvodů, ztratil kontakt s potomky a na cestách se pouští do krátkých milostných poměrů. Třebaže pár takových jedinců se na postech stále může vyskytovat, celkově vzato dnešní zpravodajové tvoří smíšenější skupinu (ibidem: 93). Na osobní život nicméně zahraniční post může mít značně negativní dopad (Palling 1999: 62).

Je zahraniční zpravodajství genderově vyváženým oborem? Kdysi bývalo převážně mužským světem, díky značnému přívalu žen v posledních letech však dnes americké a evropské korespondentky tvoří rozsáhlou část sboru zpravodajů. Některé ženy volí mezi manželstvím a rodinou na jedné straně a svobodou zpravodajky na straně druhé, jiné novinářky se na zahraniční post vypraví i s manželem a dětmi. Ovlivňuje pohlaví práci zahraničního zpravodaje? Podle názorů zpravodajek, se kterými Hannerz hovořil, významnou roli nehraje. Některé nevýhody si však korespondentky uvědomovaly: v neznámém prostředí si ženy netroufají jít první večer do hotelového baru či restaurace a musí se spokojit s pokojovou službou; deník *New York Times* se potýkal se skutečností, že vyslat do Johannesburgu zpravodajku může na některé Jihoafričany působit jako známka nedostatečného respektu média vůči zemi; a zpravodajky s dětmi mimo to stěžují v pátek večer půjdou popíjet s byrokraty či politiky do baru, kde se jim spíše rozváže jazyk. Být matkou na druhou stranu může být výhodné v tom, že lidé na ulici se ochotněji dají do řeči s někým, kdo tlačí kočárek. A zatímco drsní vojenští velitelé v kontaktu s reportéry svou masku odloží jen stěží,

---

²⁵ Například stanou-li se z korespondentových „bojovníků za svobodu“ editorovy (a čtenářovy) „teroristé“ (Hannerz 2004: 151).

před ženou se mohou znenadání přestat ovládat a dokonce rozplakat (Hannerz 2004: 93-95).

V některých zemích se zahraničnímu zpravodajovi může stát, že se o jeho práci bude zajímat místní vláda. Například v Číně je pohyb korespondentů omezen řadou restrikcí a čínští představitelé se nepříliš úspěšně snaží řídit i jejich výběr témat. Snaha o co nejlepší obraz v zahraničních sdělovacích prostředcích není pochopitelně pouze případ Číny, ale prakticky všech států světa. Čínská vládní kontrola zpravodajství nicméně s vývojem komunikačních technologií upadá. Důkazem je již dvacet let stará příhoda z horečné doby, jež vyvrcholila masakrem na náměstí Nebeského klidu. V městečku jižně od Pekingu se tehdy strhla potyčka. Čtvrt hodiny poté, co se zvěst donesla jednomu z pekingských zahraničních zpravodajů, mu jeho newyorská domácí redakce tuto informaci telefonicky oznamovala na základě avíza čínského studenta z Texasu, který obdržel faxovou zprávu od svých příbuzných (ibidem: 171-172).

Dalo by se říci, že zahraniční zpravodajové sdílejí specifické typy zážitků a hodnot a tvoří světovou komunitu. Existuje mezi nimi určité „vědomí druhu“. Není samozřejmě možné, aby se všichni navzájem osobně znali, ale díky vzájemné soudržnosti a protínání cest vzniká souhrnná síť spřízněných vztahů. Významnou roli zde pochopitelně hraje národnost. Zpravodajové z téže země se pravděpodobně budou znát, nebo o sobě alespoň budou vědět. Do určité míry mohou zpravodajství svých krajanů sledovat anebo se s nimi potkávat například na sešlostech na ambasádě. Vznikají mezi korespondenty pevná přátelství? To kromě vzájemných sympatií zčásti závisí i na vzájemném vztahu médií, která zastupují (ibidem: 156-156).

Úlohu v proměně zahraničních korespondentů v komunitu hrají též kluby zahraničních zpravodajů²⁶. Pod tímto či podobným názvem existují ve většině měst s větším počtem korespondentů a vstoupit do nich je možné po zaplacení členského příspěvku. Klubové bary a restaurace slouží jako oblíbené místo setkávání, pořádají se

---

²⁶ V originále „Foreign Press Club“.

tam ale také přednášky či diskuze (ibidem: 160). Jeden z nejstarších klubů na světě je britský *Foreign Press Association* založený roku 1888 (About the FPA 2009), který mimo jiné plní funkci ombudsmana: volení členové rady dohlížejí na to, aby zahraniční zpravodajové nebyli na tiskových konferencích či výpravách vládních činitelů ignorováni (Hannerz 2004: 162).

Komu se zdají být poplatky za členství v klubu příliš vysoké²⁷, může se obrátit na vládou podporovaná střediska zahraničního tisku²⁸, kde je k dispozici například odborná knihovna, přístup k místní zpravodajské agentuře či nápomocný personál (ibidem: 169). I to dokládá úsilí zemí o dobrou pověst v zahraničí.

Ze všech novinářů mnoha kategorií a specializací právě zahraniční korespondenti o sobě a své práci publikují nejvíce knih. Možná je to tím, že vydavatelé jejich příběhy považují za ty nejzajímavější z profese a předpokládají, že se budou dobře prodávat. Může to ale souviset i s tím, že zahraniční zpravodajové – váleční obzvláště – nasbírají nejvíce příhod ze své práce a ze života, o něž se chtějí podělit s veřejností (Tumber 2006: 440).

Proč se novináři rozhodnou se zahraničním zpravodajstvím skončit? Důvody jsou různé. Někteří se ukážou jako ne příliš dobří korespondenti a jsou z postu odvoláni, jiné například postihne syndrom vyhoření. Neustálé psychické napětí a rychlé životní tempo může člověka udolat, obzvláště pokud je na postu svědkem násilí a pohrom (Hannerz 2004: 99). Vlivům extrémních situací na profesní i osobní život korespondenta se autorka věnuje v následujícím oddíle.

---

²⁷ Počáteční platba za plné členství ve *Foreign Press Association* činí 325 liber, což je v přepočtu zhruba 9100 korun (Join FPA 2009).

²⁸ V originále „Foreign Press Center“.

2.4. *Žurnalistika v extrémních situacích*

Kdykoliv se stovky lidí snaží odněkud dostat a skupinka šílenců se na totéž místo dere, je jasné, že se jedná o novináře (Hannerz 2004: 39). Extrémním prostředím pro práci novináře se rozumí především přírodní katastrofy, teroristické akce a válečné konflikty. Následující strany jsou zaměřeny na vybrané aspekty válečného zpravodajství.

Být válečným zpravodajem je kruté řemeslo na hranici lidskosti a lidských možností. Váleční reportéři se mohou dostat do situace značného vysílení, ponížení a pocitu bezmocnosti a beznaděje (Osvaldová, Lábová 2001: 129). Žijí v nebezpečných a nepohodlných podmínkách, kde se ošklivé zážitky stávají rutinou a ohrožení bezpečnosti je na denním pořádku. Podstupují riziko střelby, bombardování nebo i únosu a zajetí. Musí pracovat na nehostinných místech, kde i tak obyčejná věc jako neudržovaná cesta a špatné řízení může znamenat velké nebezpečí (Tumber 2006: 441).

Rizika válečného zpravodajství svědčí o tom, že korespondenty k jejich povolání motivuje notná dávka zanícení. Mnozí z nich zmiňují klíčovou sociální hodnotu své práce: prvořadými podněty jsou „pravda“ a „význam tvoření dějin“, jež válečné zpravodajství povyšují na „poslání“. Díky reportérům v první linii může veřejnost lépe porozumět pozadí války (ibidem: 442-445).

Mají se zpravodajové v krizových situacích kam obrátit o pomoc? V mediálním odvětví existují organizace, které kromě svobody tisku usilují také o svobodu žurnalistů. Pomáhají jim zajistit prostředí bez násilí a výhrůžek v represivních režimech a bezpečí ve válečných zónách. Jednou z nich je občanskoprávní sdružení Reportéři bez hranic²⁹ založené roku 1985. Hlavní kanceláře mezinárodního sdružení, které má postavení poradce Organizace spojených národů, se nacházejí v New Yorku, Washingtonu D.C., Bangkoku a Tokiu. Další pobočky jsou v Belgii, Francii (kde je organizace zaregistrovaná), Itálii, Kanadě, Německu, Rakousku, Španělsku, Švédsku a Švýcarsku (Introduction 2009). Reportéři bez hranic pro novináře organizují

---

²⁹ V originále „Reporters Without Borders“.

bezpečnostní školení a odbornou psychologickou pomoc, rozdávají neprůstřelné vesty, helmy a lékárničky, nabízejí pojištění proti nemocem, repatriaci, invaliditě a úmrtí a pro zpravodaje v nesnázích také provozují horkou telefonní linku, jejímž prostřednictvím lze získat kontakty a rady či zalarmovat místní úřady a konzuly (Reporters without borders 2009).

Jinou pomocnou organizací je americký Výbor na ochranu žurnalistů³⁰. Tato občanskoprávní organizace podporuje celosvětovou svobodu tisku a chrání práva novinářů od roku 1981 (About CPJ 2009). Podle informací výboru zemřelo v letech 1995 – 2004 při výkonu práce 341 novinářů, většinou ve válečných konfliktech. Dvacet procent z celkového počtu mrtvých padlo v křížové palbě a celých dvaasedmdesát procent zpravodajů bylo zavražděno, často v rámci odvety za zveřejňované zprávy. Zbýlých osm procent novinářů zahynulo v konfliktních situacích jako například při pokrývání násilné pouliční demonstrace (Tumber 2006: 441). V roce 2009 bylo podle statistiky Výboru na ochranu žurnalistů do listopadu zabito třiatřicet novinářů³¹. Nejvíce jich padlo v Somálsku, Iráku a Pákistánu.

Naprostá většina mrtvých tvoří dvě kategorie. Patří sem ti mladí, kteří zahynuli kvůli chybě pramenící z nezkušenosti, a ti starší, kteří díky svojí zkušenosti přestali dávat pozor – a v důsledku toho udělali jednu chybu. Kdo nemá strach, umře rychle a pitomě (Osvaldová, Lábová 2001: 127-128).

Váleční zpravodajové se dotýkají pekla. Zda si tuto cestu zvolí, je jejich svobodné rozhodnutí. Měli by však alespoň tušit cenu, kterou budou muset zaplatit, a pochopit, že i tomuto řemeslu se dá a má učit (ibidem: 127). Na extrémní situace novináře stále častěji připravují organizace zaměstnávající bývalé vojáky, kteří ovládají pravidla bitevního pole, první pomoci a nepřátelského prostředí. Znalci válečných poměrů někdy pomáhají zajišťovat bezpečnost novinářů i přímo na bojišti (Tumber 2006: 441).

---

³⁰ V originále „Committee to Protect Journalists“.

³¹ V tom se Výbor na ochranu žurnalistů rozchází s údaji Reportérů bez hranic, podle nichž v roce 2009 do listopadu zahynulo násilnou smrtí již pětatřicet novinářů (Press Freedom Barometer 2009).

V České republice si lze simulované prostředí válečného konfliktu vyzkoušet na Kurzu speciální přípravy pro krizové situace, který od roku 1994 organizuje odbor komunikačních strategií ministerstva obrany ve spolupráci s Vojenskou akademií ve Vyškově. Do roku 2000 byl „kurz přežití“ určen pouze novinářům³², od nového tisíciletí se jej mohou účastnit i pracovníci humanitárních organizací či studenti připravující se na profesní dráhu v podobné oblasti. V průběhu sedmi dní frekventanti nacvičují „základní návyky při pohybu v rizikových oblastech válečného konfliktu, teroristických akcí či přírodních katastrof“ a seznámí se se „základy sebeobranu, zbranění a ochranou před jejich účinky, s pobytem a pohybem v ohroženém prostoru, zvláště takovém, kde se předpokládá nebezpečí výskytu trhavin a min, ale i tam, kde hrozí nebezpečí ostřelování“ (Palán 2009). Důraz je kladen na to jak přežít v neznámém terénu, orientovat se za ztížených podmínek, překonávat umělé a přírodní překážky a jak zvládnout první pomoc či transport raněných.

Armádní kurz v roce 2000 absolvoval také bývalý moskvevský a nynější polský zpravodaj Českého rozhlasu Petr Vavrouška, který se ještě před zahraničními posty věnoval na stanici Radiožurnál armádní tematice a vyjížděl k českým vojákům do misí. Na kurzu ocenil informace o tom jak se pohybovat v zaminovaném prostoru. „Naučil jsem se správně odhadovat kam šlápnout, za co se chytout, čemu věnovat pozornost. S takovou situací jsem se setkal častokrát, ať už to bylo v Pákistánu, Afghánistánu, Makedonii, Kosovu nebo Bosně. Ve Vyškově také velmi věrně simulují podmínky únosu a zajetí, daří se jim navodit atmosféru nejistoty, strachu a poměrně velkého stresu. Na to jsem si vzpomněl při přejezdu z Pákistánu do Afghánistánu, kdy existovalo reálné nebezpečí přepadení a zajetí“ (Jedličková 2004).

Dvoutýdenní školení jak přežít absolvoval ještě ve službách CNN také Tomáš Etzler. V loňském rozhovoru pro Mladou frontu Dnes vzpomínal, že se reportéři osm hodin denně učili první pomoc, jak rozpoznávat miny, co dělat, když džíp přepadnou

---

³² A do téhož roku také existoval pod názvem Kurz speciální přípravy pro novináře.

banditi, anebo jak se chovat, když vybuchne granát: „Hlavně nesmíte propadnout panice. Musíte zjistit, jestli jste při smyslech, třeba si spočítat prsty na ruce, osahat si tělo, zběžně se podívat, jaká máte zranění, a pak se rozhlédnout a co nejrychleji utéct do bezpečí“ (Eisenhammer 2008). Způsobů jak se ve válečných oblastech zabezpečit je podle Etzlera mnoho. „V hotelu se jdu hned první den podívat, kde jsou únikové cesty. Snažím se zamluvit si vždy pokoj ve třetím patře. Prý je nejbezpečnější. Vlna od výbuchu už tam není tak silná. A když začne požár, dostanete se z budovy poměrně rychle. Když přijedu na nové místo, zjistím si, kde je slušná nemocnice a jak se v jejich řeči řekne doktor. U sebe mám lékárníčku a v ní čisté jehly, kdyby mi někdo chtěl dávat transfuzi“ (ibidem 2008).

Váleční zpravodajové si vytvořili různé způsoby jak se s tlakem extrémních situací vyrovnávat. Některé posedne psaní, jiní nepřetržitě hovoří s blízkými přáteli nebo se po návratu domů odměňují dobrým jídlem a pitím (Tumber 2006: 442). Redakce sdělovacích prostředků by měly spolupracovat s terapeuty. Pohovor s psychologem po návratu z každé cesty do míst konfliktu, ale také přírodních pohrom, by měl být součástí pracovní smlouvy (Osvaldová, Lábová 2001: 129).

Jak psychické zotavení vypadá v praxi, přiblížil Tomáš Etzler, který ve válce – například v Afghánistánu či Iráku, kde byl zraněn granátem – strávil dva roky: „Je fakt, že váleční novináři prožijí podobné věci jako vojáci, také mívají posttraumatický syndrom. Po tom zranění od granátu mi v redakci doporučili, abych zavolal psychologovi. Z té irácké události jsem ani nebyl moc špatný. Když si to vybavím, zvýší se mi trochu tep. Nakonec jsem ale zavolal. Ptal se mě: "Kdy jsi byl naposledy v kině?" A já na to: "Mě to nebaví." Následovala otázka: "Kdy sis přečetl knížku?" Odpověděl jsem: "Je to dávno, četl jsem o Iráku a o islámu." A následoval poslední pokus: "Kdy ses šel projít?" Řekl jsem: "Proč bych to dělal?" Až časem jsem si uvědomil, že měl pravdu. Že když mi nelítají kulky kolem hlavy, mám pocit, že nežiju. Změnil jsem se trochu,

když jsem přijel do Berlína³³, tam bylo jiné prostředí. Kamarádil jsem se tam s filmovými a divadelními režiséry, chodili jsme si do parku povídat. To byla moje terapie“ (Eisenhammer 2008).

---

³³ Než Etzler v únoru 2007 nastoupil na post zahraničního zpravodaje České televize v Pekingu, působil jako produkční zpravodajské stanice CNN v Berlíně.

2.5. Portrét zahraničního zpravodaje

Vycházejíc z doposud projednávaných specifík zahraničního zpravodajství, autorka v tomto oddíle shrne nároky kladené na zahraničního zpravodaje, jak jsou popsány v odborných zdrojích. Vzniklý portrét jakéhosi ideálního korespondenta pak bude sloužit jako zrcadlo nastavené zahraničním korespondentům, kteří byli pro účely této práce interviewováni, a prověří, zda pro české zahraniční zpravodaje platí, co k tématu uvádí převážně zahraniční literatura.

Zahraniční zpravodaj je bystrý a zvědavý člověk, jehož charakterizuje jistá neukotvenost. Nedělá mu potíže být dnes tu a zítra jinde. Nemá předsudky, v každém prostředí se snadno adaptuje a je ochoten snášet těžkosti. Je to elitní novinář, studium žurnalistiky však nutně neabsolvoval. Dříve než se stal korespondentem, delší dobu pracoval v domácím médiu, navázal vztahy se spolupracovníky a vybudoval si dobrou pověst. Na post zpravodaje je pečlivě připravený. V zahraniční oblasti možná již dříve delší dobu pobýval nebo dokonce s někým z ciziny uzavřel manželství. V každém případě má patričný přehled o dějinách a kultuře země, stejně jako o situaci ve všech myslitelných sférách politikou počínaje a sportem konče. Ovládá jazyk či jazyky, kterými se v zemi hovoří, a je to komunikativní typ.

Korespondent je samostatný. Po příjezdu do cizí země si vyřídí všechny potřebné formalities jako povolení k pobytu, akreditaci či řidičský průkaz a zabydlí se. Pomocníky mu do jisté míry mohou být reportéři, které na postu střídá, popřípadě centra či kluby zahraničních zpravodajů.

Zahraniční zpravodaj je hyperaktivní. Moc toho nenaspí, rychlé životní tempo a psychické napětí jsou pro něj druhou přirozeností. Každodenně sleduje místní tisk, rozhlas, televizi i zprávy na Internetu. Účastní se tiskových konferencí, cestuje a na základě vlastních rozhovorů získává informace v terénu. Ani po letech strávených v cizině neztrácí kontakt s mateřskou zemí, uvědomuje si informační potřeby

průměrného spoluobčana, předvídá jeho možné otázky a zahraniční dění dokáže vysvětlit z domácího hlediska.

Zpravodaj ovládá digitální vybavení, ale zároveň zachovává tradiční přesnost, srozumitelnost a etiku zpravodajství. Je schopen živě se přihlásit do vysílání z druhé strany zeměkoule, i když to pro něj může znamenat být vzhůru ve tři hodiny ráno. Pro redakci je mimo dosah jen ve výjimečných situacích. Díky moderním technologiím udržuje s editory pravidelný kontakt, což se nicméně odráží i v jejich zvýšených až nerealistických požadavcích. Korespondent se musí vyrovnat také s tím, že do jeho příspěvků může být nešťastným způsobem zasahováno.

Osobní život korespondenta jde stranou. Práce je pro něj zábava a na ostatní koníčky není kdy. Přátelí se sice s ostatními zpravodaji, může se však cítit osamělý, obzvláště pokud jeho post zrovna stojí stranou zájmu domácí redakce. Od zpětné vazby mediálního publika je víceméně odříznutý. Do zahraničí se vypravil buď sám, anebo s partnerem, popřípadě i dětmi. Partnerský vztah na postu může procházet zkouškou ohněm. Až donedávna typického korespondenta představoval osamělý šedivější muž, jenž má za sebou několik rozvodů, nevidá se s potomky a na cestách prožívá krátké milostné poměry.

V krizových a válečných oblastech snáší nebezpečné podmínky, kde jsou ošklivé zážitky a ohrožení bezpečnosti na denním pořádku. Ví jak se zabezpečit, kam šlápnout a za co se chytout. Našel si způsob jak se s tlakem extrémních situací vyrovnávat. Kvůli násilí a pohromám se reportér nicméně může rozhodnout se zahraničním zpravodajstvím skončit. V jiných případech časem může přestat zvládat rychlé životní tempo a nechat se pohltnout syndromem vyhoření. Pouto k cizím krajům jej však neopustí docela a o své zážitky ze zahraničí se s veřejností často snaží podělit formou knižní publikace.

3. Teoretické aspekty rozhovorů a praktická východiska

V minulé kapitole se autorka věnovala teorii zahraničního zpravodajství, z níž vycházela při tvorbě rozhovorů se zahraničním zpravodaji. Dříve než sadu rozhovorů v práci představí, je nutné popsat faktory, které provedení interview ovlivňují. Kapitola je zaměřena na teoretické aspekty žurnalistického rozhovoru, předpokládané znaky rozhovorů se zahraničními zpravodaji a popis mediálního titulu, ve kterém by se rozhovory mohly objevit.

3.1. Žurnalistický rozhovor jako žánr

Interview lze chápat jako žurnalistickou metodu jak získat informace i jako samostatný v médiích uplatňovaný žánr, jehož účelem je podat obraz osobnosti. Je to dialog otázek a odpovědí, v němž partneři mají jasně stanovené role tazatele a odpovídajícího. Mezi základní formy interview patří čistý dialog s vypuštěním otázek; rozprava, kde má autor rovnocenné postavení a klade rozsáhlejší otázky; a autointerview neboli nepravé interview, kde jsou odpovědi vybrány například z již publikované knihy, dramatu aj. Interviewovaná osoba je veřejně známá nebo vynikající v nějakém oboru, jejíž názory zaujmou recipienty (Osvaldová, Halada 2002: 82).

Je známo, že nejlépe si rozumějí lidé sobě rovní, tedy lidé se stejnou nebo obdobnou úrovní myšlení, vzdělání, okruhem problémů a zájmů a v neposlední řadě i se stejným slovníkem. Reportér ve většině případů nemá takové postavení a vzdělání jako ten, koho právě interviewuje, tímto nerovnoměrným vztahem by se však neměl nechat deprimovat (Štorkán, Bauman 1973: 71-74). Na zpovídaného může udělat dobrý dojem mnoha jinými způsoby než dokonalou znalostí jeho oboru a ze setkání si nakonec odnést materiál na vynikající rozhovor. Finální verzi interview předcházejí tři základní fáze: příprava, vlastní rozhovor a zpracování.

Ačkoliv se mnozí začátečníci často domnívají, že není nic snazšího než člověku položit několik otázek a zaznamenat jeho odpovědi, udělat dobrý rozhovor zdaleka není triviální. Interview jako žádná jiná forma vyžaduje, aby se reportér předběžně pečlivě připravil. Musí dobře znát, nač se bude svého spolubesedníka ptát, aby se vyhnul opakování starých, známých pravd (ibidem: 7-8). O interviewované osobě je proto potřeba vyhledat co největší množství informací, k čemuž slouží například knihovny, archivy a stále více i Internet (Ruß-Mohl, Bakičová 2005: 109-110). Příprava může zahrnovat i rozmluvu s lidmi, kteří dotyčnou osobu znají. V případě interviewování veřejně známého člověka, se kterým už byly zveřejněny desítky rozhovorů, ale i při pečlivých rešerších o méně mediálně proslulé osobě, hrozí nebezpečí přehlcení informacemi. Když novinář odchází dělat rozhovor, na mnohé z otázek už zná odpovědi, nikdy však nemůže vědět všechno.

Dalo by se říct, že interview začíná vznikat už ve chvíli, kdy redaktor zvedne telefon, napíše email či osobně požádá dotyčného člověka o rozhovor. Novinář se s interviewovaným domluví na místě a čase setkání, jemuž zpravidla bývá přítomen i fotograf. Prostředí schůzky má na kvalitu rozhovoru citelný vliv. Výhodou je, když zpovídaný pozve redaktora k sobě domů, protože tam se dotyčný cítí dobře a novinář se o něm z jeho zázemí dozví víc. Reportér si nicméně musí být vědom, že jeho pozorování může být nepřesné, a nesmí se nechat unést k ukvapeným závěrům (Štorkán, Bauman 1973: 58). Jinými běžnými místy setkání bývají některá z ne příliš hlučných kaváren či pracoviště zpovídaného. Hlasitě hrající hudbu v kavárnách či jinak hlučná prostředí nemají novináři v lásce, protože ruší záznam rozhovoru na diktafon.

Kromě místa hraje roli i čas setkání: nejvhodnější dobou pro interview jsou dvě až tři hodiny po probuzení, je tedy dobré sejít se mezi devátou a jedenáctou hodinou dopolední. Za méně vhodné až nevhodné časové úseky lze označit období mezi jedenáctou a třináctou hodinou – čas oběda. Po obědě lze pozorovat oživení a větší zájem o vzájemné kontakty, které trvají do sedmnácté až osmnácté hodiny. Pak se

dostavuje pocit únavy. Nejideálnějším řešením pro volbu doby interview však je nechat rozhodnutí na interviewovaném (ibidem: 89-91).

Když se reportér se zpovídaným sejdou ve správný čas na správném místě, není možné diktafon (nebo diktafony – někteří novináři záznam jistí více nahrávacími zařízeními) zapnout hned ve dveřích. Před samotným rozhovorem je dobré uvolnit atmosféru nezávaznou společenskou konverzací. Vzájemný vztah zpovídaného a reportéra tvoří především oboustranná důvěra. Oba partneři by při rozhovoru měli mít pocit, že se s nimi hraje „fair play“. Pokud se setkávají prvně, budou jejich vzájemné vztahy zdrženlivější a váhavější, znají-li se už delší dobu, lze očekávat přátelštější chování. Mladí či nepřiliš zkušené novináři mají tu nevýhodu, že vzbuzují spíše nedůvěru než důvěru. Předpoklady pro harmonický vztah ale vytváří i dochvilnost, nenucené vystupování, galantnost, takt a přirozenost (ibidem: 60-63).

Dotazů si reportér zpravidla připraví víc, než potřebuje. Dobrá příprava působí pozitivně, protože ukazuje na skutečný zájem o zpovídané. Novinář nemusí všechny otázky umět z paměti, je však žádoucí znát osnovu interview a na papír s dotazy se při rozhovoru příliš často nedívat. Zpovídaná osoba by mohla mít pocit, že redaktor se o její názory v podstatě nezajímá a pouze plní úkol. V průběhu rozhovoru je možné dělat si poznámky, oční kontakt by ale měl být co nejintenzivnější.

Umění klást otázky podle Štorkána a Baumana vyžaduje zkušenosti a značné teoretické znalosti. Vést interview je náročná a často i únavná činnost doprovázená neustálým psychickým napětím. Reportér musí neustále analyzovat, zda byla jeho otázka správně pochopena, přijata a jak na ni bylo reagováno (1973: 83). Jako typy otázek autoři uvádějí otázku otevřenou, jež dovoluje projevit názor bez jakéhokoliv omezení; otázku alternativní, jež vyčerpává počet možných variant odpovědí; otázku dichotomickou, jež se ptá po souhlasu; a otázku kontrolní, která kontroluje určitou odpověď (ibidem: 35). Každá otázka nemusí končit otazníkem, leckdy je působivější položit otázku nepřímou ve formě konstatování. Obecně se osvědčují krátké otázky.

Dotazy by neměly postrádat logickou vazbu a přeskakovat z jednoho předmětu na druhý. Chce-li reportér získat kvalitní a výstižnou odpověď, je také nutné položit takovou otázku (ibidem: 84-86).

Mimo to, že novinář interviewovanému pozorně naslouchá, musí rozhovor rovněž pohotově řídit. Může se stát, že se interview stočí jiným než plánovaným směrem a že se zpovídaný pustí do mnohem zajímavějších témat. Novinář by měl být patřičně pohotový a dokázat rozhovor improvizovaně vést novou cestou. Zároveň musí být dostatečně asertivní na to, aby v případě potřeby skočil zpovídanému do řeči, neboť jsou typy schopné odpovídat na jednu otázku třicet minut. Utíká-li interviewovaný od položeného dotazu, je třeba se k němu vracet a zkoušet jej pokládat jinými způsoby. Předem připravené otázky, které se během interview nemění a v jejichž sledu ani obsahu interviewující nereaguje na odpovědi interviewovaného, jsou podle Štorkána s Baumanem výjimečnou formou, která se většinou uplatňuje u rozhovorů získaných písemnou cestou. Taková interview označují za ne právě nejšťastnější (1973: 30). Písemná metoda však má i své výhody – šetří čas interviewovaného i reportéra a náklady spojené s cestou za rozhovorem, umožňuje preciznější formulování otázek a publikování většiny odpovědí v původním znění (ibidem: 142-143).

Poté co se redaktor se zpovídaným rozloučí, a dříve než rozhovor získá konečnou podobu, čeká novináře ještě velký kus práce. Nasbíraný materiál je třeba převést ze zvukové do textové podoby. V některých redakcích mají tento úkol na starost asistenti. Při přepisu není třeba trvat na každém slovu ani na časové posloupnosti výpovědí. Materiál se stylisticky upravuje, hovorové výrazy převádějí do spisovného jazyka. K odpovědím lze do závorek kurzívou doplnit vsuvky popisující, co neobvyklého se během rozhovoru událo, či projevy zpovídaného, které z textu nejsou patrné, například že „šeptá“. Reportér má bezpočet možností jak zformulovat výpovědi interviewovaného do zajímavého rozhovoru, získané informace však nesmí přikrášlovat ani překrucovat. Je třeba ctít fakta (ibidem: 47). Při zpracovávání rozhovoru se pokouší zachytit

atmosféru setkání a osobitost zpovídaného a vtiskuje záznamu svou představu (Osvaldová, Halada 2002: 82).

Protože jsou tištěná interview zpravidla velmi krácená a upravovaná, je běžné nechat konečnou verzi rozhovoru ještě jednou odsouhlasit, tedy autorizovat (Ruß-Mohl, Bakičová 2005: 63). Autorizace není daná tiskovým zákonem, jedná se tedy spíš o dobrou vůli novináře. Pro zachování příznivých vztahů je však dobré interviewovanému možnost autorizace poskytnout.

3.2. Předpokládané znaky interview se zahraničními zpravodaji

Metodologický žánr této práce tvoří profilové interview, jehož účelem je popsat charakteristiky novináře jako zahraničního zpravodaje. Neexistují-li dosud ke zpracovávanému tématu v České republice podklady, je vhodné čerpat informace přímo od zpravodajů. K tomu se nabízí právě rozhovor jakožto žánr, jehož účelem je podat obraz osobnosti. Od tematicky odborně zaměřených rozhovorů si autorka slibuje průnik do zatím neprobádané oblasti a přiblížení profesních znaků i osobnostních rysů korespondentů. Na základě teoretického vymezení žánru interview v předchozím oddílu nastiňují následující odstavce předpokládané znaky rozhovorů se zahraničními korespondenty a jejich možné limity i klady.

Jako pozitivum autorka vnímá skutečnost, že rozhovor vede „novinář“ s novinářem, přesněji řečeno studentka žurnalistiky s novinářem. To umožňuje lepší představu o profesi zpovídaných, formulaci relevantních otázek a snazší orientaci v jejich odpovědích.

Oslovení vybraných zpravodajů je usnadněno tím, že disponují veřejně dostupnými emailovými adresami médií, ve kterých působí. Některé kontakty má autorka z dřívějšíka, kdy Miroslav Konvalina a jeho hosté na fakultě vedli kurz zahraničního zpravodajství. U zpravodajů, se kterými se autorka již potkala, lze předpokládat přátelštější a otevřenější přístup. Domluvu rozhovoru nicméně může

ztěžovat skutečnost, že novináři obecně a zahraniční zpravodajové obzvlášť nemají mnoho volného času.

Při přípravě rozhovorů autorka vycházela z odborné literatury zabývající se tématem zahraničního zpravodajství, a sada otázek pro každého zpravodaje se tak do značné míry podobá, svou roli však hraje i osobnostní stránka. Množství dostupných informací o korespondentech se bude lišit v závislosti na jejich zkušenostech, úspěších a mediální popularitě. Údaje týkající se jednotlivých osobností autorka čerpala převážně z Internetu.

Budou-li osobní rozhovory probíhat ve veřejně dostupných a hojně navštěvovaných prostorách, hrozí kvůli hrajícímu rádiu či televizi riziko zvýšené hladiny hluku. Rušivými elementy mohou být rovněž ostatní hosté. Neklidné prostředí může ovlivnit koncentraci zúčastněných a kvalitu záznamu rozhovoru na diktafonu. Délku rozhovoru kromě počtu otázek ovlivní i to, jak budou zpovídání schopni držet se pokládaných otázek a neodbíhat od tématu. To by však díky jejich vlastní novinářské zkušenosti nemusel být problém.

Jasným limitem interview se zahraničními zpravodaji je fakt, že všechny nelze provést při osobním setkání. Písemná interview mají svá úskalí, jež se mohou na jejich výsledné podobě projevit. Hlavním problémem je nulová možnost interakce. Autorka neuvidí reakce zpovídaných a nebude se moci přesvědčit, zda položeným otázkám správně porozuměli. Při případném nedorozumění nebude možné snažit se odpověď získat přeformulováním dotazu. Může se také stát, že autorka nepochopí, jak korespondent svou písemnou odpověď myslel. Do písemných rozhovorů nelze zapracovat atmosféru setkání ani osobitost zpovídaného.

Písemné interview na druhou stranu autorce ušetří čas a především náklady, které by na cestu za zahraničními zpravodaji bylo třeba vynaložit. Tato forma rovněž umožňuje preciznější formulaci otázek a publikování většiny odpovědí v původním znění.

3.3. Mediální titul, čtenářské publikum a tematické oblasti rozhovorů

Při tvorbě otázek pro zahraniční zpravodaje autorka vycházela z teoretických podkladů, jež jsou zpracovány v druhé kapitole. Tak vznikla sada rozhovorů, které by vzhledem k poměrně vysokému stupni specializovanosti nebylo vhodné zařadit do žádného z masových komerčních tištěných titulů. Tematickým zaměřením rozhovory spadají spíše do odborného časopisu věnujícímu se problematice médií a žurnalistické práce, jakým byl například čtvrtletník *Revue pro média*, jehož čtenářskou obec tvořili mediální odborníci a studenti oboru. Rozsah tam publikovaných rozhovorů se pohyboval okolo třech a půl tisíce slov (*Archiv Revue pro média 2005*).

Témata v rozhovorech pokrývaná lze rozčlenit do následujících celků: studium, profese žurnalisty a nabídka zahraničního postu; příprava a odjezd na post; pracovní režim, zdroje informací a technologie; kontakt s redakcí a zpětná vazba; vztahy mezi zpravodaji; osobní život a odpočinek; finance; bezpečnost; osobnostní rozvoj; pohled zpravodaje na význam a kvalitu zahraniční zpravodajství; návrat a co dál. Výsledné verze rozhovorů nicméně z důvodů krácení a úprav nasbíraného materiálu nemusí všechny probírané oblasti nutně obsahovat, stejně jako není zachováno jejich pořadí. Mimo to se rozhovory liší leitmotivem.

3.4. Výběr zahraničních zpravodajů

Kritériem při výběru interviewovaných zahraničních zpravodajů bylo geografické rozmístění postů, genderová vyváženost, vyrovnaný poměr bývalých a současných zahraničních zpravodajů a také zastoupení různých typů médií. Jako produkt selekce zpravodajů vznikla sada map zobrazující zahraniční posty českých médií a jejich zástupce.

Za Český rozhlas s autorkou hovořila vídeňská zpravodajka Marie Woodhamsová, bývalá bruselská korespondentka Pavlína Kvapilová a bývalý washingtonský zpravodaj Miroslav Konvalina. Českou televizi v písemných

rozhovorech reprezentovali moskevský korespondent Josef Pazderka a pekingský zpravodaj Tomáš Etzler. Tištěná média v ústním rozhovoru zastupovala bývalá bruselská zpravodajka Lidových novin Kateřina Šafaříková. S bývalým zpravodajem ČTK Vlastimilem Milým autorka rozmlouvala o bulharském postu.

V širším výběru figurovali také Jan Šmíd (ČRo, Paříž), Jaromír Janev (ČRo, Balkán), Břetislav Tureček (ČRo, Blízký východ), Michal Kubal (ČT, Washington), Ivan Kytka (ČTK a ČT, Londýn) a Petra Procházková (Střední východ), z rozhovorů s těmito současnými či bývalými zahraničními zpravodaji však z důvodu jejich pracovního vytížení sešlo.

3.5. Elementární mapy zahraničních zpravodajů v českých médiích

Na základě emailové korespondence s vedoucími zahraničních rubrik či redakcí³⁴ autorka zmapovala³⁵ posty stálých zahraničních zpravodajů a externích spolupracovníků – v případě tištěných médií dopisovatelů – Českého rozhlasu, České televize, České tiskové kanceláře a pěti seriózních deníků.

Zahraničním zpravodajem se rozumí člen redakce vyslaný do jiné země, který má stálý plat a mimo to jsou mu hrazeny náklady spojené s výkonem práce a ubytování. Spolupracovníci či dopisovatelé nejsou zaměstnanci média, pouze tu a tam vytvoří příspěvek, za nějž jsou odměněni honorářem. Tito externisté jsou pod mapkami uvedeni kurzívou.

---

³⁴ Jmenovitě s Klárou Stejskalovou z Českého rozhlasu, Martinem Řezníčkem z České televise, Denisou Svobodníkovou z České tiskové kanceláře, Petrem Peškem z Lidových novin, Teodorem Marjanovičem z Mladé fronty Dnes, Vladimírem Plesníkem z Práva, Martinem Ehlem z Hospodářských novin a Tomášem Procházkou z Deníku.

³⁵ Mapové podklady v pododdílech 3.4.1. až 3.4.8. pochází z webových adres http://www.worldpress.org/images/maps/world_600w.jpg a http://www.teachersparadise.com/ency/en/media/b/bf/europe_large.png.

3.5.1. Český rozhlas

Obrázek č.1 – zahraniční zpravodajové ČRo a spolupracovníci Radiožurnálu v Evropě

1 Jiří Hošek, Berlín – Německo	8 Milan Kocourek, Londýn – Velká Británie
2 Pavel Novák, Brusel – Belgie	9 Vědunka Lunardi, Řím – Itálie
3 Jaromír Janev, Bělehrad – Srbsko	10 Gregor Martin Papucsek, Budapešť – Maď.
4 Lenka Kabrhelová, Moskva – Rusko	11 Marie Woodhamsová, Vídeň – Rakousko
5 Lubomír Smatana, Bratislava – Slovensko	12 Lubica Zlochová, Sevilla – Španělsko
6 Jan Šmíd, Paříž – Francie	13 Emira Holmeyová, Oslo – Norsko
7 Petr Vavrouška, Varšava – Polsko	14 Tomáš Sniegoň, Malmö – Švédsko

Obrázek č.2 – zahraniční zpravodajové ČRo a spolupracovnice Radiožurnálu ve světě

- 14 Robert Mikoláš, Hong Kong – Čína
- 15 Vít Pohanka, Washington D.C., New York – USA
- 16 Břetislav Tureček, Jeruzalém – Izrael
- 17 *Paola Hůlová*, Melbourne – Austrálie

3.5.2. Česká televize

Obrázek č.3 – zahraniční zpravodajové ČT v Evropě

- 1 Eva Pláničková, Berlín – Německo
- 2 Eva Hrnčířová, Brusel – Belgie
- 3 Barbora Šámalová, Brusel – Belgie
- 4 Olga Baková, Bratislava – Slovensko
- 5 Ladislav Kerekeš, Košice – Slovensko

- 6 Miroslav Karas, Varšava – Polsko
- 7 Josef Pazderka, Moskva – Rusko
- 8 Jan Moláček, Vídeň – Rakousko

Obrázek č.4 – zahraniční zpravodajové ČT ve světě

9 Michal Kubal, Washington D.C. – USA

10 Tomáš Etzler, Peking – Čína

3.5.3. Česká tisková kancelář

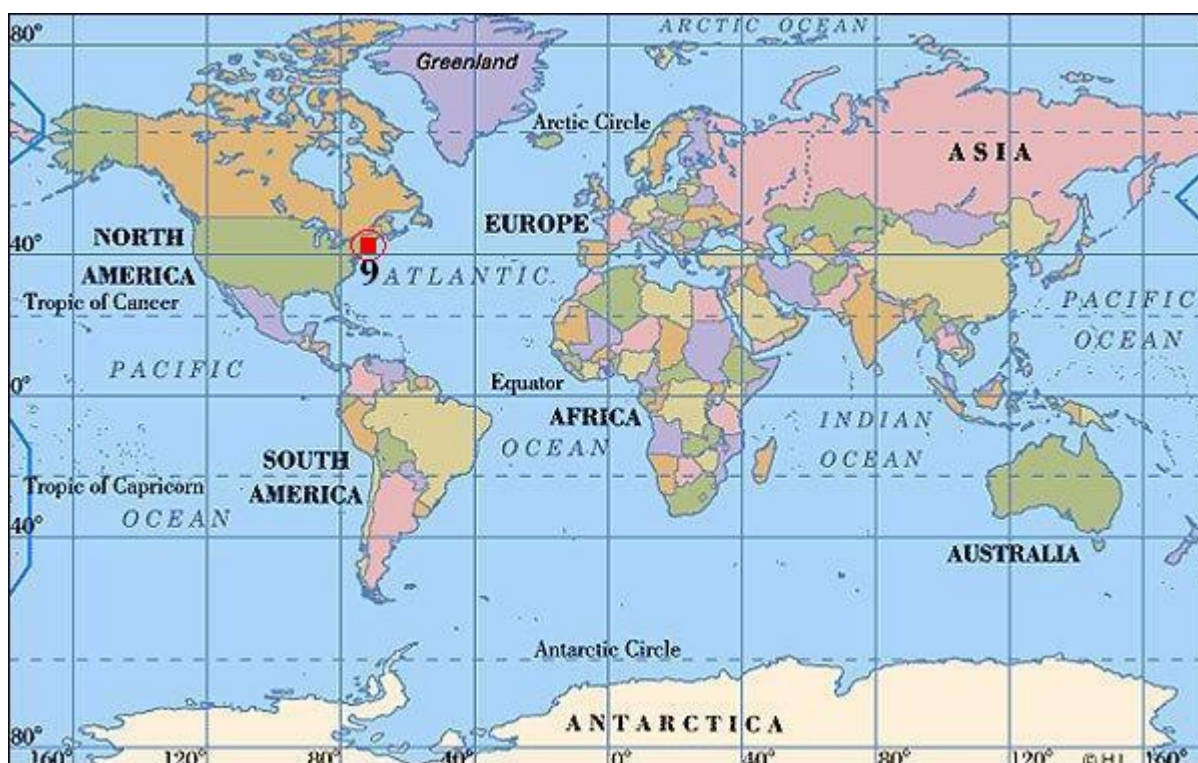
Obrázek č.5 – zahraniční zpravodajové ČTK v Evropě

- 1 Zdeněk Polák, Berlín – Německo
- 2 Tomáš Pírk, Brusel – Belgie
- 3 Michal Půr, Brusel – Belgie
- 4 Hana Brusová, Varšava – Polsko

- 5 Milan Syruček, Moskva – Rusko
- 6 Stanislav Mundil, Londýn – Velká Británie
- 7 post Vídeň – Rakousko t.č. neobsazen
- 8 Remy Vlachos, Paříž – Francie

Obrázek č.6 – zahraniční zpravodaj ČTK ve světě

9 zpravodaj nesouhlasí s poskytnutím jména, New York – USA

3.5.4. Lidové noviny

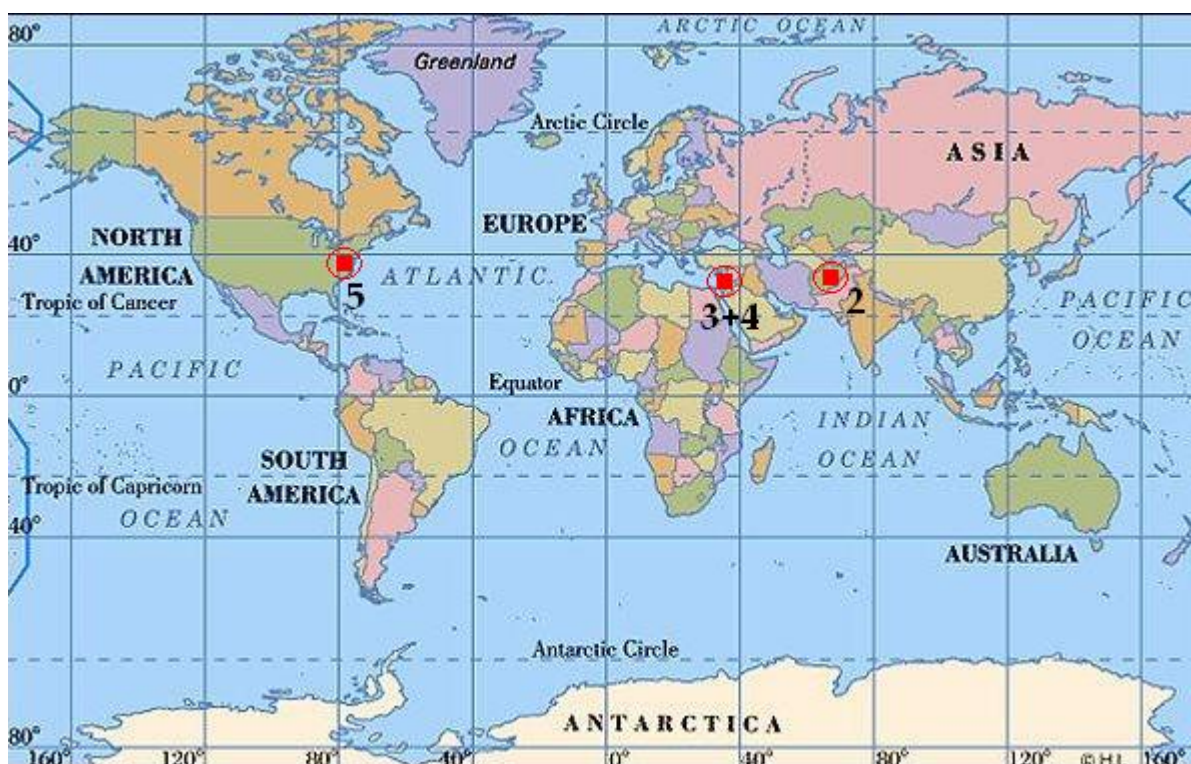
Obrázek č.7 – externí dopisovatelé LN v Evropě

1 Jiří Hošek, Berlín – Německo

2 Petra Procházková, t.č. v Praze, střídavě na Ukrajině

Obrázek č.8 – externí dopisovatelé LN ve světě

2 Petra Procházková, t.č. v Praze, střídavě v Afghánistánu

3 Eva Turečková, Jeruzalém – Izrael

4 Jehuda Lahav, Jeruzalém – Izrael

5 Eduard Freisler, Washington D.C. – USA

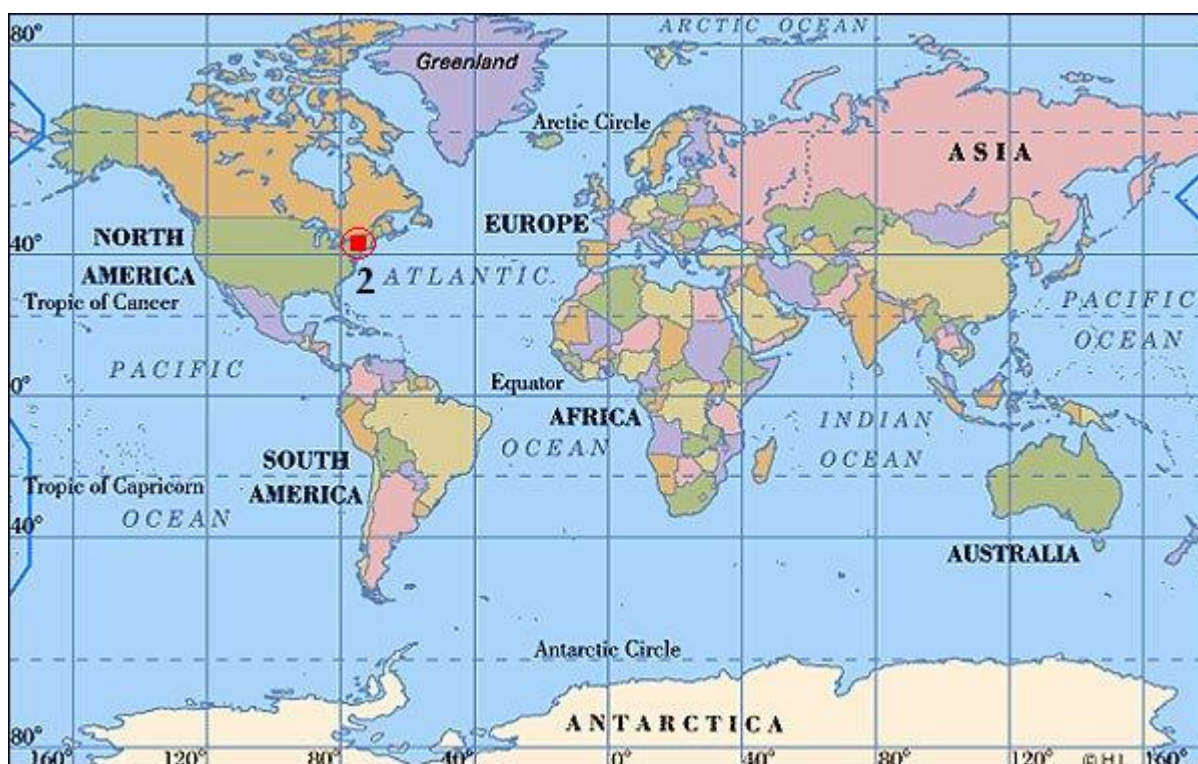
3.5.5. Mladá fronta Dnes

Obrázek č.9 – zahraniční zpravodajka MF Dnes v Evropě

1 Kateřina Koubová, Brusel – Belgie

Obrázek č.10 – externí dopisovatelka MF Dnes ve světě

2 Andrea Kochová, New York – USA

3.5.6. Právo

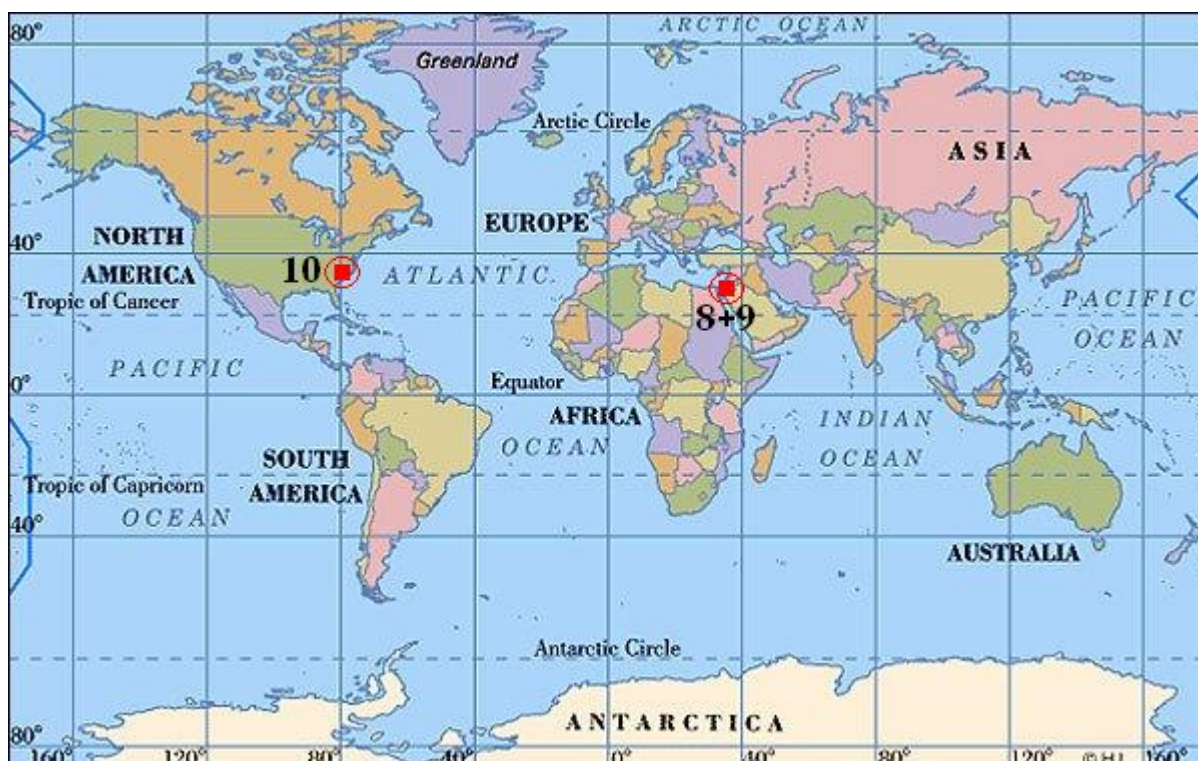
Obrázek č.11 – zahraniční zpravodaj a externí dopisovatelé Práva v Evropě

- 1 Ivan Vilček, Bratislava – Slovensko
- 2 Zuzana Křížová, Varšava – Polsko
- 3 Anželina Penčevová, Sofie – Bulharsko
- 4 Petr Schnur, Hannover – Německo

- 5 Zuzana Loubetová, Paříž - Francie
- 6 Vítězslav Kudláč, Dublin – Irsko
- 7 Tomáš Sniegoň, Malmö – Švédsko

Obrázek č.12 – externí dopisovatelé Práva ve světě

8 *Břetislav Tureček*, Jeruzalém – Izrael

9 *Lukáš Goga*, Damašek – Sýrie

10 *Hedvika Millerová*, Charlotte – Severní Karolína, USA

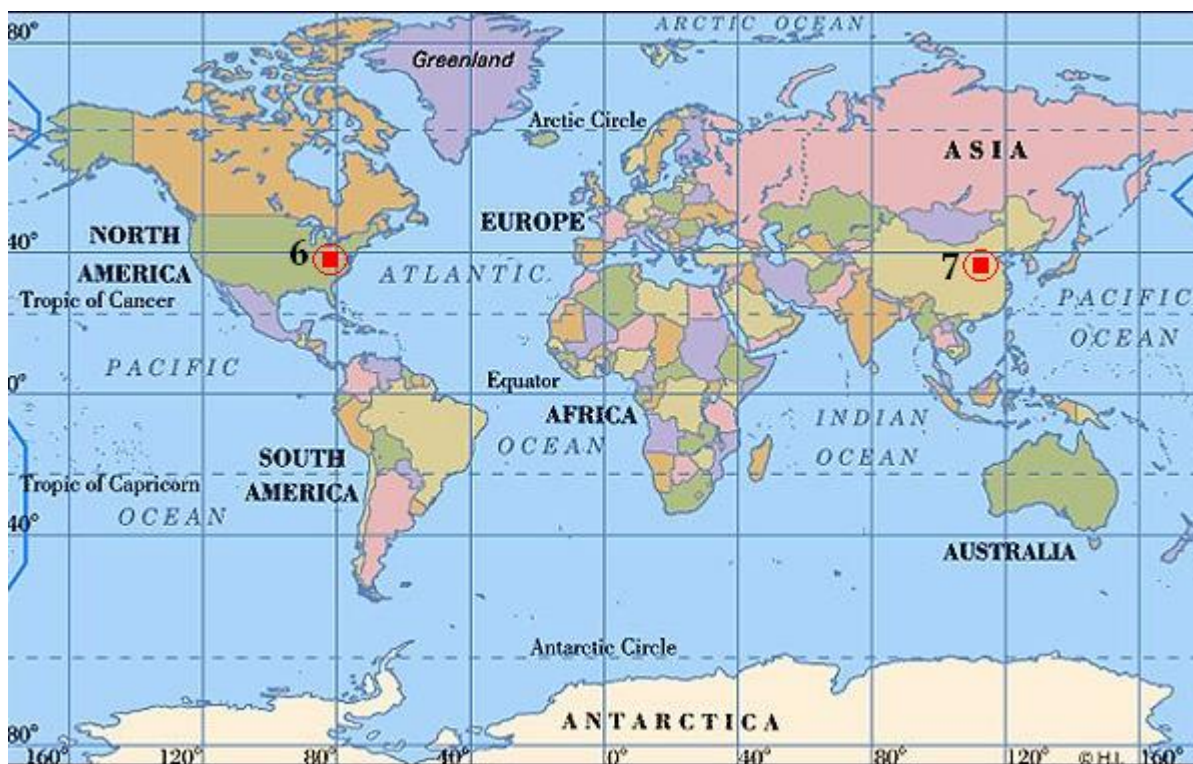
3.5.7. Hospodářské noviny

Obrázek č.13 – zahraniční zpravodajové a externí dopisovatelé HN v Evropě

- 1 Tomáš Hořejší, Brusel – Belgie
- 2 Renata Havranová, Bratislava – Slovensko
- 3 Jan Krčmář, Vídeň – Rakousko
- 4 Josef Kašpar, Řím – Itálie
- 5 Jan Machonin, Moskva – Rusko

Obrázek č.14 – zahraniční zpravodaj a externí dopisovatelka HN ve světě

6 Daniel Anýž, Washington D.C. – USA

7 Ivana Gášková, Peking – Čína

3.5.8. Deník

Obrázek č.15 – externí dopisovatel Deníku v Evropě

1 Peter Foglar, Madrid – Španělsko

4. Rozhovory a jejich reflexe

Rozhovory jsou uvedeny v pořadí, v němž vznikaly. Součástí každého rozhovoru je portrétní fotka zpovídaného zahraničního zpravodaje či zpravodajky, kterou v případě osobního rozhovoru pořizovala autorka. Výjimkou je snímek Miroslava Konvaliny, kterého se autorce nepodařilo zvěčnit v dobré kvalitě, uveřejněná fotografie proto pochází z archivu interviewovaného. Spolu s písemným rozhovorem fotografii na požádání zaslal Josef Pazderka, v případě Tomáše Etlera autorka fotografii přebrala od Davida Krause, jenž snímek pořídil pro časopis Reflex. Rozhovory jsou opatřeny rovněž boxem se životopisnými údaji interviewovaného. Po každém interview následuje autorčina reflexe.

4.1. Rozhovor s Miroslavem Konvalinou

Člověk se musí snažit o víc

Vždycky byl o krok před ostatními. Podle jeho názoru se ve společnosti prosadí buď mimořádné talenty, anebo pilní lidé. A tak se s vidinou vytouženého postu rozhlasového zpravodaje ve Spojených státech vzdělával, hlásil na stáže a sbíral zkušenosti na soukromých cestách. S bývalým washingtonským korespondentem Miroslavem Konvalinou o Americe bez iluzí, kulturním šoku z návratu do České republiky a o tom, že jako novinář může uspět i člověk, kterého kritizují, „že neumí spisovně česky, má vadu řeči a mečí“.

Jaké osobnostní předpoklady a vlohy by podle vás měl zahraniční zpravodaj mít?

Musí být samostatný, spousta věcí mu nesmí vadit a se spoustou si musí umět poradit. Nikdo ho nekontroluje, a tak nesmí podvádět. Neměl by to být lidsky mizera, musí pomáhat kolegům a ostatním lidem.

O rozhlasových zpravodajích jste přitom prohlásil, že nemají jinou možnost než být sólisté.

Televize má tým, kdežto já jsem si všechno musel

zařídít sám. Nemohl jsem kameramanovi říct, ať jde zaparkovat auto, že zatím seženu pokoj na hotelu. Výhoda je, že na sebe se můžete stoprocentně spolehnout. V krizových situacích nejsem rád s hejnem novinářů. Jinak ale čeští a slovenští novináři v Americe vytvořili skvělý tým, který si nekonkuroval. Já jsem měl kontakty, Olga Baková ze Slovenského rozhlasu všechno perfektně znala a televizáci nás vždycky vzali s sebou do auta. Vtáhli jsme do toho i četkaře.

Myslíte si, že přátelství uzavřená daleko od rodné země jsou hlubší?

Člověk se spíš přátelí s lidmi, se kterými by se jinak dohromady nedal. Mým kamarádem se stal počítačový expert na ambasádě nebo kameraman České televize. Nejsem technicky založený typ a k těmhle lidem bych měl mít dál, ale překonali jsme rozdílné zájmy a trávili volný čas spolu. Většinu času jsem byl v Americe bez manželky, a tak mě vždycky někdo někam vzal: na jazz, na

Dostat se do Spojených států jako zpravodaj byla jeho touha.

„Dělal jsem zkrátka víc než ostatní a nakonec se mi Amerika splnila.“

FOTO archiv Miroslava Konvaliny

výlet s kostelem nebo i na pohřeb. Vždycky jsem to bral jako zajímavou zkušenost. Člověk těžko může o Americe vypovídat, když se jí sám brání.

Když jste na zpravodajský post odlétal, Spojené státy už jste ale trochu znal.

Počátkem devadesátých let jsem si dal v rádiu pauzu a byl jsem v Americe na rok studovat žurnalistiku. Novinařina je strhující a zejména v devadesátých letech člověku strašně rychle otevírala cesty, ale rodina mi říkala, že nemůžu být jen novinář a musím se snažit o víc. A tak jsem si vylepšoval vzdělání, které mi udržovalo náskok.

Jak to bylo s vaším vzděláním na domácí půdě?

Bál jsem se, že na žurnalistiku by mě nevzali, proto jsem zkoušel ekonomickou školu, kde se na původ tak nekouká. Pak jsem ale zjistil, že se dá bez přijímacích zkoušek mezioborově studovat žurnalistika na Karlově univerzitě. Už jako student jsem začal chodit do rádia, později jsem se dostal do zpravodajské směny a tam mě zastihla sametová revoluce.

Než jste se v rozhlase propracoval na washingtonský post, uběhla řada let. Pojďme si je shrnout.

Ze zpravodajské směny jsem přešel do ekonomické redakce a pořád jsem se hlásil na nějaké stáže do Ameriky. Když se mi tam konečně podařilo na rok dostat, ptal jsem se, jestli by mě po návratu nechtěli do zahraniční redakce. Toužil jsem dostat se do Spojených států jako zpravodaj, ale asi sedmým rokem tam byl Honza Šmíd a vypadalo to, že jen tak neskončí. Zpravodajové se tehdy pravidelně nestřídali. Čekali jsme, že bych mohl jít po něm, a vypadalo to docela dobře, měl jsem náskok – tenkrát v roce 1993 moc lidí neumělo dobře anglicky.

Jenže jsem začal jezdit s politiky po světě jako diplomatický korespondent a na jedné takové cestě mně tehdy nejpopulárnější politik ministr Vladimír Dlouhý nabídnul, jestli bych mu nechtěl dělat tiskového mluvčího. V rádiu jsem řekl, že to bude taková stáž a že se do roka vrátím. Zůstal jsem ale dva roky, protože pak o mě stál ještě ministr Karel Kühnl.

Z druhé strany barikády se asi nedalo hned odjet do Ameriky.

Přesně tak. Když jsem se vrátil do rádia, zcela oprávněně mi řekli, že to teď není možné. Tak jsem si zase čtyři roky odpracoval, dělal jsem šéfa zahraniční redakce a cestoval soukromě. Dělal jsem reportáže z rozvojového světa. Tím jsem se dostal trochu dopředu, protože ostatní čekali na služební cesty, kdežto já jsem jezdil na své. Dělal jsem zkrátka víc než ostatní a nakonec se mi Amerika splnila. Ve společnosti se prosadí buď mimořádné talenty, nebo ti pilní.

Jak jste se na vysněný post připravoval?

Jsem vychovaný na klasickém rozhlasovém archivu, takže jsem si spoustu věcí vytahal z výstřížků. Zhruba rok dopředu jsem četl různé reportáže lidí, kteří v Americe pracovali. Jakmile si článek jednou přečtete a zatrháte – za to mě jednou pochválil Václav Klaus, že si zatrhávám jako on – nic vás nezaskočí. Každý den jsem byl v kontaktu s někým, kdo tam žil, nebo pracoval s krajany. Na ministerstvu zahraničí, průmyslu a obchodu a na CzechInvestu jsem žádal o materiály. Posilovalo to mou sebedůvěru, že to zvládnu a že témat tam bude spousta.

Co dřív a jak na to

Když jste do Washingtonu dorazil, co všechno bylo potřeba zařídit?

Začátky jsou nejtěžší, to nevíte, co dřív. Přijdete vyřizovat řidičák a tam po vás chtějí důkaz, že bydlíte, třeba účet za plyn. Abyste se mohl nastěhovat, musíte mít nábytek. Ten vám nechtějí prodat na cestovní šeky, když nemáte americký pas. Bez kreditní karty se nehnete. Musíte vystát frontu na takzvané *social security number* (číslo sociálního pojištění, pozn. aut.). Člověk se musí postarat o auto, připojit se k Internetu, koupit si správnou televizi.

Na postu jste střídal Olgu Krupauerovou. Poradila vám v něčem?

Musím říct, že ne. To předání bylo velmi korektní, ale ustát nástupnictví není snadné.

Na jakém pracovním plánu jste byl s pražskou redakcí domluven?

Každý večer jsem napsal, co pravděpodobně budu moct udělat, a oni si z toho vybrali. Měl jsem důvěru, z osmdesáti procent jsem témata navrhoval sám.

Bylo těžší témata hledat, poté co jste v zemi strávil několik let?

To ne. I když se některá témata opakují, dá se to pojmout různě. Den díkůvzdání můžete nejdřív udělat o amerických brusinkách, další rok o tom, jak se dělají sladké brambory, potom o krocanech...

Jaké zdroje informací jste využíval?

Snažil jsem se usnadnit si to. Ráno jsem prošel všechny české servery, abych viděl, co kdo psal, a neopakoval to. Poslouchal jsem NPR (*National Public Radio*, pozn. aut.), na CNN jsem koukal na obrázky, kdyby tam bylo něco zajímavého, abych si to zesílil, a za dveřmi jsem měl *New York Times* a *Washington Post*. Přes rozhlas jsem měl přístup do agentur, ale nemohl jsem v nich vyhledávat. Na email mi chodily například přepisy tiskovek z ministerstva zahraničí. Důležité bylo být ve styku s českými i slovenskými diplomaty, kteří měli kontext. Hodně mi pomáhala i Olga Baková, která ve Washingtonu začínala rok přede mnou. Mimo to jsem měl v Americe z dřívějška spoustu přátel, a když byl hurikán, nedělal jsem jen zpravodajství, že má sílu pět, ale zavolal jsem inženýrovi, který tam s rodinou žil a chystal se evakuovat, a ten příběh byl o něčem jiném.

Spojené státy jsou dvakrát větší než celá Evropská unie. Jak často jste za událostmi cestoval?

V New Yorku jsem byl vlakem každý měsíc a dvakrát až třikrát za měsíc jsem někam letěl natáčet. Na služebních cestách jsem se snažil s někým svézt nebo u někoho zadarmo přespat, a když rozhlas cítil, že jsem schopný šetřit, cestoval jsem o to víc. Původně jsem si maloval, že bych si najal spolupracovníky, ale protože ti lidé neměli rozhlasovou zkušenost, bylo pro mě nakonec snazší dělat si všechno sám.

Existují nějaké organizace, které novinářům v zahraničí pomáhají?

V LA, v New Yorku a ve Washingtonu byla střediska zahraničního tisku, kde se zřizovaly akreditace a byly tam všechny noviny a časopisy. V dobách, kdy neexistoval Internet a telefon

byl drahý, tam novináři z chudších zemí chodili pracovat. Mohli odtamtud i zavolat na účet volaného.

Jaké mají zahraniční zpravodajové ve Spojených státech postavení?

Ze zpravodaje Českého rozhlasu se na zadek nikdo neposadí. Moc velká prestiž to nebyla. V průběhu volební kampaně třeba bylo nepříjemné, že když politici přišli mezi novináře, řekli: „Nezlobte se, nemám zájem, vy jste ze zahraničí a já teď potřebuji lokální média.“

Když zpravodaji tečou nervy

Zkuste mi popsat, jak asi vypadal váš den.

Vstal jsem v sedm ráno, do osmi jsem se musel zorientovat, pak jsem poslal email, co budu dělat, a najednou byly dvě hodiny. Zpravodaj vstupoval do poslední hodiny odpoledního proudu, což bývalo mezi sedmnáctou a osmnáctou hodinou. Mně to připadalo pozdě a často jsem chtěl vstoupit už mezi patnáctou a šestnáctou, takže jsem měl na přípravu třeba hodinu a půl. Odpoledne jsem většinou stříhal rozhovory nebo reportáže a večer dělal zprávy na ráno.

Jak často vás posluchači mohli z Ameriky slyšet?

V době mé největší aktivity jsem měl i devět příspěvků denně, později už jenom pět šest. Bylo to i díky Olze Bakové, ona byla taky workholik, dělali jsme toho strašná kvanta. První rok dva jsem vysílal prakticky pořád: z auta, z nákupů, o víkendu. Pořád jsem u sebe měl mobil a pokaždé mi někdo volal.

A co duševní hygiena?

Práce pro mě byla i zábava, ale bylo těžké naučit se žít tak, aby člověk jenom nepracoval. Někdy jsem zašel k bazénu, který jsme měli u domu, ale nemyslete si, že jsem plaval. Prokecal jsem to s plavčíky, které tam jezdili dělat studenti pražské lékařské fakulty. Povídat si o ničem, to pro mě byl relax.

Kolik hodin denně jste spal?

Do postele jsem se nedostal dřív než o půlnoci a vstával jsem kolem šesté. Navíc jsem se třeba nechal ve tři ráno vzbudit, abych odvysílal příspěvek. Člověk toho musí hodně dospat. Když jsem měl přes den hodinku dvě, šel jsem si lehnout.

Jak jste při takovém pracovním tempu zvládal chod domácnosti?

Žehlím, ovládám pračku a myčku a uklízím, ale třeba nevařím. Když tam manželka byla se mnou, nechával jsem se obskakovat. Zázemí je pro zpravodaje důležité, musí se najíst a napít a mít vypráno. Potřebuje, aby mu někdo řekl: „Hele, ještě si vezmi čepici a rukavice.“

Vaše manželka po čase skončila s prací letušky a začala v Americe studovat. Nezní to ale, že byste na sebe měli moc času.

Zahraněční zpravodajství je velká zkouška vztahu. Když jsem to zpočátku technicky nezvládal, ztrácel jsem nervy a muselo to se mnou být peklo. Myšlenkami jsem pořád byl u práce,

plánované volno třeba nevyšlo ani o víkendu a žena věčně čekala, kdy se konečně najde čas. Když se na to dívám zpětně, obětoval jsem zahraničnímu zpravodajství všechno. Po postu už náš vztah nefungoval a rozvedli jsme se.

Myslíte si, že má pohlaví vliv na práci zahraničního zpravodaje?

Myslím, že ne. Napadá mě jedině, že s chlapem je šéf rychleji hotový. Když propukne 11. září a vy máte zpravodaje ve Washingtonu, okamžitě ho tam pošlete. Na zpravodajku se můžete dívat jinak a radši ji neposílat, aby se jí nic nestalo.

Napadají vás nějaká témata, na kterých byste být ženou nejspíš nepracoval?

Ani ne, jsem typ nevýrazného nedominantního chlapa a ve spoustě prostředí splynu. Někdy jsem vlezl někam, kam jsem neměl, ale co by si na mně jako na chlapovi kdo vzal. Žena to má těžší. Kolikrát vám vypoví auto v nějaké blbě čtvrti. Nebo se ubytujete v hotelu a ve chvíli, kdy se setmí, zjistíte, že tam nemáte co dělat, a pak vám třeba celou noc buší na dveře a v posteli máte blechy. Kolikrát vzlítne na pumpu, kde jsou samí kamioňáci. Jinak se ale Američané chovají politicky velmi korektně.

Cítil jste se někdy v USA v nebezpečí?

Když jsem v noci zajel do blbě čtvrti a nemohl najít cestu ven, necítil jsem se dobře.

Na návštěvu za moře

Bernard Weinraub z *New York Times* post zahraničního zpravodaje označil za jediný způsob jak celý život zůstat adolescentem.

Je pravda, že zpravodaj si může hrát. Inspiroval jsem se například v sekci pro děti deníku *Washington Post*. Dětem věci popisujete jako někomu, kdo nezná svět, a se zahraničním zpravodajstvím je to totéž. Je jakoby pro děti, které jsou dospělé, ale té které země neznalé.

Jakým způsobem jste materiály pro jakoby děti do Prahy přenášel?

Když jsem byl v terénu, chtěl jsem to řešit mobilem, ale to bylo velmi špatně slyšet, pevná linka byla lepší. Natočené materiály jsem posílal po internetu.

Musel jste se na postu naučit zacházet s novými technologiemi?

Na techniku jsem tupý a byl pro mě horor jen propojit minidisk a počítač, zařídit si linku ISDN (*digitální síť integrovaných služeb využívaná mimo jiné pro připojení k Internetu, pozn. aut.*) nebo naučit se stříhat. Taky jsem se musel naučit zpracovávat fotky. Přiznám se, že jsem nebyl moc zběhlý v Internetu, do té doby jsem ho používal jen na emaily. Od začátku mi ale připadal důležitý, a když jsem se vrátil z nějaké akce, hned jsem stahoval fotky a chtěl, aby byly na webu. Na hotelech zpočátku bylo jen vytáčené připojení, to bylo peklo, příspěvky jsem posílal třeba sedm hodin. Když jsem odjížděl, už všude bylo Wi-Fi (*bezdrátové připojení, pozn. aut.*). Neskutečné, jak se to během pár let změnilo.

Zasahovali editoři do vašich příspěvků?

Musím říct, že ne. Montovali se do toho jen ojediněle. Zpravodajové jsou většinou takové authority, že se nikdo moc neodváží.

Dostával jste z redakce zpětnou vazbu?

Ano, ale v rozhlasu je se zpětnou vazbou problém. Byli zpravodajové, kteří tím trpěli a nutili své šéfy, aby si příspěvek poslechli a hned jim volali, jaké to bylo. Takový jsem nebyl, ale samozřejmě jsem byl rád, když mě pochválili. Ta droga je i vtom, že vám lidi říkají, že to děláte dobře.

Přijel za vámi někdo z rozhlasu na návštěvu?

Já jsem je zval, chtěl jsem, aby viděli, v jakých podmínkách pracuji. Řadě lidí se ale kvůli vízům nechtělo. Z rozhlasu za mnou byla Klára Stejskalová, přijížděli ale i lidé z jiných médií, třeba Jirka Roškot z Práva.

Plat plus minus milion

Byl jste spokojen s platem zahraničního zpravodaje?

Byl jsem spokojený, když byl dolar za čtyřicet korun, a už míň, když jsem měl tentýž plat a dolar byl za sedmáct. Nebyl to ale nijak dramaticky velký plat, na to rozhlas nemá peníze. Motivací člověku je, že může žít v zahraničí.

Musel jste pro rozhlas dělat vyúčtování?

Každý měsíc jsem dělal vyúčtování služebních nákladů. V rozhlasu byla důvěra v to, že co pořizují, je efektivní. Někteří zpravodajové z jiných zemí třeba museli objíždět benzinové pumpy a doložit, že natankovali u té nejlevnější.

Na kolik peněz ročně přijde rozhlas jeden americký zpravodaj?

Já bych řekl, že okolo pěti miliónů. Nebo takhle: od tří miliónů výš. Plus minus milion za rok na plat a sto tisíc měsíčně na byt a náklady s ním spojené, to je tam drahé.

Myslíte si, že české posluchače zprávy z USA zajímají?

Myslím, že ano. Zpravodaj se tam může udržet. To je podobné jako... chtěl jsem říct v Bruselu, ale tam je to zase nuda. Amerika prostě lidi zajímá. Když člověk zvolí sexy téma nebo zajímavou osobnost, vždycky se chytí. Byli dokonce zpravodajové, kteří si to zúžili na politiku, medvědy a kosmonautiku, a dělali pořad dokola tahle tři témata.

Reagovali na vaše příspěvky posluchači?

Reagovali, když jsem je pak někdy potkal, ale sami od sebe ne. Řekl bych, že si mě lidi oblíbili – byť jsem byl jako zpravodaj kritizován, že mám vadu řeči, mečím a neumím spisovně česky – protože můj projev byl nezaměnitelný a věřili mně to.

Měl jste nějaké figly jak udělat zprávu ze zahraničí zajímavou pro domácí publikum?

Koukal jsem na to ze středoevropského pohledu a zprávu jsem postavil tak, jak by nás mohla zajímat. Nebo jsem se to snažil obohatit českoamerickou reakcí. Naše uvažování jsem se do toho snažil dostat.

Myslíte si, že člověk po delší době v zahraničí přijde o českou perspektivu?

Spíš z ní začne mít blbý pocit. Česká perspektiva má tendenci věci ironizovat a shazovat. To mi vadilo. Chtěl jsem kritický středoevropský pohled, Ameriku bez iluzí, ale aby to bylo spravedlivé.

Na jakou svou zprávu ze zahraničí jste pyšný?

Na reportáž ze startu raketoplánu v přímém přenosu, kdy jsem vteřinu po vteřině jsem hlásil, co se děje. To jsem si musel hodně nastudovat.

Jak často jste se z postu podíval do České republiky?

Nejdřív jsem jezdil hodně, i čtyřikrát za rok. Pak příbuzní začali jezdit za mnou, takže domů jsem se podíval už třeba jenom dvakrát. Mám životní trauma z toho, že když mi umírala babička, měl zrovna do Států přijet český ministr zahraničí a já jsem tam kvůli tomu zůstal. Ta návštěva byla ryze formální a nic by se nestalo, kdybych tam nebyl, ale jako novináři mi to nedalo a chtěl jsem tam být. Dodnes toho lituji.

Návrat do České republiky? Kulturní šok

Jaký má podle vás zahraniční zpravodajství význam?

Umožňuje dozvědět se, co se děje ve světě, a hlavně pochopit naše místo v něm. Můžeme si myslet bůhví co, ale souvislosti a kontext člověk pochopí až na místě. Když je náš politik v Bílém domě, odsud to vypadá jako velká událost, ale pro Američany to není nic, co by zaznamenali. Zahraniční zpravodaj rozšiřuje lidem obzory.

Jak jste spokojen s kvalitou a kvantitou současného zahraničního zpravodajství v českých médiích?

Myslím, že je to čím dál tím horší. Kvalita je špatná, i Česká televize začala upřednostňovat, aby byli zpravodajové hodně vidět. Lidé ale nechtějí vidět je, ale to kde jsou. Český rozhlas i televize mají kvalitní zpravodaje, ale je potřeba, aby byli správně řízeni. Aby se po nich nechtělo, co nemůžou udělat. V novinách je prostoru málo a na cestování nejsou peníze.

Ve Washingtonu jste strávil čtyři roky. Co jste o sobě v zahraničí zjistil?

Že dokážu velmi dobře pracovat sám. Že jsem schopný poradit si se vším od domácnosti po techniku. A že ač by to do mě nikdo neřekl, v krizových situacích se stávám vůdcem tlupy.

Jak na vás působil návrat zpátky domů?

Byl to kulturní šok a dodnes se z něj vzpamatovávám. Člověk si na Ameriku těžko zvyká, ale o to hůř se pak smíruje s korupcí, s nespolehlivostí, s nedodržováním pravidel nebo se závistí, které tam nejsou v takové míře jako u nás.

Jak jste v České republice pokračoval profesně?

Chystal jsem se na post do Moskvy, ale myslím, že bych to tam nezvládnul. Báł jsem se, že společnost, krajina, neutěšenost, vzdálenost a rozdílný pohled na svět by mě šíleně deprimovaly. Nedovedl jsem si představit, že bych tam byl šťastný, a nakonec jsem sám řekl, že nepojedu.

Ve Washingtonu mě nahrazoval bývalý ředitel Radiožurnálu Alexandr Pícha, a když si ho tehdejší ředitelka Bára Tachecí vzala zpátky, nabízela mi, abych se do Ameriky vrátil. To bylo velmi neobvyklé, byl bych první zpravodaj, který by znovu působil na svém postu. V té době jsem už ale chtěl trochu znormalizovat svůj život, vědět na jak dlouho a za kolik, a tyhle věci ještě nebyly úplně jasné.

Po odchodu z rozhlasu jste začal pracovat pro americké velvyslanectví. Svoji budoucnost si představujete už mimo novinářinu?

S médií se pořád snažím být ve styku. Všichni moji známí se divili, proč jsem nekandidoval na generálního ředitele rozhlasu, ale mě už teď zajímají vize a projekty a ne nějaké židle. Kdyby byl konkurz na vizi a pak k tomu byla židle, to by byla jiná. Toužím pracovat v médiích.

Umíte si představit, že byste se v budoucnu zahraničnímu zpravodajství opět věnoval?

Kdybychom byli velká země a uživil bych se jako novinář na volné noze, bylo by to ideální. Teď jsem se ale usadil, mám rodinu, jsem v práci od osmi do půl páté, o víkendu jezdím na jedno místo... Snažím se žít trochu jinak, i když mi moc nejde se s tím v hlavě srovnat.

Miroslav Konvalina (1963, Praha)

- VŠ studium: systémové inženýrství (VŠE), žurnalistika (UK, USA)
- zaměstnání:
Český rozhlas;
mluvčí na Min. průmyslu a obchodu;
Český rozhlas, zahraniční zpravodaj ve Washingtonu (2002–2006);
nyní: ředitel Amerického centra Velvyslanectví USA
- stav: rozvedený, jedno dítě
- cizí jazyky: AJ, RU, NJ

4.1.1. Reflexe rozhovoru s Miroslavem Konvalinou

Miroslav Konvalina byl prvořadou inspirací vzniku této práce. Poznali jsme se, když na fakultě vedl kurz zahraničního zpravodajství. Kontaktovat jej bylo snadné, měla jsem emailovou adresu i telefonní číslo. S rozhovorem ochotně souhlasil. Sešli jsme se v Praze v Americkém centru Velvyslanectví USA, kterému v současné době šéfuje. Myslím, že se v „domácím“ prostředí cítil uvolněněji než já, pro kterou to byl první ze série rozhovorů. Jako hostitel mi nabídl sklenici vody, načež jsme se pustili do dvouapůlhodinového maratónu otázek a odpovědí. Bylo to nejdelší interview ze všech. Důvodem byla jednak Konvalinova těžko formovatelná výřečnost, jednak moje nezkušenost.

Občas jsem se zbytečně zarputile držela připraveného sledu osmaosmdesáti otázek, místo abych plynule navázala na téma, které Konvalina zrovna načal. Například když začal mluvit o vztahu se svou bývalou ženou a vlivu zpravodajského postu na něj, vrátila jsem se po jeho odpovědi zpět k původně rozdělanému tématu, místo abych pokračovala v jeho myšlenkovém toku a zeptala na rodinu. Při přepisu rozhovoru se navíc ukázalo, že mnohé otázky Konvalina v proudu řeči již zodpověděl, a já je položila znovu, protože podle mého seznamu teprve měly přijít na řadu.

V průběhu rozhovoru Konvalina stihnul podepsat několik formulářů, které mu přinesla sekretářka, a zpočátku i vyřídit pár telefonát. Pak mobil vypnul. Když hovořil, pohrával si s hodinkami, které si sundal z ruky. Při odpovídání měl nepřítomný pohled a oční kontakt příliš neudržoval.

Po vyčerpávajícím rozhovoru jsme v nedaleké restauraci poobědvali. Mimo záznam jsem se dozvěděla podrobnosti z Konvalinova osobního života, například o manželství, které zahraničnímu postu zčásti padlo za oběť. Nabídku, že bych jej na oběd jako poděkování za jeho čas ráda pozvala, odmítnul.

Kompletní přepis rozhovoru jsem ve finále zkrátila o šest a půl tisíce znaků. Hovorové výrazy byly nahrazeny spisovnými. O autorizaci Konvalina neměl zájem.

4.2. Rozhovor s Kateřinou Šafaříkovou

Česko-český tunel, ve kterém se pohybujeme, je v leccem úzký

Mluví třemi jazyky, studovala v zahraniční a agendu Evropské unie má v malíčku. České prostředí je na její vkus příliš temné a zahleděné do sebe. Kateřina Šafaříková ztělesňuje kosmopolitní typ, kterému vyhovuje „bavit se ráno s Finem, odpoledne se Španělkou, večer s Portugalcem a zakončit to na webu s Polákem“. Tak nějak vypadalo pět let jejího života, které strávila jako zahraniční zpravodajka Lidových novin v Bruselu.

Zpátky v České republice jste teprve pátý týden. Jak na vás návrat domů působí?

Zatím jsem neprožila žádný extrémní civilizační šok. Možná i díky tomu, že mně to ještě úplně nedochází, mentálně ještě nejsem úplně usazená. Jedna věc mě zaráží: je tu taková podivná závažnost. Taková temnota českého prostředí. Ulici tu všichni berou jako místo přesunu z bodu A do bodu B, kdežto v Bruselu, jakmile přestane pršet, se lidi na ulici smějí a nechodí tak rychle. Dokážou si víc užít každou minutu života, když to řeknu hodně pateticky. Chybí mi tady lehkost.

Když jste přijela do Belgie, musela jste se něčemu přizpůsobovat?

Mám nadávat na klasické belgické počasí, kdy v jednom kuse lije a obloha je jenom šedivá? Na to si člověk musí zvyknout, aby neměl pocit, že se musí

oběsit. Musela jsem si ale zvyknout taky na nízkou zodpovědnost vůči servisu. Špatně tam fungují služby. Přestane vám v bytě téct voda, někam voláte a oni vám řeknou, že přijedou za

Když se blížilo rozšíření Evropské unie, oslovily ji Lidové noviny, jestli by nebyla jejich zpravodajkou v Bruselu. „Zajímalo mě žít ve světě, který jsem popisovala zpovzdálí.“ FOTO Anna Sedláčková

čtrnáct dní. Vy řeknete, že to je docela dlouhá doba na to, že nemáte vodu, a oni řeknou, že taková je prostě realita. Tenhle rytmus je jiný než v Praze.

Co jste o sobě v zahraničí zjistila?

Že se mi v zahraničí líbí, že mi vyhovuje mezinárodní komunita a že česko-český tunel, ve kterém se tu pohybujeme, je v něčem úzký. I tady jsou skvělí lidi a zážitky, ale mně vyhovuje bavit se ráno s Finem, odpoledne se Španělkou, večer s Portugalcem a zakončit to na webu s Polákem.

Jaké osobnostní předpoklady a vlohy by podle vás měl zahraniční zpravodaj mít?

Měl by to být člověk bez předsudků, který dokáže s otevřenou myslí vážít fakta i pocity, a musí mít pro tuhle práci vášně, protože někdy je to časově a mentálně hodně náročné. Měl by také umět minimálně dva cizí jazyky, angličtina nestačí. Sice se jí domluvíte, ale sdělujete, že respektujete jenom britskou kulturu. Když umíte i jinak než anglicky, získáte si náklonnost lidí.

Byla znalost dvou cizích jazyků i podmínkou Lidových novin?

Lidovky po mně chtěly jen angličtinu.

Plynně nicméně ovládáte tři jazyky, ve francouzštině jste dokonce rok studovala.

Po bakalářském studiu fotožurnalistiky jsem na institutu při Sorboně studovala praktickou novinařinu s přihlédnutím k mezinárodním vztahům. Teoretická žurnalistika mě po prvním semestru na Karlově univerzitě zklamala. Magisterský titul mám z mezinárodních studií.

Než jste odjela do Belgie, věnovala jste se v Respektu zahraniční politice. Jak se k vám nabídka zahraničního postu dostala?

V Lidovkách jsem ještě před Respektem rok pracovala, a když se v dubnu 2004 blížilo rozšíření Evropské unie, vzpomněli si na mě a oslovili mě, jestli bych nebyla jejich zpravodajkou.

Co všechno hrálo roli při rozhodování, zda nabídku přijmete?

Moc jsem neváhala. Zajímalo mě žít ve světě, který jsem popisovala zpovzdálí. Lidové noviny mi to tehdy navrhovaly na rok a říkala jsem si, že za to nic nedám. Netušila jsem, že tam nakonec zůstanu pět let. Váhala jsem jen kvůli vyjednání podmínek, noviny měly jinou finanční představu, než je tamější realita.

Jak jste se na zpravodajský post připravovala?

Víc jsem četla a sledovala věci, které se týkaly světa, Evropy a zahraniční politiky, čímž jsem jen zintenzívněla to, co jsem dělala beztak. A chodila jsem na soukromé kurzy francouzštiny, některé věci se vám zapomenou. Na přípravu jsem měla necelých pět měsíců.

Jak na evropské instituce a jejich ptydepe

Co bylo po příjezdu do Bruselu potřeba zařídit?

Když pominu věci jako byt, který si člověk musel najít sám, akreditace je překvapivě jednoduchá a rychlá. Byla ale docela problém vyřídit si pobytový režim mezi Bruselem a Prahou z právního hlediska. Musela jsem si hlídat, abych nestrávila v Belgii víc než sto osmdesát dní v roce, abych pořád byla daňovým poplatníkem v České republice. A tak jsem jezdila do Holandska, do Lucemburku a každý měsíc jsem byla tři čtyři dny ve Štrasburku.

Existují nějaké organizace, které novinářům v zahraničí pomáhají?

Při belgickém ministerstvu zahraničí je oddělení, které se má starat o zahraniční novináře, ale není příliš nápomocné, dají vám brožurku, která je pět let stará a nejsou v ní ani aktuální jména ministrů. Potom je přímo při evropských institucích *Association de la Presse Internationale* (*Asociace zahraničního tisku, pozn. aut.*), ale tam se spíš starají o to, jaký mají novináři přístup k dokumentům a institucím. Co se týče logistiky, člověk je ponechán napospas. Nemyslím to ale nijak tragicky, když se obrníte určitou trpělivostí, tak to jde.

Témata článků jste navrhovala sama, nebo přicházely i požadavky z Prahy?

Byla to komunikace mezi mnou a redakcí. Někdy jsem musela ustoupit, jindy se mi podařilo prosadit svoji. Nebylo to nepřátelské, ale nebyla jsem ani panovnice, která by v navrhování témat nebyla kontrolována.

Jaké tematické oblasti jste pokrývala?

Musela jsem dělat hlavně tu Unii, kvůli tomu jsem tam byla vyslaná. Europoslanci, Evropská komise a rada, summity, velké politiky, změny... Dělal jsem i Belgii a časem jsem se stala globálnější zpravodajkou. Když byly nepokoje mládeže na pařížských předměstích, jela jsem tam, když byly muslimské nepokoje v Holandsku, byla jsem tam taky, jela jsem i do Británie na jednání zemí G20.

Myslíte si, že byste se v unijní agendě orientovala i bez vzdělání na Katedře západoevropských studií Karlovy univerzity?

S nějakou teoretickou průpravou ano. Měla jsem výhodu jednak v tom, že jsem ze školy měla v hlavě, co je to Komise a jak vypadají legislativní procedury, a jednak v tom, že jsem problematiku sledovala. Jména pro mě nebyla neznámá. Na některých novinářích vidím, že mají zpočátku problém se zorientovat. Když na vás někdo vybafne čtyři zkratky za sebou a vy víte, co znamenají, ulehčí vám to život.

Stalo se někdy, že vám některá důležitá konference utekla?

Nic zásadního, jenom mně ze začátku strašně moc utíkal čas. Ztrácela jsem ho tím, že jsem přesně nevěděla kam jít a na koho se obrátit. Neuměla jsem si spojit tvář se jménem a párkrát se mi stalo, že jsem někoho sháněla pracně po telefonu, abych zjistila, že hodinu předtím stál vedle mě a vybavoval se s ostatními novináři.

S jakými zdroji informací jste pracovala?

Jednak s takovou tou klasikou: když se akreditujete, chodí vám do emailu denní agenda institucí. Potom samozřejmě s cizími novinami, hlavně těmi mezinárodními, jako jsou *Financial Times*, *Guardian* nebo *Economist*. A co je hodně důležité, ale to člověk zjistí až na místě – já tomu říkám burza informací, která funguje mezi novináři v Bruselu obecně. Každý den v poledne jsou v Komisi tiskovky, kterých se účastní hodně belgických i cizích novinářů. Chodila jsem tam hlavně kvůli tomu, abych si popovídala se zahraničními kolegy a abychom si vzájemně vyměnili informace. Když se třeba řešil irský problém s lisabonskou smlouvou, nejlepší bylo promluvit si s irským kolegou, aby měl člověk přehled, co se děje, a třeba našel nějaký příběh, který by byl dobrý i pro českého čtenáře. Tahle burza byla rozhodně nejdůležitějším zdrojem informací, často tam chodili úředníci a občas i diplomati, kterých se člověk mohl na něco neformálně zeptat.

Dostala jste se do kontaktu s význačnými osobnostmi?

Ano, s Tonym Blairem, Nicolasem Sarkozym nebo třeba Angelou Merkelovou. Dostala jsem se totiž do kruhu novinářů, kteří byli zvaní na exkluzivnější schůzky. Vytvořili jsme takzvané *unquote* kluby, ve smyslu necitováno nebo necitovatelné. Jednou za dva měsíce jsme pozvali člověka typu Barroso na rozhovor na večeri, kterou jsme zaplatili. Bylo tam deset novinářů, naproti nám seděl ten politik, musel na nás mít tak hodinu a půl čas a my jsme mu mohli položit jakoukoliv otázku. Informace jsme ale používali jenom jako pozadí.

Jaké mezi zahraničními zpravodaji panují vztahy?

Nedá se úplně generalizovat ve smyslu, že by byl jen mír, ale apriori panovalo přátelství, otevřená komunikace a spolupráce. Možná proto, že jsme cítili, že jsme tam každý na své loďce v tom obrovském moři a že chovat se k sobě přátelsky nám pomůže přežít.

Jsou mezi korespondenty tací, které byste označila za svůj vzor?

Spousta kolegů z agentur, protože jsou rychlí a svižní, ale nejvíc mi vyhovuje styl uvažování a psaní Davida Rennieho, zpravodaje *Economistu* v Bruselu.

Carpe Brusel

Jak asi vypadal váš pracovní den?

Belgie má tu výhodu, že je v ní rytmus od devíti do sedmi hodin, takže jsem většinou vstávala v osm nebo v půl deváté, což bylo sympatické. Dala jsem si kafe, zjistila jsem, co se děje, přečetla jsem si noviny a podívala se na emaily, rozmyslela jsem si, co chci ten den dělat a mezi desátou a půl jedenáctou jsem Lidovkám poslala nabídku. Na základě emailové komunikace a telefonátů vzniknul plán na den. Pak jsem buď jela do Komise, nebo jsem jela za dotýčným zdrojem na reportáž, nebo jsem měla schůzku, nebo jsem telefonovala. Kolem druhé hodiny bylo zpravidla jasné, co budu psát, kolem čtvrté jsem většinou začala a do sedmi to musela poslat.

V Bruselu jste žila sama v pronajatém bytě, který vám sloužil jako domov i redakce. Jak jste při vysokém pracovním tempu zvládala chod domácnosti?

Nedělala jsem sice každý večer kachnu, ale zvládala jsem to bez problémů. Z šedesáti procent jsem pracovala doma a ze čtyřiceti vyrážela ven.

A v jakém poměru jste se denně věnovala práci, odpočinku a zábavě?

To záleželo na dnu. Když byl summit, pracovala jsem od nevidím do nevidím. Vstávala jsem třeba v osm a do dvou do rána člověk někde čekal. Jindy se ukázalo, že o mou nabídku v redakci nebyl zájem nebo v novinách místo, takže jsem nemusela dělat nic. V průměru jsem rozhodně pracovala víc než osm hodin denně, ale čas na zábavu se taky našel.

Nemám pocit, že bych byla krácena na osobním životě. V Bruselu jsou mimo jiné i „latino“ národy, a tak není problém dát si s někým sraz na skleničku v jedenáct hodin večer. Ještě pořád je to den, který je dobré si užít. Časem jsem si vytvořila poměrně pevný okruh známých, se kterými jsem chodila na výstavy, sportovat nebo tancovat do klubů. Všechno se dalo stíhat, ale vyžadovalo to snahu a oddanost, když byl člověk unavený a nikam se mu moc nechtělo.

Kolik hodin denně jste spala?

Asi šest hodin.

Myslíte si, že má na práci zahraničního zpravodaje vliv pohlaví?

Na rytmus práce možná, zejména pokud jde o zpravodajky, které mají děti. Nemyslím si ale, že pohlaví má vliv na výběr, ostatně to by mě Lidovky asi neoslovily, kdyby jim vadilo, že potencionálně můžu otěhotnět.

Nemyslela jsem ani tak otěhotnění, jako třeba jestli vás napadnou nějaká témata, při jejichž pokrývání je lepší být mužem.

V Bruselu se vám nestane, že by po vás stříleli. Pár dramatických demonstrací tam bylo, ale na ty jdete stejně. Mezi bruselskými zahraničními zpravodaji bylo hodně žen, hlavně z postkomunistických zemí. Ženy jsou akčnější. Oni novináři jsou ale stejně všichni napůl muž a napůl žena.

Spolupracovala jste také s jinými médii?

Asi dva roky jsem psala pro slovenský deník SME. A taky pro jeden anglický server. Párkrát mi taky vyšel článek v polských novinách. Nebyl v tom konflikt, protože jsem věděla, že jim nemůžu prodat stejný příběh jako českým novinám.

Když vás Lidové noviny měly v Bruselu, přejímaly z Belgie i agenturní zprávy?

Z agentury se používaly drobnosti, které třeba byly hodně technické, já jsem dělala kreativnější věci. V tom byl mimochodem náš spor – Lidovky po mně chtěly, abych dělala vlastní věci, za což jsem byla velmi ráda, jenže realita byla taková, že těch událostí bylo tolik, že jsem stejně fungovala jako druhá agentura a na vlastní věci jsem neměla čas.

Na jakou svou zprávu ze zahraničí jste pyšná?

Jsem hrdá na to, že jsem odhalila, že europoslanec Vladimír Železný si bez vědomí irské centrály založil pobočku irského politického hnutí Libertas. Udělal si z toho soukromou akci a chtěl se svézt na úspěchu Declana Ganleyho. Nakonec se to tedy nerealizovalo.

A vloudila se někdy chyba?

Několikrát jsem se spolehla na důvěryhodný zdroj a vydávala informaci za téměř pravdivou, načež se ukázalo, že se v dané věci mylil. Bavila jsem se například se dvěma Dány o tom, že Alexandr Vondra by měl být poradcem šéfa NATO, a napsala jsem, že jím pravděpodobně bude. Nakonec se to ale nestalo. Na to logicky hrdá nejsem.

Místo porad ICQ

S jakými technologiemi jste jako zpravodajka pracovala?

Používala jsem email, Skype, ICQ a telefon.

Co považujete za výhody a nevýhody Internetu, co se zahraničního zpravodajství týče?

Nevýhoda je, že člověk na webu visí neustále, Internet je hrozný žrout času. Převažují ale spíš výhody – rychlost a transparentnost. Když píšete na web, okamžitě vidíte, co se s vaším textem děje, a zároveň se můžete podívat, jak téma pojímají ostatní kolegové.

Svoje články jste vlastně nikdy neviděla v papírové formě novin.

Ne. Mohla jsem to sledovat na Internetu v PDFce, ale až druhý den. Což byl mimochodem stres, poslala jsem článek, a až druhý den jsem zjistila, co s ním udělali. Nemohla jsem ho zkontrolovat, než šel do tisku.

Dostávala jste z redakce zpětnou vazbu?

Ano, ale ne úplně tak, jak bych si představovala.

V čem jste byla nespokojená?

Drtivá většina editorů a vedoucích rubrik nevěděla jak se mnou pracovat. Kolikrát mi ani nezavolali, jak mám danou věc napsat dlouhou a do kolika hodin. Když v Praze nejste fyzicky, nebavíte se s ostatními na poradě a nechodíte s nimi na kafe, jako byste neexistovala. Kolegyně z Hospodářek nebo z Mladé fronty to měly podobně.

Přijel se za vámi někdo z Lidovek do Bruselu podívat?

Ano, šéfredaktor. Chtěl vědět, jak to tam vypadá, kde bydlím a jaký je rytmus práce, aby měl přesnou představu, co Brusel znamená. A potom některé kolegyně, víceméně z přátelských důvodů.

Reagovali na vaše články čtenáři?

Měla jsem svůj fanklub, který mě nenáviděl, a potom ty, kteří mě měli rádi.

Měla jste nějaké figly jak udělat zprávu ze zahraničí zajímavou pro domácí publikum?

Vždycky jsem se snažila vybírat živá slova, protože Unie je zatížená byrokratickým jazykem. Místo směrnice nebo nařízení jsem se snažila používat zákon, což je z hlediska právního výkladu nepřesné, nicméně kdybyste měla použít směrnice a nařízení, nikdo si ten článek nepřečte.

Myslíte si, že české čtenáře zprávy z Bruselu zajímají?

Myslím, že moc ne.

Bylo těžší hledat po několika letech v zemi témata?

To ani ne, ono se pořád něco děje. Došlo ale k tomu, že už jsem v tom nenacházela vzrušení, některé věci se zautomatizovaly a sama ze sebe jsem cítila, že už jsem trošku rutinér.

Východoevropští korespondenti? Puberťáci

Hraje v zahraničním zpravodajství roli věk novináře?

My postkomunisti jsme byli o generaci mladší než naši západoevropští kolegové. Než si úředníci, politici a diplomati zvykli, že za nimi chodí puberťáci, bylo vidět, že k nám mají přirozenou nedůvěru. Všem nám bylo mezi sedmadvaceti a pětatřiceti.

Bernard Weinraub z *New York Times* prohlásil, že být zahraničním zpravodajem je jediný způsob jak celý život zůstat adolescentem. Co myslíte?

To je možné. Moje matka o mně tvrdí, že jsem střelená, takže ta linka s adolescencí tady je.

Byla jste spokojená s platem zahraniční zpravodajky?

Ano. Z českého hlediska jsou nadprůměrné, z hlediska belgického prostředí trochu, ale ve srovnání s kolegy z Německa, Francie a Británie jsme měli nižší platy.

Na kolik peněz Lidové noviny zahraniční zpravodaj za rok přijde?

To právě nevím, nicméně bylo mi to vytýkáno. Kolik to může být... Je to asi docela významná položka. Přes milion určitě.

Američan Bruce Palling, který se žurnalistice věnoval více než třicet let, varuje, že by novináři měli asi po deseti letech praxe začít přemýšlet o dalších životních alternativách, aby neskončili jako roztrpčení a ožebračení pisálci. Je v žurnalistice obecně dost peněz na to, aby se dala dělat celý život?

Kdybych byla ředitel České televize, tak se to myslím dá dělat celý život. Zpravodajové to mají taky docela dobré, teď v Respektu se mám taky docela fajn, ale nepostavíte z toho vilu. Ale bez žertu: novinářina je v leccem úplně normální profese, jasně, že se dá dělat celý život. Když to vydržíte.

Jak jste spokojena s kvalitou a kvantitou současného zahraničního zpravodajství v českých médiích?

Kvalita je různá u různých autorů v různých novinách. Nemůžu říct, že jsem superspokojená. Kvantita je problém. Zprávy se sekají a stránky škrtají, protože noviny se snaží být poplatné většinovému vkusu. Je toho málo a myslím si, že je to špatně.

Proč jste se zpravodajským postem v Bruselu skončila?

Z několika důvodů. Já osobně jsem chtěl změnu; věděla jsem, že Lidovky to stejně budou rušit; dostala jsem zajímavou nabídku z Respektu a chtěla jsem zjistit, jestli tu budu po pěti letech venku schopná žít a být šťastná.

Nelákalo by vás pokračovat na další zahraniční post?

Kdyby mně Lidovky nabídly, abych byla zpravodajkou ve Washingtonu nebo v Londýně, asi bych pokračovala. A kdyby mně *Financial Times* nabídly, ať pro ně dělám v Bruselu, nejspíš taky neváhám. Nic takového se ale nestalo.

Napadlo vás, že byste zkušenosti a zážitky z Bruselu zpracovala knižně?

Chvíli jsem uvažovala, že bych sepsala něco jako Jak jsme nepředsedali Evropské unii, ale zjistila jsem, že mě to moc neláká. Nemám literární ambice.

Tak to shrňme alespoň v tomto rozhovoru: jaký má podle vás zahraniční zpravodajství význam?

Kdybych byla Američan, řeknu, že v tom, abych zjistila, jak Amerika určuje nebo spoluurčuje svět. Jako Češka si myslím, že zahraniční zpravodajové mají přinášet svět do České republiky a nabourávat naši sebezahleděnost a zakomplexovanost. Všechny ty věci, které si s sebou táhneme od – nevím jestli začít Bílou horou, nebo jenom komunismem. Zkrátka a dobře, zahraniční zpravodajové mají povinnost rozrážet českou skořápku.

Kateřina Šafaříková (1975, Jindř. Hradec)

- VŠ studium: mezinárodní studia, fotožurnalistika
- zaměstnání:
redaktorka Lidových novin;
redaktorka časopisu Respekt;
zahraniční zpravodajka Lidových novin v Bruselu (2004–2009);
nyní: redaktorka časopisu Respekt
- stav: svobodná, bezdětná
- cizí jazyky: AJ, FJ, PL

4.2.1. Reflexe rozhovoru s Kateřinou Šafaříkovou

Na rozhovor jsme se domlouvaly, ještě když byla v Bruselu. Předběžně jsem jí o setkání žádala na emailové adrese Lidových novin, kvůli konkrétnímu místu a času setkání už jsem jí telefonovala do Respektu. Dopoledne před naší naplánovanou podvečerní schůzkou mi zavolala, že se jim posunula uzávěrka a musíme interview o hodinu odložit. Sdělila mi také, že na mě bude mít necelou hodinu, ale že umí být stručná a že to určitě stihneme. Po dopolední zkušenosti s Konvalinou jsem si tím nebyla úplně jistá, nicméně jsme s Kateřinou Šafaříkovou v zajímavém prostředí bývalého mlýna a nynější restaurace na břehu Vltavy vytvořily druhý rekord dne: nejkratší rozhovor ze všech.

V průběhu pětáctyřicetiminutového setkání působila energicky, živě a vesele. Zodpověděla osm desítek otázek, vykouřila několik cigaret a vypila jedno pivo. Několikrát se smíchem zmínila, že náš rozhovor je pro ni „hrozný coming out“, na žádnou z otázek však odpovědět neodmítla. Asi po půl hodině si za námi přisedla její kamarádka, s níž měla toho večera domluvený sraz. Když jsem odcházela, snažila jsem se na stole nechat peníze za mé dvě deci vína, na což Šafaříková nepřistoupila s tím, že mě zve.

I přes hlučné prostředí restaurace byl záznam na diktafonu kvalitní a snadno srozumitelný. Při poslechu a přepisování rozhovoru jsem si uvědomila, že jsem Šafaříkové z nedostatku času občas skočila do řeči další otázkou, když ještě chtěla něco dodat k té předchozí. Protože jsem nedomyslela specifičnost jejího zahraničního postu, v některých případech jsem se ptala značně naivně. Například položit bruselské zpravodajce otázku, jaké tematické oblasti pokrývala, nemohlo dopadnout jinak než odpovědí „hlavně tu Unii, kvůli tomu jsem tam byla vyslaná“.

Hovorové výrazy byly nahrazeny spisovnou češtinou. Vzhledem k odbornému zaměření nepoužívám v žádném z rozhovorů závorčky s popisem projevů interviewovaných, například že se smějí, vzdychají či přemýšlí. Autorizaci rozhovoru Šafaříková odmítla.

4.3. Rozhovor s Paolínou Kvapilovou

Zůstat v médiích normální je skoro nemožné

Je nesmírně pilná a ambiciózní. Když studovala dvě vysoké školy, hledala po fakultních nástěnkách, jakou by si k nim našla brigádu. Tak začala pracovat v Českém rozhlasu, pro který se také tři léta hlásila jako bruselská zpravodajka. Svým povinnostem věnuje maximální úsilí, a protože na postu bylo stále co dělat, spávala běžně tři hodiny. „Jenom jsem na chvíli odpadla a honem si chystala další věci nebo studovala směrnice,“ vzpomíná Paolína Kvapilová, kterou zahraniční post vyčerpával natolik, že standardní čtvrtý rok už by se nedal vydržet.

Hraje v zahraničním zpravodajství roli věk novináře?

Asi ano. Pokud to máte dělat intenzivně, tělo potřebuje energii. V tomhle stylu to zvládnou spíš mladší lidé. Když rozhodíte biorytmy, starší tělo to snáší hůř. Můj organismus byl dost mladý a silný, a přesto to nesl docela špatně. To ale bylo i mnou, jsem typ, který věci dělá až příliš pořádně.

Ono je potřeba naučit se být zodpovědná i vůči sobě.

No právě. A to já jsem vůbec nebyla. Ke konci jsem cítila všechny možné malé neduhy, až tělo řeklo dost. Ne že bych někde omdlela, ale cítila jsem efekt vyhoření. V rádiu je standardní mandát zpravodaje čtyři roky, a já jsem se rozhodla skončit o rok dřív. Věděla jsem, že už bych práci nemohla dělat, jak bych si představovala, a že akutně potřebuji nějakou změnu. Dala jsem si rok pauzu, během které jsem kombinovala cestování, studium a lehčí práci.

Nabídka bruselského postu přišla v době, kdy přemýšlela, že z rozhlasu odejde. „Přišlo mi, že to tak má být, a brala jsem to jako obrovskou výzvu.“ FOTO Anna Sedláčková

Pracovní tempo zahraničního zpravodaje musí být zběsilé. Zkuste mi popsat váš den.

Každý vypadal trochu jinak, což je na této práci hezké. Pro rádio je *prime-time* ráno, ranní zprávy ale chystáte už večer před tím. Bruselská agenda je hrozně složitá a komplexní. Snažila jsem se ji překládat do lidštiny a pak šlo o každé slovíčko, aby to bylo přesné. Proto jsem vždycky měla strach, když docházelo k editačním úpravám, že vznikne chyba a budu za blbce. Kolikrát jsem

vstávala skutečně brzo, když se zprávy připravovaly v systému, a koukala jsem, jestli nedošlo k nějakému zkreslení. To jsem vstávala před šestou. Když jsem měla Přehled tisku, šla jsem si pro noviny. Někdy se dělaly živé vstupy do ranních Ozvěn dne.

Člověk měl většinou představu, co bude dělat, už z předchozího dne. Většinou jsem vyrazila někam po Bruselu. V poledne je vždycky brífink na Komisi, kam většina novinářů chodila, ale já jsem z praktických důvodů přestávala, byť je to dobré v tom, že člověk nasaje od ostatních kolegů, co se děje. Pokud jde ale o to, co komunikuje Komise, bylo pro mě praktičtější zůstat doma a pustit si to na kanálu *Europe by Satellite*. Musela jsem si zorganizovat čas, protože jsem třeba dělala další věci do poledních Ozvěn, do Odpoledního radiožurnálu, pak do Ozvěn dne na osmnáctou a potom do Stalo se dnes. Záleželo na dohodě s editory, co všechno mám ten den dělat, kam budu přispívat. Musela jsem si rozplánovat, kdy budu točit, kdy se vrátím domů, kdy to postřihám a kdy pošlu. Večer jsem se snažila chodit na různé akce typu koktejlů, kde byla příležitost se s těmi lidmi neformálně pobavit, protože navazovat užší kontakty je strašně důležité. Když vás lidi znají a mají o vás ideu, lépe se s nimi spolupracuje.

Zbýval vám kromě práce nějaký čas i na odpočinek a zábavu?

Práci jsem brala jako zábavu, ale když se na to podívám očima někoho normálního, pracovala jsem prakticky pořád.

Jak jste při takovém tempu zvládala chod domácnosti?

No to bylo... Snažila jsem se to nějak zorganizovat. Je to specifické v tom, že nemáte hranici mezi osobním a pracovním životem, nezabouchnete za sebou dveře kanceláře a nejedete si vyčistit hlavu. Tohle prolínání je podle mě strašně nezdravé.

A kolik hodin denně jste naspala?

Běžně se mi stávalo, že jsem spala dvě tři hodiny. Jenom jsem na chvíli odpadla a honem jsem si chystala další věci. Nebo jsem v noci studovala další směrnice a komplikovanější materiály, na které jsem potřebovala víc klidu. Nemohla jsem zatuhnout na tom, co jsem se naučila ve škole. Jindy jsem spala čtyři pět hodin. Všechno jsem si musela obstarat sama, produkčně i technicky. Zabíralo to strašně moc času a bylo to velmi únavné. Určitě to přispělo k tomu, že jsem se fyzicky i psychicky úplně vyčerpala. Člověk musí být pořád připravený, že mu můžou zavolat. Připadáte si jako národní majetek.

Příprava na post? Srovnat si v hlavě myšlenky, vzít kufr a jet

Myslíte si, že jsou zahraniční posty udělovány jako odměna za dobrou práci?

Stát se zahraničním zpravodajem byla v České rozhlase vždycky prestižní záležitost. Všichni si to museli odpracovat a zasloužit, rozhodně to nebylo zadarmo.

Této prestižní žurnalistické záležitosti jste přitom dosáhla, aniž byste v životě za profesí novinářky cíleně šla.

Studovala jsem jazyky a ekonomii. Vždycky jsem byla renesanční typ a bavilo mě všechno, takže jsem se nedokázala rozhodnout hned. Italština byla srdcová záležitost. V médiích jsem

začala pracovat tak trochu náhodou, když jsem se na fakultě rozhlížela, že bych si našla nějakou brigádu. Na nástěnce jsem si všimla, že hledají někoho do ekonomické redakce rozhlasu. Čekala jsem náročný pohovor, ale jenom se mě zeptali, kdy chci začít. Poměrně rychle jsem začala pracovat dost naplno, s výjimkou dvou stipendií, kdy jsem byla v Itálii.

Do Bruselu jste jako zahraniční zpravodajka odjela po osmi letech práce na Radiožurnálu. Jak se k vám tato nabídka dostala?

V rozhlase jsem byla univerzální hráč. Jak mě baví všechno v životě, tak mě bavilo i vyzkoušet si všechno rádiu. Začínala jsem na ekonomickém zpravodajství, ale hodně jsem dělala i domácího reportéra a moderovala jsem, a protože jsem byla kosmopolitní typ, nabídka zahraniční zpravodajky přišla logicky. Když se uvažovalo, kdo nahradí Milana Fridricha, který post v Bruselu zakládal, oslovil mě tehdejší šéf Radiožurnálu Alex Pícha. Krátce před tím, než jsem měla odjet, jsem nastoupila do zahraniční redakce. Úvaha byla taková, aby na post do Bruselu jel někdo, kdo má zkušenost se zahraničním i domácím zpravodajstvím.

Co všechno hrálo roli při rozhodování, zda bruselský post přijmete?

Pro mě to byla specifická situace v tom, že jsem v rádiu byla už docela dlouhou dobu, končila jsem obě školy a přemýšlela jsem jestli se neposunout někam dál. Skoro jsem uvažovala o odchodu. V té době přišla tahle nabídka, která spojovala všechno, co jsem do té doby dělala. Přišlo mi, že to tak má být, a brala jsem to jako obrovskou výzvu. Bylo to také v době, kdy měla Česká republika vstoupit do Evropské unie, takže u nás byl obrovský zájem o evropské dění.

Připravoval vás rozhlas na dráhu zahraniční zpravodajky?

Příprava je věcí každého člověka a každý ví, že než na post odjede, musí se velmi připravovat. Učí se daný jazyk, většinou ho už i umí, ale zdokonaluje se. Já jsem se cítila docela připravená a vybavená. Teoretickou výbavu jsem měla ze školy, v magisterském studiu jsem se specializovala na evropskou ekonomickou integraci. Angličtinu a francouzštinu jsem taky uměla. Víceméně jsem jenom srovnala myšlenky v hlavě, vzala jsem kufr a odjela.

Kolik času jste na to balení kufrů měla, jak dlouho jste o postu věděla?

Dozvěděla jsem se to možná dva roky dopředu. Za přípravu by se vlastně dalo považovat i to, že jsem do Bruselu začala občas jezdit za Milanem Fridrichem a některé věci jsme dělali společně. Dopředu jsem se napojila na českou komunitu a znala jsem i hlavní aktéry bruselského života. Předávání postů mezi zpravodaji někdy bývá dramatické, ale my s Milanem jsme měli přátelský vztah. Byl to extrémně plynulý přechod.

Když jste do Bruselu dorazila, co bylo potřeba zařídit?

Všechny ty administrativní věci, které souvisejí s přesunem do jiné země, ale s tím pomůže zaměstnavatel, protože už v tom má vypracované standardní postupy. Člověk dostane složku a pokyny, co všechno má oběhat.

A co bydlení, střídala jste Milana Fridricha?

Jsem adaptibilní typ a přesuny neřeším fatálně. Že bych stěhovala nábytek, to v žádném případě. Fakt jsem měla jen ten jeden kufr. S redakcí jsme byli dohodnutí, že si najdu jiné bydlení než Milan Fridrich. Měla jsem štěstí – byt, který mi vyhovoval polohou a rozložením, jsem našla během prvních třech čtyřech dní.

Jak to chodí v bruselském ghettu

Měla jste nějaké figly jak udělat zprávu ze zahraničí zajímavou pro domácí publikum?

To bylo základní filozofické rozhodnutí. Za věcmi, které vypadají nesrozumitelně byrokraticky, je ve finále vždycky něco důležitého pro lidi. Je potřeba to vytáhnout a říct jim, co to pro ně znamená. Tak jsem přistupovala ke každé zprávě.

Byla jste s redakcí domluvena na tematických plánech?

Upřímně moc ne. Ve výběru témat i v jejich zpracování jsem měla úplnou volnost. Nebyla jsem z toho systému úplně nadšená, chyběla mi zpětná vazba. Na starost jsem měla agendu Evropské unie, NATO a země Beneluxu. Mimo to jsem za reportážemi nebo zprávami, které se týkaly unijní agendy, často jezdila do Francie nebo do Velké Británie. Za měsíc jsem měla až pět služebních cest.

Jaké zdroje informací jste jako zahraniční zpravodajka využívala?

Všechno, co se dalo. Základ jsou agentury. Sledovala jsem cizí média, která pokrývají unijní témata, například *EU Observer*, pak jsem četla třeba *Financial Times* nebo *Economist*. Velkou část tvořila také vlastní práce v terénu, na tu jsem kladla obrovský důraz. Do té doby bylo běžné telefonování. Mým cílem bylo nechat mluvit lidi, kteří jsou přímo tam, a mě upozadit. Je to ale fyzicky náročné, protože za nimi musíte jezdit.

Existují v Bruselu nějaké organizace, které novinářům v zahraničí pomáhají?

Jsou tam, ale moc jsem je nevyužívala. Hlavní referenční skupinka pro mě byli čeští zpravodajové v Bruselu a na ně nabalení někteří další ze zemí střední a východní Evropy.

Jaké mezi zahraničními zpravodaji panují vztahy?

Mezi českými zpravodaji, co byli v Bruselu v mojí době, naprosto unikátní. Byli pracovně orientovaní, snažili se do toho ponořit a rozumět tomu, dělat to naplno. Vedli jsme zajímavé intelektuální diskuze. Člověk z nich čerpal hodně energie. Nefungovalo to konkurenčně.

A jaké mají zahraniční zpravodajové obecně v Bruselu postavení?

Je rozdíl mezi unijní komunitou a Bruselem jako městem. V tomhle je ten post úplně specifický. Zpravodaj zapadne do komunity, já tomu říkám spíš ghetto, které je složené z politiků, diplomatů a novinářů, kteří pracují, mluví a přemýšlejí podobným stylem. Potom je tam ale to okolí, samotná Belgie, která tyhle lidi dlouhodobě bere na vědomí a nechává je tam žít. Belgičané nejsou nepřátelští, ale že by se chtěli extrémně kamarádit, to ne. Já jsem měla výhodu,

že můj tatínek byl šedesátých letech v Belgii na letní práci, a tím pádem jsem tam měla kontakty. Díky nim jsem viděla normální život země, jinak bych byla úplně odtržená.

Pro zahraniční politiky je důležité, jaký obraz dění na unijní půdě se vytvoří u nich doma. Když zahraniční zpravodaj mluví s politikem ze své země, je pro něj extrémně důležitý, protože přenesení informací a zprostředkuje, co se tam stalo. Novináři z dalších zemí jsou důležití podle priorit politiky, podle toho, do jaké země potřebuje poslat jakou *message*. To už rozhodují mediální poradci politiků, komu dají exkluzivnější prostor. Na summitech se to často odehrává tak, že novináři udělají chumel kolem kohokoliv, kdo jde kolem, a snaží se urvat informace. Je to o improvizaci a o drzosti.

Byla jste v Bruselu v kontaktu s význačnými osobnostmi?

To k té práci patří, setkáváte se běžně. Na summitech, v kuloárech... Nebo jdete a vidíte, že u baru sedí Špidla, který se ztratil, neví, kam má jít, a čeká, až ho tam někdo najde. Chování politiků a novinářů mezi sebou bylo jiné než v Praze. V Praze byly ty vztahy formálnější. V Bruselu byli politikové vytrženi ze svého prostředí, někdy se tam zoufale plácali a čeští novináři byli body, kterých se mohli chytit.

Myslíte si, že má na práci zahraničního zpravodaje vliv pohlaví?

To je záludná otázka. Myslím si, že ne. Záleží to na schopnostech každého a na tom, do jaké míry je srdcem novinář.

Bylo v Bruselu mezi zahraničními zpravodaji hodně žen?

Když jsem přijela, byla jsem v české novinářské skupině první holka. Postupně ale přijížděly další, Káťa Šafaříková, za televizi Eva Hrnčířová a Bára Šámalová.

Cítila jste se v Belgii někdy v nebezpečí?

Přímo tam snad ani ne. Nejvíce v nebezpečí jsem se cítila, když mě poslali do Paříže, když tam při nepokojích docházelo k pálení aut. Jela jsem tam sama, kdežto zahraniční štáby měly bezpečnostní analytiku, kteří novinářům radili, jak se mají pohybovat. Tam jsem se fakt bála. Ve vzduchu byla tenze, vyhazovali mě tam z radnice, kopali do mě, že už mám jít pryč, když jsem dávala živý telefon... Bylo to tam takové nevyzpytatelné. Myslím, že Češi obecně mají dobrodružný přístup a některé věci moc neřeší.

Dvacetkrát denně v éteru

Musela jste se jako zahraniční zpravodajka naučit pracovat s novými technologiemi?

Zlom byl v tom, že jsme měli možnost posílat materiály emailem po internetu. Jako první zpravodaj jsem dostala takzvaný kodek, což je taková krabička, která umožňuje spojení přes ISDN linku ve skoro studiové kvalitě. Dají se do toho rovnou z počítače pouštět zvuky daných ministrů a dá se to dělat živě, ale je to trošičku riskantní. Většinou jsme kombinovali kodek se zvuky, které jsem předem poslala a režie je odbavila z Prahy. Na kodek se dají napojit dvoje sluchátka, takže jsem v Bruselu mohla mít hosta, se kterým jsem živě dělala interview. To byl průlom.

Co považujete za výhody a nevýhody Internetu, co se týče zahraničního zpravodajství?

To je docela složitá otázka. Úplně změnil podstatu zahraničního zpravodajství, v tom byl přínosem. Změnil i přemýšlení mediálních manažerů ohledně vysílání zpravodajů. Spousta věcí se dá udělat efektivněji a člověk tam vůbec nemusí být. Má to ale i svoje stinné stránky. Dochází k obrovskému opotřebování lidí. Bylo by ideální, kdyby zpravodajů bylo víc a měli větší podporu.

Jak často vás posluchači mohli slyšet?

Deset příspěvků denně jsem klidně mohla mít. Někdy jich bylo i dvacet.

Našel by se mezi nimi nějaký, na který jste obzvlášť pyšná?

Jeden konkrétní ne, spíš na ten celek. S klidným srdcem můžu říct, že jsem odvedla maximum.

Zasahovali editoři do vašich příspěvků?

Právě že málo. Já jsem příznivcem ostrých debat. Je pro mě důležité, aby se výsledek zrodil z poctivé intelektuální diskuze. Pokud to byly relevantní připomínky, diskutovala jsem ráda.

A posluchači na vaše příspěvky reagovali?

Ano, hodně. To bylo fajn.

Neztratí člověk po delší době v zahraničí českou perspektivu?

Určitě se to stává. Jste ponořená v tom prostředí a dennodenně se pohybujete mezi jinak uvažujícími lidmi. Některým mediálním manažerům vadí, že když jsou zpravodajové venku moc dlouho, příliš do toho prostředí zapadnou. Je jim vyčítána „bruselizace“. Já to chápu, ale to už je věc vzájemné komunikace mezi redakcí a zpravodajem. Pak jsou ti, kteří oceňují, že člověk může přinést víc, když je prostředím prorostlý. Jsou média, která zpravodaje střídají po dvou třech letech, a jsou jiní, kteří preferují držet je tam dlouho.

Jak často jste se v době bruselského působení podívala do České republiky?

Přijela jsem vždycky několikrát za rok, třikrát čtyřikrát.

Bylo těžší hledat po několika letech v zemi témata?

To ani ne, tam toho bylo pořád hodně. Spíš se trochu měnil přístup z Prahy, vůči evropským tématům bylo cítit větší zdrženlivost.

Multimediální robůtci s dobrými platy

Byla jste spokojena s platem zpravodajky?

To je taky téma. Lidem, kteří jsou doma, připadají podmínky zahraničního zpravodaje atraktivní. Plat byl myslím velmi dobrý, ale na druhou stranu spousta peněz požraly náklady na život v cizině. Rozhodně to není tak atraktivní, jak to zvenčí vypadá.

Musela jste pro rozhlas dělat vyúčtování?

Jistě, každý měsíc. Telefony, letenky... Elektřina se myslím dělila napůl. Všechno mělo svoje pravidla a všechno jsem musela pečlivě vyúčtovat.

Na kolik peněz ročně přijde rozhlas jeden bruselský zpravodaj?

Myslím, že bez platu to bylo kolem tří tisíc eur za měsíc.

Američan Bruce Palling, který se žurnalistice věnoval více než třicet let, varuje, že by novináři měli asi po deseti letech praxe začít přemýšlet o dalších životních alternativách, aby neskončili jako roztrpčení a ožebračení pisálci. Myslíte si, že je v žurnalistice dost peněz na to, aby se dala dělat celý život?

Já myslím, že jo, nevidím to primárně jako věc peněz. V médiích existuje spousta džobů, které jsou placené dobře. Jako problém vidím spíš to, jestli je člověk schopen dělat celý život novinařinu z důvodu rizika vyhoření. Je to hrozně vyčerpávající. Spousta lidí může za ty roky získat cynický přístup k věcem nebo o své dráze začít pochybovat. K tomu se přidávají technologie, které na redakce vytvářejí tlak. Já tomu říkám multimediální robůtci. Četka primárně psala, pak její zpravodajové dostali foťák a posílali fotky, pak už jim začali dávat kamery, aby natáčeli... To už je člověk fakt jako stroj a k opotřebování dojde strašně rychle.

V současné době působíte jako vedoucí Redakce diskuzních pořadů a Ekonomické redakce České televize. Svoji budoucnost si představujete stále v novinařině?

Teď o tom zrovna zase trošku přemýšlím. Přece jen už jsem tam tři roky a to je klasické období, kdy už mám za sebou „iks“ projektů a uvažuji, jestli neudělám úrok jinam.

Umíte si představit, že byste se v budoucnu opět věnovala zahraničnímu zpravodajství?

Úplně to nevyklučuji.

Proč je dobré dělat si pauzy

Máte co se zahraničního zpravodajství týče nějaké vzory?

Ne vyloženě vzory, ale některých kolegů si nesmírně vážím. Třeba Jirky Majstra, který byl zpravodajem na mnoha místech pro ČTK. Velkým učitelem poctivé novinářské práce byl pro nás v Bruselu Karel Barták. I Káťa Šafaříková je strašně poctivý novinář a dokázala si mezi evropskými novináři v Bruselu vybudovat velmi silnou pozici. Pokud budu mluvit o českých novinářích, kterých si vážím, skončím právě u zahraničních zpravodajů.

Jaké osobnostní předpoklady a vlohy by podle vás měl zahraniční zpravodaj mít?

Měl by neustále mít otevřené oči a být zvědavý, měl by být adaptibilní, umět se rychle zorientovat a najít kontakty, domluvit se, být obecně dobrý komunikátor a být silný v hledání spojnic s domácí zemí, aby to uměl dobře vyložit domácímu publiku.

V čem vidíte význam zahraničního zpravodajství?

Je důležité, abychom nezůstali uzavřeni v české kotlině a byli schopni poslouchat, co se děje jinde. Zahraniční zpravodajství by mělo zůstat klíčovou složkou minimálně veřejnoprávních médií. Jsem ráda, že se na tom hodně pracuje a že se to považuje za prestižní věc.

Jak jste spokojena s kvalitou a kvantitou současného zahraničního zpravodajství v českých médiích?

Pokud jde o veřejnoprávní média, zahraniční zpravodajství v objemu zpravodajství pořád zůstává a nijak výrazně se neredukuje. V ostatních médiích se za zahraniční zpravodajství často považují veselé historiky a sexy věci. Vyzobávají se povrchní záležitosti, což je zcestné a zavádějící. Proto je zahraniční zpravodajství ve veřejnoprávních médiích důležité a mělo by mít ambici odkrývat společenské dění a události v zahraničí ve všech možných dimenzích a souvislostech.

Vidíte, a Česká televize se zrovna chystá některé posty rušit.

Ale jenom málo, jen jeden ze dvou postů v Bruselu. Jestli se nepletu, zůstane tam Eva Hrnčířová. Rušit se ještě bude Vídeň, která se dá dobře dělat i z Prahy. Teď se musí šetřit všude. Je to ale jen dočasná úprava, do budoucna se počítá s Blízkým východem a Londýnem.

Bernard Weinraub z *New York Times* prohlásil, že být zahraničním zpravodajem je jediný způsob jak celý život zůstat adolescentem. Co byste mi k tomu řekla?

To nevím. Já bych naopak řekla, že jsem se na tom dost naučila a vyzrála.

Co jste se na postu naučila?

Že je potřeba srovnat si priority a vztah k práci, průběžně si to vyhodnocovat a zjišťovat, jestli je člověk dostatečně mentálně čerstvý, nebo jestli by potřeboval úkrok stranou. Je důležité dělat si po určité době pauzy. V téhle psychicky extrémně náročné době je skoro nemožné, aby v médiích někdo zůstal normální, když bude naplno fungovat třicet čtyřicet let.

Pavčina Kvapilová (1974, Litomyšl)

- VŠ studium: ekonomie, italský jazyk
- zaměstnání:
reportérka a moderátorka
Radiožurnálu;
 Bruselská zahraniční zpravodajka
 Českého rozhlasu (2003–2005);
 kariérní přestávka;
 nyní: vedoucí Ekonomické redakce
 a Redakce diskuzních pořadů České
 televize, zástupkyně šéfredaktora
- stav: svobodná, bezdětná
- cizí jazyky: AJ, FJ, IT

4.3.1. Reflexe rozhovoru s Pavlínou Kvapilovou

Domluvit setkání s Pavlínou Kvapilovou nebylo obtížné. S rozhovorem souhlasila a na emaily odepisovala takřka obratem. Setkaly jsme se u ní před domem, nasedly do její Škody Octavie a vyrazily do kavárny v obchodním domě Flora, kde k mé lítosti panoval značný ruch a hrála hlasitá hudba. Záznam na diktafonu byl naštěstí dostatečně kvalitní.

Kvapilová byla milá a vstřícná. Svědomitě a někdy i dost zevrubně zodpověděla během půl druhé hodiny všechny mé otázky. Osmaosmdesát jich tentokrát nebylo, protože k některým se vyjádřila v odpovědích na jiné dotazy. Soustředila jsem se, abych získala odpovědi na všechny připravené dotazy, a tak mi několikrát uniklo vhodné místo na doplňující otázku. Na dotaz, zda bylo po letech těžší hledat v Bruselu témata, odpověděla Kvapilová, že ne, ale že se měnil přístup z Prahy a vůči evropským tématům bylo cítit větší zdrženlivost. Zde rozvití chybí. V podstatě nezodpovězenou jsem zase nechala otázku, co bylo po příjezdu do Bruselu potřeba zařídit, protože z odpovědi „všechny ty administrativní věci, které souvisejí s přesunem do jiné země“ se čtenář nedozví nic konkrétního. Nevhodně formulovaný byl dotaz na míru zastoupení žen mezi bruselskými zpravodaji, protože odpověď Kvapilové se týkala pouze českých zpravodajek. Ani v tomto případě nenásledovalo mé upřesnění, že se mi jedná o zpravodajky všech národností.

Tento rozhovor byl v průběhu dvou dnů už můj třetí. Soustředěně poslouchat a snažit se reagovat na její odpovědi, mít připravenou další otázku a zároveň kontrolovat, zda funguje diktafon, mě stálo dost sil. Jako první interviewovaná si Kvapilová vyžádala autorizaci. Po zběžném přehlédnutí byla s výslednou podobou interview spokojená. Napsala mi, že si rozhovor ještě pořádně přečte a znovu se ozve, což už se nestalo.

Po značném krácení kompletního přepisu rozhovoru s Miroslavem Konvalinou jsem irelevantní pasáže začala vypouštět už při přepisování zvukového záznamu. Z rozhovoru s Kvapilovou jsem ubrala pouze tisíc znaků.

4.4. Rozhovor s Vlastimilem Milým

Bulharsko nebylo náročné. Kdybych necestoval, unudil bych se

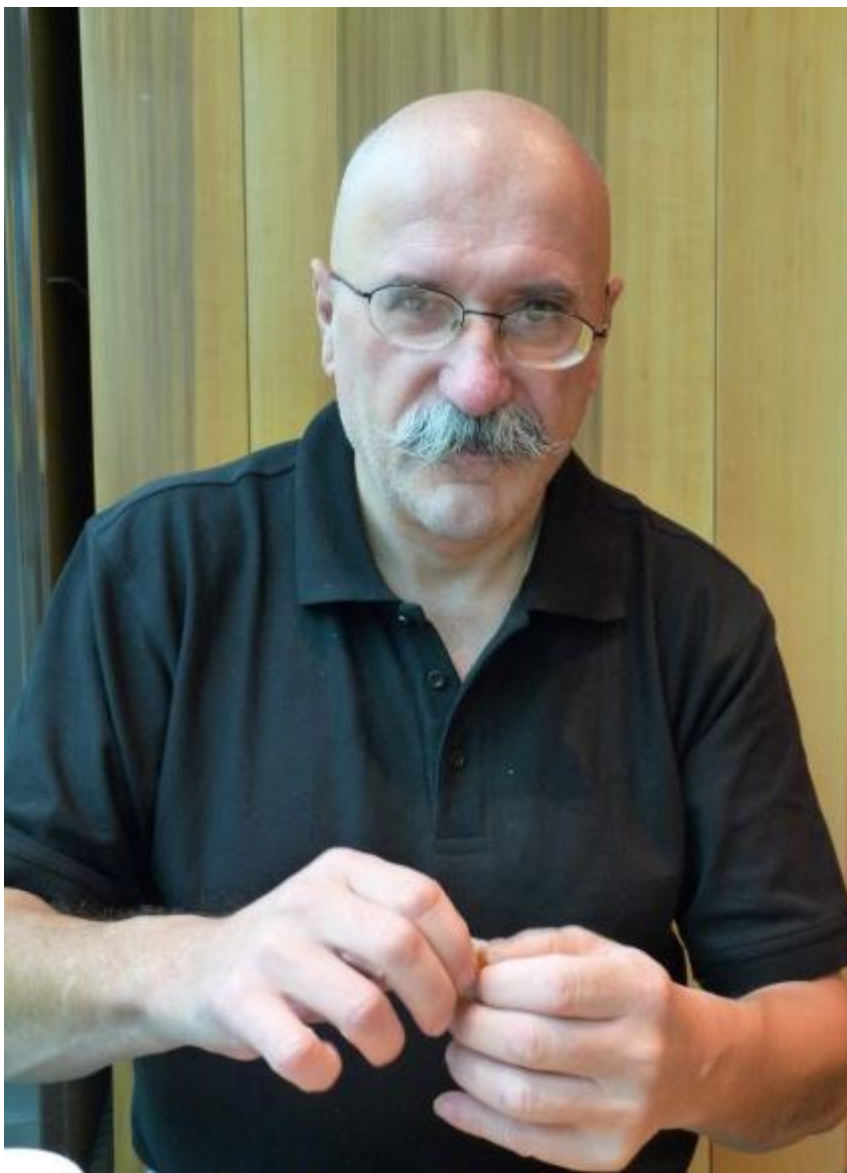
V žilách mu koluje krev cestovatele. Pár let po revoluci odjel se ženou a malými dětmi do bulharské Sofie na post balkánského zpravodaje ČTK. Z vlastní iniciativy procestoval například Irák a kurdskou část Turecka, kde si připadal jako poloválečný zpravodaj. Když se vrátil domů, spadlo z něj napětí. Zahraniční zpravodajství ho ale lákat nepřestalo, a tak o pět let později odletěl na post do New Yorku. Když se vrátil domů, připadal si jako na vesnici. S Vlastimilem Milým o jeho prvním balkánském postu aneb o malých lžích, dálnopisu a frontách na mléko.

Jako zpravodaj ČTK jste počátkem devadesátých let strávil tři a půl roku v Sofii. Cestování přitom ještě krátce předtím nebylo obvyklé. Co jste o sobě v zahraničí zjistil?

Že mám v sobě víc odvahy, než jsem čekal, a že je škoda, že jsem si tyhle cesty neodbyl dřív, tak ve dvaadvaceti. Ve třiatřiceti už totiž máte nějakou sumu znalostí a Balkán nebyl tak velkou zatěžkávací zkouškou. Kdybych měl zůstat jenom v Sofii a necestovat po krajinách kolem, asi bych se tam unudil k smrti.

Do jakých krajin kolem jste zavítal?

Prvního půl roku jsem se jenom zacvičoval, druhý půlrok to bylo do sta kilometrů od Sofie. Pak jsme s kolegy jeli třeba do Albánie. Byli jsme na cestě čtrnáct dní, rozhovory a ubytování jsme domluvili předem. Výhoda byla, že jsme sdíleli náklady, navíc cestovat ve více lidech je v těchhle zemích lepší.

Po jedenácti letech v ČTK dostal nabídku odjet na zpravodajský post do Sofie. „Balkán na mě zbyl, protože tam se nikomu moc nechtělo. Mně se chtělo hodně.“ FOTO Anna Sedláčková

Cítil jste se někdy v nebezpečí?

O něco později jsme s kolegou z televize Petrem Poddaným dělali velkou cestu Sofie – Turecko – Irák a tam člověk párkrát cítil, že jde do tuhého. Jeli jsme přes kurdskou část Turecka, kde to vůbec nebylo jednoduché a člověk musel napnou všechny síly. Nikdy si ale nesmíte připustit, že jedete do nějakého extra nebezpečí a že vás tam zastřelí. Pokud se chováte normálně, v zásadě není problém.

Měli jste u sebe pro jistotu třeba slzný plyn nebo zbraň?

Ježišmarjá, vůbec ne. Tohle kdyby u vás našli, je konec. Při takovém cestování musíte být trochu chytrý a vědět jak nebezpečí snížit. Protože jsme ani jeden neuměli arabsky, nechali jsme si na cedulku napsat takovou malou lež: že naši cestu podporuje irácké velvyslanectví v Praze. Na silnicích byla fůra vojenských stanovišť, kde nás zastavovali. Nejlépe do třiceti vteřin musíte tomu vojákovvi vysvětlit, co tam děláte a co jste zač, jinak vás vytáhne z auta, zvizitýruje ho a může najít něco, co se mu nebude líbit. Tak jsme vždycky ukázali tu cedulku, on si to přečetl, zasalutoval a jeli jsme. Při troše zdravého rozumu se dá přežít.

Na jakou svou zprávu z Balkánu jste pyšný?

Jsem pyšný právě na tuhle naši cestu. Tam se dělaly hezké reportáže. Cítil jsem se jako poloválečný zpravodaj.

Barvy, laky, ČTK

Původně jste se živil jako chemik, pak jste ale vystudoval španělštinu a začal překládat pro Českou tiskovou kancelář. Cizí řeč jste se nejspíš ještě neučil s myšlenkou, že z vás jednou bude zahraniční zpravodaj.

Když je vám patnáct, nevíte, co chcete. Už na chemické průmyslovce jsem ale pochopil, že to nebude úplně ono. Bavilo mě zabývat se historií a jazyky, a tak pomalu začal přerod k humanitnímu směru. Z podniku Barvy a laky jsem náhodou přešel do České tiskové kanceláře v roce 1979. Nejprve jsem dělal ve španělské sekci oddělení export, kde se překládaly věci, co Četka produkovala. Byla to velice dobrá škola – pracovali tam latinskoameričtí novináři, od kterých se člověk v té době hrozně moc naučil. Pak jsem přestoupil do zahraniční redakce.

A pak jste po jedenácti letech práce v ČTK dostal nabídku stát se zahraničním korespondentem. Balkán jste si vybral?

Balkán na mě zbyl, protože tam se nikomu moc nechtělo. Vybírat jsem si nemohl.

Co všechno hrálo roli při rozhodování, zda post přijmete?

Hodně se mi chtělo. Bylo mi třiatřicet let a cítil jsem se v plné síle. Říkal jsem si, že Bulharsko je natolik civilizované, že tam lze vzít rodinu bez újmy na zdraví.

Na post jste odjížděl se manželkou a dvěma dětmi. Čemu se v Sofii věnovala vaše žena?

Vyměnila docela dobré místo v podniku zahraničního obchodu, který se podílel na výstavbě plynovodu, za to, že se tři roky mohla plně starat o děti. V Bulharsku měla čtyřiadvacet hodin

volno, a tak vozila děti do školy na velvyslanectví a na zájmové kroužky, nebo si občas zašla na ambasádu, protože to byla jediná možnost, jak se pobavit s lidmi.

Přiznám se, že tyhle věci jsou trochu citlivé. V Americe jsem pak byl se svou druhou bývalou ženou a tam to byl trochu problém. Neměli už jsme s sebou děti a druhá exmanželka tam nesměla pracovat. Měla řádně volného času a nebyla typ, co by se nechal přišpendlit k plotně. Hledali jsme různé alternativy, ale vyřešit se to nepodařilo. Já jsem pracoval, takže jsem byl jakž takž saturován, ale ona ne, a to manželství pak silně vezme za své.

Připravovala vás ČTK nějak na post zahraničního zpravodaje?

Ne, to je na vás. Považují vás za zodpovědného člověka a věří, že když o to máte takový zájem, připravíte se sám. O postu jsem se dozvěděl s půlročním předstihem. Za tu dobu jsem se naučil bulharštinu a nastudoval realie, politické strany, osobnosti a hospodářství.

Co všechno bylo po příjezdu do Sofie potřeba zařídit?

Kromě akreditace tenkrát skoro nic, jen takové správní drobnosti jako převod a pojištění auta nebo převod bytu. To ve Spojených státech to v roce 1998 bylo stokrát těžší. Tam v první řadě musíte prokázat svoji totožnost. Že jim ukážete pas, ještě neznamená, že jste to opravdu vy. Musíte se prokázat dalšími dokumenty. Pokud chcete bydlet v trochu slušené čtvrti, proklepnou si vás i daňově.

Na bulharském postu jste střídal kolegyni Věru Ivanovičovou. Jakých rad jste se od ní dočkal?

Těch pro běžný život: kde se dá sehnat nedostatečné zboží nebo dobře vyměnit leva.

Existovala v Sofii nějaká organizace, která zahraničním novinářům pomáhala?

Ano, spadala pod ministerstvo zahraničí a byla to taková přátelská báze. Že by ale byla velmi nápomocná, to ne. Bulharsko tenkrát nemělo peníze na to budovat nějaké velké středisko.

Zahraniční zpravodajství jako pásová výroba

Čím jste se na Balkánu zabýval, co se tematických oblastí týče?

Běžným zpravodajstvím a bohemiky. Dělal se i zajímavosti nebo rozhovory. Záleželo na dohodě s Četkou, ale popravdě brali všechno, co člověk dodával. Spoléhal, že vyberete to zajímavé a že vás nemusí vodit za ručičku.

Jaké zdroje informací jste využíval?

Místní agenturu, rozhlas, noviny, televize a známé. Od začátku jsem si také budoval archiv. Podle makedonského rozhlasu jsem dělal i zpravodajství z Makedonie.

Dostal jste se někdy do kontaktu s prominenty země, třeba s prezidentem?

Určitě, nebyl takový problém zavolat a udělat rozhovor. Československo tenkrát mělo na Balkáně dobrý zvuk. Něco jiného to pak bylo v Americe, tam se člověk neprokousal skoro nikam. Bylo těžké dostat se i k Madeleine Albrightové.

Jaké měli zpravodajové na Balkáně postavení?

K zahraničním novinářům měli politikové maličko větší respekt než k těm místním, ale strašný rozdíl to nebyl. Neházeli mi klacky pod nohy, ale důležitější pro ně bylo Řecko, Turecko a západní Evropa.

Zkuste si vybavit, jak vypadal váš pracovní den.

Ráno v šest v sedm vstanete, poslechnete si rádio, koupíte si noviny a hledáte zprávu, která by vás mohla zajímat. Podíváte se, co je za tiskovky. Když se nic neděje, musíte vymyslet nějakou reportáž. Je potřeba mít něco už napůl připraveného v hlavě. Kolem deváté hodiny ráno píšete plán, co pro agenturu připravujete. Z devadesáti devíti procent je to běžná pásová výroba zpráv. Rutinní práce.

V jakém poměru jste se denně věnoval práci, odpočinku a zábavě?

To se prostupuje. V zahraniční jste ale prakticky dvacet čtyři hodin v permanenci. Agentura musí vědět, kde jste a co děláte. Pokud vás práce baví, je zároveň částečně i zábavou a odpočinkem. Stěží vypnete, když jste na dovolené. Tam zahraničního zpravodaje postihne informační absfák. Najednou je ticho, nic se neděje, nemáte přísun zpráv.

Kolik hodin denně jste běžně spal?

Nemá cenu spát čtyři hodiny a druhý den někde mžikat a jet na půl otáček. Musíte se vyspat šest až osm hodin denně.

Od dálkopisu k laptopům aneb pozor na blogery

Do jaké míry pokrývali bulharští novináři události v Československu?

Tehdy docela ano. Byli jsme pro ně téměř kapitalistická země. V Bulharsku se roce 1991 stály fronty na mléko. Sofie byla podivná směs Orientu a západního nátěru.

A kolik příspěvků o dění na Balkáně jste ČTK poskytoval vy?

Za den to musely být nejméně tři textové a za týden tři rozhlasové zprávy. Četka tenkrát měla i vlastní rozhlasovou stanici a dělat třicetivteřinové živé vstupy po telefonu mě hrozně bavilo. Redaktor ČTK je nicméně pod citelným tlakem, protože agentura má zprávu mít jako první. Tenkrát nebyly mobily a člověk musel běžet do nejbližšího zařízení, kde měli telefon, a poprosit, jestli si může zavolat do Československa, což obvykle všechny vyděsilo.

Mohl jste spolupracovat také s jinými československými médii?

Ze začátku jsme mohli spolupracovat docela volně, dokonce nás k tomu pobízeli, protože to pro Četku svým způsobem byla reklama. Začalo se to regulovat, když mezi sdělovacími prostředky vznikla větší konkurence.

Jakým způsobem jste materiály do Prahy posílal?

Technologicky jsem začínal na dálkopisu, pak jsme dostali laptopy s modemem a materiály posílali rovnou přes telefonní linku. Tenkrát jsem se vztekal, protože bulharské telefonní linky

fungovaly mizerně. Člověk se připojoval třeba desetkrát a byl šťastný, když to po dvaceti minutách poslal.

Na začátku devadesátých let jste dostal laptop s modemem?

Četka velice dbala na prvotřídní technické vybavení. Jako jedni z prvních jsme dostali i mobily, které se do počítačů připíchly a datový tok se vysílal přes ně. Tenkrát to byla taková novinka, že na nás koukali i západní novináři. Přehled o nejnovějších technologických výkřicích zajišťovali zpravodajové z Ameriky. V Sofii jsem měl notebook a tuším už v roce 1993 jsem posílal zprávy přes modem. To také znamenalo snižování nákladů, z notebooku to šlo rovnou do systému.

I když se vás na Balkáně tohle téma netýkalo, co pro zahraničního zpravodaje považujete za výhody a nevýhody Internetu?

Musíte být velice ve střehu. Ač se Internet označuje za informační médium, je na něm spousta dezinformací, které musíte pečlivě prosívat. Nemůžete věřit kdejakému blogerovi. V tomhle je Internet velice zrádný a nadále bude. Technicky a informačně vám to urychlí, ale novinář musí mít základní gramotnost v tom jak s informacemi z Internetu zacházet.

Zasahovali editoři do vašich příspěvků?

Většinou ne. Vy zodpovídáte za faktickou správnost textu a editoři vám do něj zasáhnou, jen pokud si myslí, že jste napsal nějakou hloupost. Ale předem se vás zeptají a vy můžete být rád, když vám tu hloupost chytnou.

Dostával jste z redakce zpětnou vazbu?

Jo, vždycky. Ve stylu „tohle se líbilo, tohle bylo dobré, tohle už radši nedělej“. Zato jsem nedostával zpětnou vazbu od čtenářů nebo posluchačů. Četka dělá zprávy pro sdělovací prostředky, ne pro koncového adresáta. Ale dělalo mi dobře, když moji zprávu otiskly noviny nebo ji hrálo rádio a televize.

Měl jste nějaké figly jak udělat zprávu ze zahraničí zajímavou pro domácí publikum?

Určitě, ale to už je spíš ve vás. Trochu musíte tu zprávu načechrat, nikdy ale nesmíte spadnout do bulváru. Četkařské zprávy jsou ale unifikovaná věc. Bylo tam tedy pár lidí, kteří měli literární žílu. Ale osmdesát procent zpravodajů literárně nadaných nebylo. A literární licenci si člověk stejně mohl dovolit jen v reportáži.

Neztratí člověk po delší době v zahraničí perspektivu mateřské země?

Ano, začne ji ztrácet. To je problém. Proto se taky zpravodajové po třech čtyřech rocích odvolávají. Tou dobou se příliš sžijí s místním prostředím a začnou být svým způsobem slepí. Když jsem byl na zahraničním postu, dvakrát do roka jsem se jezdil podívat domů.

Myslíte si, že Čechy zprávy z Balkánu zajímají?

V tuhle chvíli už ne. Začátkem devadesátých let všichni upřeli zrak na Západ. Balkán a Rusko upadly v zapomnění. Pak se to trochu srovnalo.

Podnik pro celé muže

Hraje v zahraničním zpravodajství roli věk novináře?

Muže být. Zpravodaj by měl mít oči otevřené, nemít předsudky, mít velké všeobecné znalosti a umět se v zahraničí pohybovat, jednat a navazovat kontakty. Tohle zdá se mi trochu roste s věkem. Neznačená to ale, že všichni starší zpravodajové jsou nutně lepší. Všimnul jsem si, že ti mladší jsou daleko drzejší, jdou do většího rizika a jsou průbojnější. Leckdo by je ale mohl tahat za nos, až by ho měli metr dlouhý, aniž by to poznali. Chybí jim všeobecné znalosti. Ono v dvaadvaceti v sobě nemůžete mít všechno. Když nemáte světový názor, jste nutně ve víru nahodilosti, v událostech se plácáte a nevíte, do jakého kontextu ji zařadit.

To jste zabrousil i do osobnostních předpokladů a vloh zahraničního zpravodaje. Napadají vás ještě nějaké?

Měl by mít dobré vychování a vědět o sobě, že vydrží stresové situace. Měl by být odolný, protože kolem sebe nebude vždy mít veškerý domácí servis. Nějaký frfna, který musí každý den ulehat v deset hodin, mít pokoj zahřátý na dvacet stupňů a jíst jenom libové masíčko, by to asi nepřežil. A musí mít rád publikum, pro které píše, a nedělat to jenom pro peníze.

S platem zahraničního zpravodaje jste nicméně byl spokojen?

Byl, jsou nadprůměrné.

Na kolik peněz ročně ČTK přišel jeden balkánský zpravodaj?

Nikdo mi to nikdy neřekl, jenom vždycky zavolali a řekli: „Hele, Vlasto, viš, musíme šetřit, nebudeš dělat tohle a tohle, nepojedeš tam a tam.“ Kromě výdajů na cestování musíte zaplatit auto, byt... Četkařští zpravodajové na tom byli obvykle nejhůř, protože byli v zahraničí na dietách a k tomu jim šly platy v České republice. Rozhlasáci a televizáci cestovali víc. Četka musela šetřit, protože tuším od roku 1994 přestala dostávat třicetimilionovou státní dotaci a jede za to, co dostane od klientů.

Musel jste pro ČTK dělat vyúčtování?

Jistě, každý měsíc. Velice přísná vyúčtování, kolik jsem za co utratil.

Američan Bruce Palling, který se žurnalistice věnoval více než třicet let, varuje, že by novináři měli asi po deseti letech praxe začít přemýšlet o dalších životních alternativách, aby neskončili jako roztrpčení a ožebračení pisálci. Je v žurnalistice obecně dost peněz na to, aby se dala dělat celý život?

Pokud zrovna není ekonomická krize, většinou je dost peněz na to, aby se dalo žít. Ne vysoce si vyskakovat, ale docela dobře žít. Samozřejmě záleží na tom, na jaké pozici v médiu jste. Jde ale o jinou věc: to povolání vás neobyčejně opotřebuje. Tuším, že němečtí novináři dostanou po sedmi letech půl roku placeného volna. Tady se jede na doraz. Novináři musí stíhat řadu věcí, které jim třeba ani nepřísluší.

Když jsem byl na exkurzi v *New York Times*, měli tam oddělení zaměřené na energetiku a v něm člověka, který se věnoval uhlí, jiného na atom, dalšího na plyn, jiný se věnoval zelené

energetice, celkem jich tam bylo sedm. V českých médiích se energetice při troše štěstí věnuje jeden člověk a má na starosti všechno. Peníze jsou jeden ze základních problémů české žurnalistiky.

Vyhledky opotřebovaného novináře

Jak na vás po letech v zahraničí působil návrat zpět?

Ze Sofie do České republiky se vracíte jako domů. Je to takové uklidnění. Spadne z vás napětí, že žijete na Balkáně a nesete zodpovědnost za rodinu, a užíváte si českou civilizaci. Ale pozor, návrat ze Spojených států je něco jiného. To se vracíte z po všech stránkách trochu „vyšší“ civilizace. Pokud se třeba zajímáte o technologie, návrat sem je jako návrat na vesnici.

Jak jste pokračoval profesně?

Šel jsem do ekonomické redakce dělat směnaře, to byla hrozná práce. Sedíte a opravujete po někom zprávy a posíláte je na okruh. Nebavilo mě to, tak jsem šel do domácí redakce dělat vládu a prezidenta. Příjemné bylo, že Václav Klaus hodně cestoval, člověk jezdil s ním a získával zahraniční zkušenosti.

Nelákal vás další zpravodajský post?

Lákal, ale ono v Četce nejde vrátit se a hned jet dál. Zase musíte ukázat něco doma. Na newyorský post jsem odjel za pět let.

V současné době pracujete v televizní stanici Z1. Jak si představujete svoji budoucnost?

To je velká otázka. Když jste novinář, co vlastně umíte? Řeknu to na rovinu: když jste pěkná žena, můžete jít do PR nebo dělat tiskovou mluvčí. Pokud je vám padesát čtyři let, tolik šancí pronikat jinak zase nemáte. Novinařina ale hrozně opotřebovává. Vážně přemýšlím o roce nebo dvou letech úplně mimo.

V jakém oboru?

V žádném.

Dva roky bez příjmu?

Víte, ono je dobré něco si našetřit. Může se stát, že vás z práce vyhodí a budete mít volno nuceně. Mám ale jeden problém: jak vysadit? Ze dne na den to nejde. V tuhle chvíli nevím.

Umíte si představit, že byste ještě byl zahraničním zpravodajem?

Už moc ne. Je to taky o tom mít partnera, který s vámi pojede s vědomím, že se odsud na tři roky odřezává.

Jaký má podle vás zahraniční zpravodajství význam?

Česká republika na dobrém poznání zahraniční situace životně závisí. Musíme se pečlivě rozhlížet, co se kolem nás děje a jak nás v zahraničí vnímají.

Bernard Weinraub z *New York Times* prohlásil, že být zahraničním zpravodajem je jediný způsob jak celý život zůstat adolescentem. Co myslíte?

Šlo by to interpretovat tak, že zahraniční zpravodajství ve vás uchovává schopnost být zvědavý, vnímat, poddávat se a stále si nově utvářet názor podle okolností. Tohle když ale ztratíte všeobecně, jste už napůl na cestě do rakve.

Vlastimil Milý (1956, Praha)

- VŠ studium: český jazyk, španělský jazyk
- zaměstnání:
  - národní podnik Barvy a laky;
  - Česká tisková kancelář;
  - zahraniční zpravodaj ČTK na Balkáně (1991–1993);
  - zahraniční zpravodaj ČTK v New Yorku;
  - nyní: televize Z1
- stav: rozvedený, dvě děti
- cizí jazyky: AJ, ŠP

4.4.1. Reflexe rozhovoru s Vlastimilem Milým

S Vlastimilem Milým nebyla snadná domluva. Na emailovou prosbu o rozhovor reagoval kladně, vyhovující termín si však dlouho nebyl schopen rozmyslet. Nakonec jsme se dohodli na jednu říjnovou sobotu navečer s tím, že konkrétní čas a místo setkání upřesníme až v pátek večer. Taková dohoda mi příliš nevyhovovala, protože jsem se v sobotu večer potřebovala z Prahy vrátit zpátky do Brna. Nakonec jsme se ale šťastně sešli v kavárně poblíž nádraží Florenc, a tak jsem stihla rozhovor i autobus.

Než jsme se pustili do rozhovoru, dali jsme si kávu, na kterou se Milý nechal pozvat, a probrali podrobnosti týkající se této diplomové práce, o něž se bývalý zpravodaj zajímal. Pak jsem se začala ptát já. Brzy jsem zjistila, že není snadné odhadnout správné načasování otázky – v proudu jeho řeči jsem si nebyla jistá, zda hlasem klesá definitivně, nebo má k tématu ještě co říct. Že domluvil, se mi nedařilo vyčíst ani z jeho mimiky, a tak mezi odpovědí a další otázkou někdy zavládl krátký okamžik nejistoty a ujišťujících se pohledů. S postupem času jsme však jeden na druhého přivykli a tempo rozhovoru se srovnalo.

Po hodině a pětáctyřiceti minutách jsem na diktafonu měla odpovědi na všechno, co jsem potřebovala vědět. Naše setkání však ještě nekončilo. Když Milý zjistil, že mi do odjezdu autobusu zbývá dost času, navrhnul, abychom „ještě poseděli“. Tak jsem se dozvěděla o životní cestě jeho potomků a další podrobnosti z osobního života. Vyptával se také na mou životní situaci, studium, žurnalistické plány a podobně. Na pracovní příležitosti nynějších studentů žurnalistiky se kvůli ekonomické krizi díval značně skepticky. Hodně mluvil o penězích a bylo vidět, že jsou pro něj důležité. Nezbylo mi než vyslechnout i to, že když někdo v padesáti letech nemá našetřený milion, měl by se podle Milého stydět.

Hovorové výrazy a obecná čeština byly převedeny do spisovného jazyka. Na autorizaci interview jsme se s Milým nedomlouvali.

4.5. Rozhovor s Marií Woodhamsovou

I té svobodě se člověk musel učit

Že by byla dobrou rozhlasovou reportérkou, jí prorokoval už učitel na základní škole. Stěží by se v té době nadál, že se Marie Woodhamsová bude posluchačům hlásit ze zahraničí. Nejspíš by to tak nedopadlo, kdyby jako redaktorka gottwaldovského studia Českého rozhlasu jednoho dne nedostala za úkol udělat rozhovor s anglickým obchodním zástupcem a svým budoucím mužem Ericem Woodhamsem. Od roku 1983 spolu žili ve Vídni, spolupráci s rozhlasem mohla obnovit až po sametové revoluci. Tato nepřítelkyně moderní techniky ráda vzpomíná na časy, kdy stačilo „vzít magnetáček s nahranou reportáží a přiložit to k telefonnímu sluchátku“.

Mimo Českou republiku žijete šestadvacet let. Co jste o sobě v zahraničí zjistila?

Když jsem ve Zlíně a potkám některé vrstevnice, vidím, že v Rakousku jsou lidé daleko delší dobu mladí. Nepodléhají kalendáři a tomu, že jsou zase o rok starší. Já tuto filozofii také vyznávám. To je myslím deficit české společnosti. Lidí pořád jenom fňukají, jak jsou staří, a jejich život nakonec vyústí v to, že jenom sedí u televize a kupují si Blesk. S mnohými vrstevníky popravdě vůbec nenacházím společnou řeč.

To myslím pěkně vystihuje výrok Bernarda Weinrauba z *New York Times*, který prohlásil, že být zahraničním zpravodajem je jediný způsob jak celý život zůstat adolescentem.

Nevím, jak to ten pán přesně myslel, ale je fakt, že zpravodajové se zabývají nejrůznější problematikou. Někdy se musí vžít do situace mladých, jindy do lidí zralého věku. Člověk se tak sám udrží ve formě. Já strašně ráda dělám s mladými lidmi. Některé kamarádky mé dcery jsou i moje kamarádky.

Koncem roku 1989 zazvonil v jejím vídeňském bytě telefon a ozval se Radiožurnál s nabídkou spolupráce. „Radostí jsem skákala do stropu.“

FOTO Anna Sedláčková

Váš první zahraniční příspěvek pro Radiožurnál vzniknul ještě před Vánoci 1989. Tou dobou jste v cizině trvale žila šestým rokem. Jak se k vám nabídka pracovat pro rozhlas dostala?

Spolupráce vznikla úplně spontánně a jednoduše: v mém vídeňském bytě zvonil telefon, ozval se mi Radiožurnál a ptali se, zda bych byla ochotná s nimi spolupracovat. Radostí jsem skákala do stropu. V té době šlo všechno spontánně, řekli, co mám udělat, a hned jsem do toho vplula. Na žádné formality nebyl čas, akreditovala jsem se až na jaře.

Co všechno bylo po rozhodnutí stát se zpravodajkou potřeba zařídit?

To bylo na tom životě nádherné, že nebylo třeba zařídit vůbec nic. Já nepřítel techniky jsem potřebovala jen diktafon, jinak to šlo všechno živě přes telefon. Dlouho jsem to dělala tak, a nejen já, že jsem zkrátka vzala magnetáček s nahranou reportáží a přiložila jsem to k telefonnímu sluchátku. Úžasné, nekomplikované, bez práce.

Novinářskou praxi jste získala během osmiletého působení v gottwaldovském studiu Českého rozhlasu. Na reportérku jste se vypracovala z původní pozice redakční sekretářky. Co tahle práce obnášela?

Byla to pro mě velmi zajímavá práce, protože to bylo všestranné. Musela jsem vyřizovat veškerou korespondenci, psát různé texty, organizovala jsem třeba natáčení herců a různých záznamů z divadel, což hraničilo s prací produkční, začala jsem domlouvat rozhovory pro redaktory, vybírala jsem, co by se hodilo z denního tisku, byla jsem do toho zkrátka namočená hned. A asi po roce jsem začala psát zprávy.

Po absolvování obchodní akademie jsem díky dobré češtině a těsnopisu původně začala pracovat jako sekretářka v redakci deníku Práce, tam jsem ale byla jenom pár měsíců. Pak odcházela redakční sekretářka z rozhlasu a oni o mě moc stáli. Nemuseli mě ani moc přesvědčovat, byla to hezčí redakce v bývalé vile Jana Bati a rozhlas je zajímavější než noviny.

Kvůli sňatku s cizincem jste však na příkaz ideologického tajemníka ÚV KSČ z rozhlasu dostala výpověď. Jak jste v té době svůj život plánovala dál?

Výpověď přišla dokonce ještě před sňatkem, ale byla jsem na tu situaci připravená. Předtím jsem hodně nocí nespala a přemýšlela, jestli ten krok mám udělat. Uvědomovala jsem si, že mi práce bude chybět. Když jsem odcházela, byli v rozhlase nešťastní, jenomže pro sdělovací prostředky byla za komunismu taková pravidla. Po výpovědi jsem se věnovala teoretickým přípravám a snažila se zintenzívnit němčinu. Natrvalo jsme se s čtrnáctiletou dcerou a sedmnáctiletým synem za manželem do Vídně přestěhovali asi po roce.

Prvních pár měsíců ve Vídni jste strávila jako vysokoškolská studentka německého jazyka a žena v domácnosti, pak vám ale začalo chybět psaní. Abyste se udržovala ve formě, přispívala jste zadarmo do českých novin a pod dívčím jménem psala i pro Slováky. Na práci jste toho ale nejspíš měla mnohem víc.

Když přijdete do ciziny, je všechno úplně jiné. Musela jsem se přizpůsobit životu ve velkoměstu, Vídeň není Zlín. Všude bylo daleko. Kromě toho jsem organizovala život. Neuměla jsem moc zacházet s tou větší svobodou, třeba vybrat si lékaře, jakého chcete. I té svobodě se člověk musel učit.

Vynikající kafe a co den přinese

Jak dnes vypadá vaše spolupráce s pražskou redakcí?

Málokdy večer vím, co budu druhý den dělat, pár dní dopředu se domlouvá pouze téma Zápisníku zahraničních zpravodajů. Záleží na tom, co den přinese. Základ je takový, že do devíti hodin pošlu emailem do Prahy návrh, co bych mohla udělat. V devět hodin je porada v Praze, kde posoudí, na co je prostor. Pokud se semele něco na Blízkém východě, nebude důležitá zpráva z Rakouska. Dopoledne se dozvím, jestli moje téma berou, anebo jestli chtějí něco jiného. Co navrhu, se použije asi v osmdesáti procentech případů. Editor, který má službu, pak rozepíše, kdy přijde můj příspěvek či živý vstup na řadu.

Informace pro své příspěvky čerpáte mimo jiné z novin, které denně chodíte číst do kavárny Limbeck. Čím si získala vaši přízeň?

To je jednoduché: mají vynikající kafe, je tam fantastická atmosféra klasické staré kavárny, personál je velmi pozorný a co je nejdůležitější, mají tam všechny noviny a v několika výtiscích. Lidé tam skutečně v první řadě chodí číst noviny.

Jaké další zdroje informací využíváte?

Velkým zdrojem informací je rozhlas a televize, poslouchám zprávy a diskuzní pořady. Chodím na tiskové konference a dostávám od nejrůznějších institucí emaily s informacemi. Jak jste jednou akreditovaná, hrne se to ve velkém. Velmi důležitým zdrojem je pro mě okruh kamarádů a známých z různých oborů, který jsem si léta budovala. To je ta nejužší databáze. Když stávkovali doktoři za vyšší platy, zavolala jsem kamarádce, která je lékařka, šly jsme spolu na kafe a zeptala jsem se na její mínění. Tak jsem získala dodatečný názor k oficiálnímu stanovisku. Pak jsem si šla nechat změřit tlak ke svému lékaři, abych se zeptala ještě jeho, co na to říká, a dala jsem to všechno dohromady. Jsem přesvědčená, že to je nejvýstižnější obrázek. Správný novinář nemusí všemu rozumět, ale musí vědět, kde informace získá.

A co takový Internet?

Mně Internet připadá podobný projekt, jako když se zrodil penicilin. Pokud ho používáte v době, kdy ho potřebujete, a v míře, jakou potřebujete, je to vynikající. Ale kdybyste těch prášků snědla deset denně, je to hrůza.

Technologie se od roku 1989 vyvinuly o pořádný kus dál. S čím jste se kvůli své práci musela naučit zacházet?

To je úplně to nejhorší. Když jsme opustili tu primitivní, ale milou záležitost s příkládáním diktafonu ke sluchátku, musela jsem si pořídit počítač a jakž takž se s ním naučit pracovat. Diktafon mám už třetí, takže se vždycky musím přeučit ovládnutí, což mě strašně nervuje, a nechápu, proč je nemůžeme mít pořád stejné. Naučila jsem se zprávy namluvit, přetočit do počítače, zkomprimovat a přes internet poslat do Prahy. Také reportáže musím přetočit do počítače, udělat střih, namluvit průvodní slovo a vše odeslat do Prahy. Proto mám nejradši živé vstupy.

Existují ve Vídni nějaké organizace, které zahraničním novinářům pomáhají?

Já jsem je v životě nepotřebovala. Tam jsou vstřícní skutečně všichni. Vynikající je i spolupráce s kolegy žurnalisty, vždycky mi poradí a já jim zase na revanš řeknu něco o té naší nádherné politické scéně. Jediné místo, kde člověk narazí, jsou ministerstva, protože kde jsou úředníci, tam je to hrůza. To je džungle informací, kterou se musíte probíjovat.

Jaké mají zahraniční zpravodajové ve Vídni postavení?

Je to vyrovnané, nesetkala jsem se s tím, že by někdo dával přednost domácím zpravodajům před zahraničními.

Udržujete s ostatními vídeňskými zahraničními zpravodaji kontakty?

Příležitostně, třeba když se koná nějaký summit. Na kamarádské sezení u kafe jinak při této práci moc času není.

Kolik příspěvků od vás posluchači mohou za týden slyšet?

Záleží na tom, co se děje. Jsou události, u kterých jdu do živého vysílání třikrát za den. A pak třeba dva dny vůbec. V týdnu to bude pět až šest příspěvků. Dřív to byly nádherné tři a půl minuty na kus, dnes nás tlačí do dvou a půl.

Neztratí člověk po delší době v zahraničí českou perspektivu?

Nevím. Můžu sednout do auta a za tři hodiny jsem v České republice. Jsem tam na skok asi tak jednou za šest týdnů a dění trošičku sleduji, ale rozhodně lépe ovládám třeba vnitřní politiku Rakouska, protože to je moje poslání.

Zasahují editoři do vámi natočeného materiálu?

Ani ne, nemám s tím špatné zkušenosti. Vzpomínám si jen na jeden případ, kdy jsem vypěnila a ohradila se – poslala jsem nějakou zprávu, a oni s tím počkali, až to vydá Četka, místo aby byli rádi, že rozhlas to má dřív. To mě dožralo. Ale jinak nemáme žádné střety. Ve vlastním zájmu dodržuji stanovené rozsahy, protože oni by to pak v newsroomu při krácení usekli jako poleno. Lepší je, když to udělá autor.

Dostáváte z redakce zpětnou vazbu?

Málokdy. V rádiu se nechválí. Když je něco špatně, řekne se to.

Pořádek v každém šuplíčku? Naprosto ne

V jakém poměru se denně věnujete práci, odpočinku a zábavě?

To je provokativní otázka. V poslední době se učím méně pracovat a dbát na své zdraví. Dvě třetiny času ale stále věnuji práci. Na zábavu bych si přála mít víc prostoru, nedávám tomu moc. Na druhou stranu se mi zábava prolíná s prací, když chodím na výstavy a koncerty, o kterých píši. Snažím se víc hýbat, odpočívám aktivně. V mládí jsem jenom jezdila autem. A teď když jsem stokrát starší, chodím strašně moc pěšky. Uvědomuji si, že je to důležité. Ale napomáhá tomu i to, že nikde neseženete *parkplatz*, ve Vídni už vůbec ne.

Kolik hodin denně spíte?

V ideálním stavu šest. Ale když vřel Temelín, spávala jsem třeba jen tři hodiny.

Jak při svém pracovním tempu zvládáte chod domácnosti?

Bídně, na domácnost mi nezbývá čas. Dvakrát za rok ke mně chodí paní dělat generální úklid a mezitím se s tím snažím nějakým způsobem vyrovnávat. Pořádek v každém šuplíčku naprosto nemám.

Hraje v zahraničním zpravodajství roli věk novináře?

Myslím, že ano. Na zahraničním postu si připadáte trošku jako Robinson na ostrově. V běžné redakci se člověk, který dělá kulturu, může jít poradit s ekonomickým redaktorem, ale my se s tematikou musíme vyrovnávat sami. Řekla bych, že vyšší věk je předností, protože za celý život nasbíráte víc znalostí.

Myslíte si, že má na práci zpravodaje vliv pohlaví?

Nemyslím si, že by někdo přijímal muže s větším respektem než ženu. Naopak, takový ženský šarm...

Napadají vás nějaká témata, na kterých byste být mužem nejspíš nepracovala?

Jako muž bych asi těžko dělala reportáž o dámské módě. Jinak jsme ale nuceni dělat jakékoliv téma a člověk je tím takový otlučený.

Za dvacet let spolupráce s rozhlasem jste pokrývala nejrůznější oblasti. Existují nicméně témata, kterým se radši vyhnete?

Už nemůžu slyšet slovo Temelín, to dostávám kopřivku. Nechutné téma je také zasedání OPECu. Každý řidič by ode mě chtěl slyšet jedno: bude se zdražovat benzín a nafta, nebo nebude? Ale než formální jednání vyústí do této věty, to je křížová cesta.

Myslíte si, že české posluchače zprávy z Rakouska zajímají?

Ano, o tom jsem přesvědčená, znám to z besed s posluchači. Těší mě, když mi posluchači vyprávějí, že mě slyšeli, jak mluvím o Tyrolsku, že se tam podle mého návodu vypravili a že bylo úžasné vidět to před sebou, tak jako to slyšeli v rádiu. Za reakce od posluchačů jsem hrozně vděčná, protože to považuji za důležitější než názor rozhlasových pracovníků. Děláme to pro lidi a tam to echo mám fantastické.

Na jaký svůj příspěvek ze zahraničí jste pyšná?

Na Zápisník, který jsem dělala o zatmění Slunce v Rakousku. Nevím, jestli je tak známý, ale pro mě má obrovskou hodnotu. V ten den jsem měla živý vstup z místa, kde to bylo nejmarkantnější. V pražské redakci měl zrovna službu Honza Šmíd, a když to slyšel, zavolal mi a poprosil mě, abych o zatmění udělala bleskově Zápisník. Vznikal úplně spontánně, protože na zatmění Slunce se nemůžete připravit. Byla tam úžasná atmosféra, tak jiná a jedinečná. Setmělo se, najednou se udělala zima, všichni se nepřítomně dívali na oblohu a hmatali po svetrech...

Mně osobně se ten Zápisník líbí nejvíce z těch, které jsem napsala. Líbil se všem, ale pro mě je měřítko, co mně se líbí, anebo co chci hned zapomenout.

Na co byste nejradši zapomněla?

Něco by se našlo, co člověk dělal v ovzduší tlaku a chaosu.

O penězích a ubohé touze bulvarizovat

Jste spokojená s platem zahraniční zpravodajky?

Samozřejmě, že nejsem. Ale nejsem nespokojená natolik, abych řekla, že to nebudu dělat. Plat sice není nic extra, ale dělám práci, která mě strašně baví a je různorodá. Když zvážím pasiva a aktiva, nějakým způsobem se to vyrovná, tak nebrečím.

Musíte pro rozhlas dělat vyúčtování nákladů, stejně jako ostatní zahraniční zpravodajové, kteří v zemi trvale nežijí?

Ne, já jsem na volné noze, takže veškeré vyúčtování se projeví až v daňovém přiznání.

Američan Bruce Palling, který se žurnalistice věnoval více než třicet let, varuje, že by novináři měli asi po deseti letech praxe začít přemýšlet o dalších životních alternativách, aby neskončili jako roztrpčení a ožebračení pisálci. Je v žurnalistice obecně dost peněz na to, aby se dala dělat celý život?

Vůbec si nemyslím, že je žurnalistika dobře placená, především v České republice ne. Hřeší se na to, že jsme většinou velcí nadšenci. Ale dnes je všechno jenom o penězích, což mě kolikrát rozčiluje, protože ono je to taky o lidských vztazích a kvalitách lidí. Já osobně si nedovedu představit, že bych teď začala dělat něco jiného, protože jsem celý život pracovala jako novinářka. Kdybych ale byla před tento úkol postavena ve čtyřiceti letech, nějakou rekvalifikaci si představit dovedu. Nevidím ale důvod, proč by se měl uznávaný člověk, který svou práci dělá dobře, předělávat. Jedině snad pokud se ze svého povolání cítí opotřebovaný. Někde jsem četla, že člověk by měl mít v životě alespoň tři etapy a tři povolání.

Jaké osobnostní předpoklady a vlohy by podle vás měl zahraniční zpravodaj mít?

Měl by být komunikativní, měl by se umět dobře dívat, vnímat a vybírat, co je zajímavé, a pak to správnou formou sdělit. Také by se měl umět ptát.

V čem vidíte význam zahraničního zpravodajství?

Je velice významné, i když je svět otevřený. Všichni cestovat nemohou. A když nejsou vybaveni jazykově, nemají z cizích zemí takový požitek. Myslím, že zpravodajové svět přibližují a rozšiřují posluchačům obzory.

Nevím, do jaké míry sledujete česká média, ale jak jste spokojena s kvalitou a kvantitou současného zahraničního zpravodajství?

To si netroufám hodnotit. Můžu ale říct, že z toho, co já dělám o Rakousku, nepíší Rakušané o České republice ani desetinu. Na českých médiích všeobecně mi vadí ubohá touha všechno bulvarizovat. Bulvár na úrovni Blesku v Rakousku nenajdete.

Vaše dcera žije v Rakousku, kde založila jazykovou školu na výuku východních jazyků. Syn se oženil zpátky do Zlína. Uvažovala jste o tom, že byste se také vrátila zpátky do České republiky?

Já nikdy. Kdyby to ale dopadlo tak, že by se vrátily obě děti, vrátila bych se taky. Jsem na ně hodně fixovaná, možná až nezdravě. Takhle je to ale přiměřeně rozděleno, takže budu pendlovat s kufrem, dokud neumřu.

Jak si představujete svoji budoucnost?

Do sta let zpravodajku dělat nebudu, ale Rakousko je moje parketa a měla bych to ještě zúročit.

Marie Woodhamsová (1943, Zlín)

- studium: obchodní akademie
- zaměstnání:
  - redakční sekretářka deníku Práce;
  - redakční sekretářka a redaktorka gottwaldovského studia Českého rozhlasu;
  - spolupracovnice českých novin;
  - od roku 1989 vídeňská zahraniční zpravodajka Českého rozhlasu
- stav: vdova, dvě děti
- cizí jazyky: NJ, AJ

4.5.1. Reflexe rozhovoru s Marií Woodhamsovou

Marii Woodhamsovou jsem sháněla přes redakci Radiožurnálu, protože kontaktní email přímo na ni není na webu rozhlasu uveden. Domluvily jsme si schůzku ve Zlíně, který označuje za svůj druhý domov a jezdí tam často za synem. Ve studiu Gottwaldov začínala i její rozhlasová kariéra. Rozhlasové studio je sice už přejmenované, některé věci se ale ve Zlíně nemění: sešly jsme se v hotelu Moskva na náměstí Práce. Woodhamsová dorazila o něco později, protože nemohla najít *parkplatz*.

Woodhamsová si jako jediná ze zpovídaných dopředu vyžádala otázky. V rozhovoru pak několikrát zmínila, že se o sobě díky mým pečlivým rešeršům dozvěděla některé věci, jež už dávno zapomněla, například přesné časové určení různých životních událostí. Při předchozích rozhovorech jsem došla přesvědčení, že některé dotazy byly redundantní, proto jich tentokrát na interviewovanou čekalo o třetinu méně. Při jejich formulování jsem vycházela mj. z jejích starších rozhovorů či ze záznamu dopoledního Radiožurnálu z letošního dubna, kde jako host hovořila.

Atmosféra setkání byla velmi příjemná. Woodhamsová byla veselá, často se smála a pověděla mi několik vtipů. Když se mi asi po osmdesáti minutách rozhovoru vybil diktafon, baterky jsme vyměnily společnými silami, protože shodou okolností používala tentýž typ přístroje. Poté jsme poobědvaly u stolu, kde ji Eric Woodhams poprvé pozval na oběd. Za žádnou cenu nechtěla přijmout mé pozvání, naopak trvala na tom, že za mě zaplatí čaj, který jsem v průběhu rozhovoru vypila.

Na závěr mi věnovala svoji Literární kuchařku a vyžádala si autorizaci interview, v rámci níž později udělala pár drobných stylistických a faktických úprav. Například větu „S vrstevníky popravdě vůbec nenacházím společnou řeč“ změnila na „S mnohými vrstevníky...“, upravila hlásku ve jméně svého muže z „Erika“ na „Erica“ či za větu „Ve vlastním zájmu dodržuji stanovené rozsahy, protože oni by to pak v newsroomu při krácení usekli jako poleno“ doplnila „Lepší je, když to udělá autor“. Navrhovala také odstranit slova „jako poleno“, které jsem však v textu pro větší barvitost ponechala.

4.6. Rozhovor s Josefem Pazderkou

Úroveň zpravodajství v Moskvě trpí

Rusko má zvláštním způsobem rád a snaží se je pochopit, i když si často nerozumí. Jezdil tam od devadesátých let, do místních reálií ho v Moskvě zasvěcovala mimo jiné Petra Procházková. Na počátku milénia pracoval jako vedoucí mise Člověka v tísní v Ingušsku a Čečensku. Zpátky do Ruska jej před třemi lety přilákal post zahraničního zpravodaje, na kterém má včetně bývalého Sovětského svazu na starost zpravodajství z více než šestiny světa. S Josefem Pazderkou o práci televizního reportéra v zemi, kde vládne kouzelná věta „Tady se nesmí natáčet“ a kde se vám i tiskoví mluvčí věnují, jenom když chtějí.

Rusko a svoboda slova k sobě pasují asi jako zahraniční zpravodaj a volný čas. S jakými těžkostmi se tam jako novinář musíte vypořádávat?

Rusko je pořád dost uzavřená země, kde je velký problém prokousat se byrokratickými povoleními a žádostmi o rozhovor. Úřady s vámi často mluví, jen když chtějí, a to včetně mluvčích. V poslední době se v Moskvě rozmohly nejrůznější PR agentury a think-tanky, které novinářský hlad po informacích alespoň částečně krmí. Jenže pak nevíte, zda nejste součástí nějaké hry, protože možnost informace ověřovat je velmi malá. Zahraniční novináři jsou v Rusku poměrně hodně závislí na mínění stovek pro- nebo protikremelských analytiků. Jenže co dělat, když s vámi povolanější lidé přímo od zdroje nemluví.

Přesun do Ruska byl rychlý. Na moskevském postu nahrazoval Jana Moláčka, kterého Rusové ze země vypověděli. „Byl jsem hozen do vody a zatím plavu.“ FOTO archiv Josefa Pazderky

Na mnoha místech nejspíš nejsou nadšení už jen z přítomnosti kameramana.

Je to vždycky souboj. Člověk se nesmí nechat odradit, ale taky musí umět dobře zvážit riziko. Oficiálně se bez povolení nesmí natáčet Kreml, moskevské metro, žádné letiště ani mnoho veřejných budov. A netýká se to jen státní sféry. Hodně ruských soukromých firem má kolem svých budov ochranu, která vždycky vyběhne ven a vysloví kouzelnou větu: „Tady se nesmí natáčet!“ Proč? Protože. Že jsme na veřejné ulici a že na to nemají právo, je nezajímá.

Čemu jinému kromě ruského jednání jste se v Moskvě musel přizpůsobit?

Mentalitě, jazyku, stylu práce, fungování v obrovském megapolisu... Jako každá velká země má Rusko zvláštní tendenci pokoušet se vás „zválcovat“, přetesat k obrazu svému a přinutit přijmout pravidla hry. Obrana je někdy dost vysilující a náročná. Ale pokud se člověk cítí Evropanem, nesmí se dát.

Myslíte si, že české diváky zprávy z Ruska zajímají?

Pokud je umíte dobře „prodat“, zajímají lidi zprávy odkudkoli. Rusko je samozřejmě trochu specifické, protože na ně Češi z minulosti mají tradiční a pochopitelnou pifku. Já se tohle všechno snažím v sobě krotit. Úkolem zahraničního zpravodaje je bourat černobílé stereotypy a vytvářet plastičtější obraz. Někdy to ale moc nejde. Ono totiž Rusko tu negativní image trochu samo přitahuje. Negativních věcí se tu děje hodně: častěji než jinde v Evropě jsou zabíjení novináři, víc padají letadla, organizují se nájemné vraždy a teroristické útoky. Někteří lidé v Kremlu si navíc v poslední době doslova libují v ostrém vymezování se vůči Západu. I tohle vytváří dojem, že z Východu přicházejí jenom špatné zprávy.

Vy se ale s kameramanem Liborem Ungermannem snažíte hledat i ty dobré.

Ano. Natáčeli jsme o padesátém výročí vydání Pasternakova Doktora Živaga, o obrovském knižním trhu, o nových ruských filmech, o hudebníku Rostropovičovi, o spotřebním boomu nebo třeba slavných hokejistech. Paleta názorů a pohledů, které se českému publiku ve srovnání se západními zeměmi dostávají, je ale omezená. Například Němci mají v Moskvě akreditovaných asi sedmdesát novinářů, za česká finančně slabší média jsou tu tři lidé. Moskva je pro novináře hrozně drahé město, navíc složité a nepřítažlivé. Tím pak trpí i úroveň zpravodajství.

Statečná rodina v pošmourné Moskvě

Studoval jste historii a rozvojová studia. O postu zahraničního zpravodaje jste nejspíš nesnil.

Novinařina je určitá etapa na mé životní cestě. Sklon k psaní jsem měl vždycky, přispíval jsem třeba do Respektu nebo do Lidových novin. Do médií jsem z humanitární práce nečekaně přeskočil před čtyřmi lety a zatím to funguje. Uvidíme, jak dlouho.

Do Moskvy, která je považována za jeden z nejprestižnějších postů, vás Česká televize vyslala už po dvou letech praxe v zahraniční redakci. Situace ale tenkrát byla složitější.

Rusové ze země vypověděli Jana Moláčka, který na postu působil přede mnou. Byla to odplata za to, že česká strana odmítla akreditovat u nás ruského novináře, protože byl údajně podezřelý z napojení na tajné služby. Můj přesun do Ruska byl natolik rychlý, že na přípravu moc času nebylo, ale ruské prostředí jsem znal, a tak jsem byl hozen do vody a učil se plavat. Zatím plavu.

Předával vám Moláček nějaké rady a tipy?

Předal mi, co mohl, ale času bylo velmi málo.

Co všechno hrálo roli při rozhodování, zda zahraniční post přijmete?

Hlavně rodina. Rusko jsem znal, samostatná práce na postu zpravodaje mě přitahovala, ale nebyl jsem si jist, zda to sedne rodině. Pro tu byl přesun do drsné, chladné a pošmourné Moskvy spíš nevhodou. Ale žena i děti to vzaly statečně a jsem jim za to dodnes vděčný.

Čemu se v Moskvě vaše žena věnuje?

Stará se o děti, učí jazyky, má vlastní společenský život.

Povinnosti zahraničního zpravodaje se netýkají jen žurnalistiky. Než jste ze svého nového postu mohl přinést první zprávu, bylo nejspíš potřeba vyřídit pár formalit.

Ano, klasické ruské byrokratické kolečko: novinářskou akreditaci, víza pro sebe i pro rodinu, registraci v Moskvě... Bydlení má Česká televize pronajaté v Českém domě, v tomto směru jsem jen převzal, co už bylo vybudováno. Televize vám pomůže s nutnými dokumenty pro registraci, věci na místě si už ale musíte vyřídit sám. Máme ale v Moskvě k ruce velmi šikovnou produkční, která nám hodně pomáhá. Bez ní by to v byrokracií posedlém Rusku ani nešlo.

Máte kancelář doma, takže můžete být s rodinou?

Kancelář doma mám, ale ta blízkost s rodinou je zrádná a klade možná na obě strany daleko víc nároků. Nemáte jasně oddělený domácí a pracovní prostor, neustále tak trochu pracujete a zároveň vnímáte i rodinu. Někdy je to výhoda – své děti možná vidíte častěji. Ale je to tvrdě vykoupeno tím, že se vám soukromý prostor a čas smrskává na minimum. Pořád jste vlastně tak trochu v práci, pořád v pohotovosti a pořád u počítače.

Jak se při značném pracovním tempu zvládáte podílet na chodu domácnosti?

Málo. Kdybych neměl skvělé zázemí své ženy, určitě bych post zpravodaje nezvládnul.

Internet jako ruská ruleta

Jak vypadá spolupráce s pražskou redakcí, zpracováváte dopředu tematické plány?

Posílám na začátku týdne plán, o kterém se pak po telefonu bavíme jak se zahraničním editorem, tak s editory hlavních zpravodajských relací. Podíl mnou navrhovaných věcí a požadavků z Prahy bývá různý, velmi zhruba 50:50. Každopádně se snažím dlouhodobě vyhledávat a nabízet vlastní témata, to považuji za základ práce zpravodaje. Doplňky z agentur jsou taky nezbytné, ale už je to jenom „papouškování“ předem zpracovaných věcí. Navíc ne vždycky jde o kvalitní nebo důležité věci. I agentury mají svá slabá místa.

Přístup k informacím je v Rusku podle vašich slov pracný, ale v případě poctivé a trpělivé práce se najít dají. Jaké zdroje informací využíváte?

Česká televize obecně využívá servis obrazových agentur Reuters a APTV, které si platí. K tomu patří i klasická výměna materiálů národních televizí v systému Eurovize v rámci Evropské vysílací unie. Mimo to spolupracujeme s ruskými i zahraničními kolegy v Moskvě, snažíme se si obrázky vyměňovat a jeden druhému tak usnadňovat život. Metoda výměnného obchodu něco

za něco tady na Východě docela funguje, jen musíte umět najít a oslovit ty správné lidi a mít taky co nabídnout. Novinařina stojí a padá s mezilidskými vztahy a osobními kontakty.

Jak zhruba vypadá váš pracovní den?

Oproti Praze jsem v Moskvě o dvě hodiny napřed, takže se snažím od rána sledovat aktuální zprávy, projíždět noviny i servery, připravovat si domluvené materiály. Do toho se postupně přidávají telefonické vstupy na kanál ČT24, k tomu samotné natáčení a zpracovávání materiálů do večerních relací v Praze. Každý den je jiný, ale v průměru začínám kolem půl desáté ráno a končím pozdě večer.

V jakém poměru se denně věnujete práci, odpočinku a zábavě

To se nedá určit ani popsat. Občas máte mezery, kdy se fakticky nic neděje, ale to už si většinou zase chystáte dopředu další věci. Na postu za všechno odpovídáte sám, je to vlastně velice dobrá škola self-managementu. Daní za jinak zajímavou práci je, že jde o nekonečný proud produkce, úředničiny, vyjednávání i samotného natáčení, ale taky banalit jako vedení účetnictví či dohadování propustek. Samozřejmě že odpočívám, zajdu si zahrát fotbal, ale je to všechno v neustálém stresu a s vědomím toho, že jsem Praze v zásadě k dispozici čtyřicet hodin denně.

Kolik hodin denně spíte?

Kolem sedmi hodin.

Musel jste se jako zahraniční zpravodaj naučit pracovat s novými technologiemi?

Na technologie mám výborného kolegu kameramana, který nejen že má skvělé kameramanské oko, ale je také všeuměl. Samozřejmě jsem si k technologiím musel přičichnout a poznat zásady střihu, přenosu obrazových materiálů a vstupů přes satelit, ale pořád se počítám k laikům, kteří si rádi nechají poradit.

Jakým způsobem posíláte materiály do Prahy?

Většinu už dnes internetem. Je to velická pomoc, ušetří čas i energii, ale tady v Rusku je rychlé připojení stále velmi drahé. Takže je to ruská ruleta – někdy přenos funguje výborně, jindy vás zradí a musíte na poslední chvíli běžet využít klasický, ale drahý satelitní přenos.

Země, kde je lepší se bát

Kromě největší země světa pokrýváte i celý zbytek bývalého Sovětského svazu. Jak často jste kvůli své práci na cestách?

O Ukrajinu a Pobaltí se částečně dělíme s kolegou Mirkem Karasem z Varšavy, ale vše ostatní je v podstatě na mně. O zprávy ze střední Asie samozřejmě v České republice není takový zájem jako o Rusko, ale i tento region musíte sledovat. Cestuji hodně, v průměru jedenkrát dvakrát do měsíce, závisí to ale i na naléhavosti událostí v regionech, možnosti spojit natáčení několika zajímavých témat a na finančních i časových možnostech. Vždy se to děje po dohodě s vedením redakce v Praze.

Po Rusku se dá cestovat vcelku bez omezení. S kamerou je člověk samozřejmě daleko nápadnější, ale zásadní problém to není. Do Čechenska, Sachalinu nebo na Čukotku je vstup možný pouze s povolením místních úřadů nebo tajných služeb. Čím dál od Moskvy jste, tím je pravděpodobnější, že na vás místní policista, tajný nebo kdokoli jiný začne zkoušet klasické triky: „Vaše dokumenty, kde máte registraci pobytu, ve kterém hotelu bydlíte, támhle se nesmí a tohle nemůžete natáčet.“

Co takhle najmout na události z druhé strany Ruska nějaké spolupracovníky?

S postupem času přibývá kontaktů na kolegy v regionech, využívám je ale spíš pro přípravu terénu před naším samostatným natáčením. Regiony jsou zajímavé, jiné, ale nezbyvá mi na ně tolik času, kolik bych chtěl. Většina velkých událostí se děje v Moskvě a to vás tam přibíjí.

Moskvu jste označil jako relativně bezpečné město, nicméně za základní zásady pro přežití v Rusku zároveň považujete zvládat strach a vytvořit si bezpečnostní reflexy. Cítíte se někdy v nebezpečí?

Pokud strach není chorobný nebo přehnaný, je zdravý a není dobré o něj přijít. Je to instinkt, červené světýlko, které signalizuje, že něco může být nebezpečné. Rusko asi naučí člověka větší ostražitosti, schopnosti předvídat některé nebezpečné situace a vyhnout se jim. Ale nemyslím si, že my čeští novináři bychom tam byli v nějakém bezprostředním ohrožení. To hrozí spíš ruským kolegům, kteří se dostávají ke konkrétním kauzám s konkrétními dopady na politiky a podnikatele. Tam může a velmi často jde o život.

Zabezpečujete se nějak?

Nijak zvlášť. Stejně by mi to asi k ničemu nebylo.

Myslíte si, že má na práci zahraničního zpravodaje vliv pohlaví?

To nedokážu posoudit, ale pohlaví určitě hraje roli v pohledu na svět. Tedy i na pozici zahraničního zpravodaje. Těší mě, že zahraniční redakce už od dob Zdeňka Šámala dává na postech šanci ženám. Anetta Petrovičová, Bára Šámalová, Eva Hrnčířová nebo Hana Scharffová jsou podle mě špičkové profesionálky a jsem hrozně rád, že tu záplavu mužských rozumbradů na zpravodajských postech vyvažují ženským šarmem a pohledem.

Máte co se zahraničního zpravodajství týče nějaké vzory?

Spoustu. Pořád se mám co učit. Asi nebudu mezi kolegy výjimkou, když řeknu, že rád sleduji britskou BBC a snažím se „okoukat“, jak pracují profesionálové.

Potíže vztahů na dálku

Kolik příspěvků týdně České televizi poskytujete?

Moskevský post je poměrně frekventovaný, při nejvyšších obrátkách je to až deset příspěvků měsíčně. Plus desítky telefonických vstupů k tomu.

Zasahují do vašich materiálů editoři?

Nijak zvlášť. Je důležité připomínat si, že jste na společné lodi a že obě strany mají právo na vlastní pohled i priority. Dokud se neztratí tenhle pocit vzájemnosti a sounáležitosti, je to OK. Ale na dálku je to samozřejmě náročné, a když s těmi lidmi fyzicky nesedíte v jedné místnosti a nemůžete si věci rychle vysvětlit, jsou občasně pocity zklamání nebo zbytečně vynaložené práce zákonité.

Dostáváte z redakce zpětnou vazbu?

Dostávám, ale je potřeba si o ni vytrvale žádat. Debaty s editory doma jsou dobré už proto, aby člověk minimalizoval ztrátu české perspektivy.

Přijel za vámi někdo z televize na návštěvu?

Ano, byl tu nedávno ředitel zpravodajství a generální ředitel.

Reagují na vaše příspěvky diváci?

Občas ano, ale protože v České republice fyzicky nejsem, moc se mi těch ohlasů nedonese.

Na jakou svou zprávu z moskevského postu jste pyšný?

Mám ambici, aby z našich příspěvků byla cítit profesionalita, přehled a poctivá televizní práce. Zda a ve kterých případech se nám to povedlo, musí posoudit jiní.

Považujete nějaký příspěvek za neúspěch?

Vím o mnohých, ale chlubit se jimi nebudu. Za neúspěch ale také považuji a mrzí mne nedostupnost některých osobností, se kterými bych chtěl natáčet, či málo výjezdů do regionů.

Máte přehled, do jaké míry pokrývají ruští novináři události v České republice?

Minimálně. Jsme pro ně malá země, kterou sice mají rádi, jezdí tam na výlety a na pivo, kupují tam byty a domy, ale dění v ní vnímají spíš s ohledem na větší události – evropskou problematiku obecně, kauzu radar a tak dál.

Na postu se nesprintuje

Jste spokojen s platem zahraničního zpravodaje?

Přijde mi úměrný tvrdým časovým i jiným nárokům na tuto pozici i extrémně drahému prostředí, ve kterém člověk tady v Rusku pracuje. Moskva patří k nejdražším městům světa.

Děláte pro Českou televizi vyúčtování?

Dělám, jednou za měsíc či dva.

Na kolik peněz ročně televizi přijde moskevský zpravodaj?

To je otázka na ústředí v Praze. Já o tom přehled nemám.

Trávíte mimo domov třetí rok. Co jste o sobě v zahraničí zjistil?

Že na postu zahraničního zpravodaje nejde o sprint na sto metrů, ale o náročný maratón, ve kterém jste sám, sám si dávkuje síly a sám zodpovídáte za sebe i za výsledek vaší práce. Dobrá škola dospělosti.

Jaký má podle vás zahraniční zpravodajství význam?

Myslím, že jde sice o drahou, ale naprosto nenahraditelnou věc. Zvláště když si malé české prostředí může stálých zahraničních zpravodajů dovolit jenom pár. Ve světě, kde mediální prostor čím dál více ovládají agentury a lidé opisující z Internetu, jsou podle mě pravdivé a vyvážené informace přímo z místa naprosto nezastupitelné. Zahraniční zpravodaj by měl být pravdivým a vyváženým „médiem“, které jen nepapouškuje agentury, ale samostatně myslí, pracuje a snaží se co nejpoctivěji zachytit celek události. Nikdy se to nepodaří úplně, média sama o sobě jsou zkratkovitá a povrchní, ale jsem přesvědčen, že divák poctivou a informovanou práci pozná a dokáže ocenit.

Umíte si představit, že byste pokračoval na další zahraniční post?

Umím, ale nic konkrétního neplánuji.

Uvažujete o tom, že byste po návratu domů sepsal o moskevském postu knihu?

Už něco píšu. Uvidíme, co z toho bude. Času a energie je bohužel málo.

Svoji budoucnost si představujete stále v novinářině?

Nemám ve zvyku moc plánovat. Momentálně chci v Moskvě dobře dokončit svoji práci. Měl bych vydržet ještě rok a pak se vrátit do zahraniční redakce České televize. Jiné mety nemám. Rusko vás naučí žít přítomností. Cokoliv si naplánujete, může být za chvíli úplně jinak. To se snažím ctít i ve vlastním životě. Dát přítomnosti maximum. A těšit se, co přinese budoucnost.

Josef Pazderka (1974, Jihlava)

- VŠ studium: historie (UK),
rozvojová studia (Oxford)
- zaměstnání:
Člověk v tísni;
Česká televize;
od října 2006 zpravodaj v Moskvě
- stav: ženatý, dvě děti
- cizí jazyky: AJ, RU, NJ

4.6.1. Reflexe rozhovoru s Josefem Pazderkou

Domluva s Josefem Pazderkou zpočátku nebyla jednoduché. Na email neodpověděl šest týdnů, protože se mu „během dovolené někam zatoulal“, za což se následně velmi omlouval a s korespondenčním rozhovorem souhlasil. Dopředu mě nicméně varoval, že má hodně práce a není si jist, zda bude mít sílu psát obsírnější odpovědi. Mých devětapadesáti otázek se však nezalekl, zodpovědět je slíbil do deseti dnů a slovo dodržel. Na mou pozdější žádost mi takřka obratem zaslal ještě svoji fotografii. V emailech byl Pazderka milý, zdvořilý a ochotný a dalo se na něj spolehnout.

Pazderka obdržel již zredukovanou verzi otázek³⁶, přesto se k některým vyjádřil v rámci odpovědí na jiné dotazy a připojil pak pouze poznámku „viz odpovědi výše“. Bylo tomu tak například u otázky „Jaké osobnostní předpoklady a vlohy by podle vás měl zahraniční zpravodaj mít?“.

Některé odpovědi Pazderka navzdory předchozímu varování pojal obsírně: rekord udělal na osmatřiceti řádcích. Tyto rozsáhlé kusy textu jsem rozbíjela prokládáním otázkami. Například odpověď na čtvrtou a pátou otázku v rozhovoru vznikla prokrácením jeho odpovědi na otázku „Myslíte si, že české diváky zprávy z Ruska zajímají?“ Pátou nepřímou otázkou, tedy že se s kameramanem snaží hledat i dobré zprávy, jsem z Pazderkova vyjádření jednoduše extrahovala.

Zasahovala jsem téměř do všech odpovědí, ať už to bylo kvůli prokrácení (velmi často), úpravě stylistiky (často) či korekci pravopisu (sem tam čárka nebo třeba mně/mě). Tvrzení Štorkána a Baumana, že u písemného rozhovoru lze většinu odpovědí publikovat v původním znění, se v tomto ohledu nenaplnilo.

Omezení korespondenčního rozhovoru se projevilo v nedostatečné možnosti interakce. Jedné z otázek Pazderka nerozuměl, protože se však nejednalo o zásadní informaci a protože jsem si vědoma pracovního vytížení zpravodajů, na dovysvětlení a dodatečné odpovědi jsem netrvala. Na autorizaci jsme s Pazderkou nebylo domluveni.

---

³⁶ Viz reflexe rozhovoru s Marií Woodhamsovou, str. 108.

4.7. Rozhovor s Tomášem Etzlerem

Když v Praze mluvím o Tibetu, automaticky začnu šeptat

Se svým původně vystudovaným oborem - zeměpisem - má společného leda to, že za posledních deset let pracoval ve více než padesáti zemích světa. V roce 1991 odletěl do Ameriky, kde se živil, jak to šlo, třeba jako zahradník. Po pěti letech už měl nádeničiny dost a začal na Coloradské univerzitě studovat televizní žurnalistiku. Díky troše štěstí a notné dávce vůle jako první Čech proniknul do televizní stanice CNN, pro níž jako produkční zajišťoval například válečné zpravodajství z Iráku či Afghánistánu. „Žádný cíl nebo sen není mimo dosah, jen to chce hodně práce,“ tordí Tomáš Etzler, jenž toho času naplňuje další životní výzvu jako zpravodaj České televize v Pekingu. Mimo to stále úzce spolupracuje se CNN a Švýcarskou televizí. Písemný rozhovor vzniknul během vzácné chvíle klidu na dovolené na Bali.

Od svých osmadvaceti jste téměř neustále mimo Českou republiku. Kde jste doma?

Teď právě na Bali. Doma jsem tam, kde je mi dobře a kde mám přátele. I když se přiznám, že při každém příletu do Prahy mám – jak říkají v angličtině – „butterflies in my tummy“ (doslova motýly v břiše, přeneseně ve smyslu cítit nervozitu, pozn. aut.).

V současné době čtvrtým rokem pracujete jako pekinský zpravodaj České televize. Neztratí člověk po delší době v zahraničí českou perspektivu?

K čemu česká perspektiva? Novinář by se měl pít po pravdě bez jakékoliv perspektivy. Perspektiva může objektivní pohled deformovat.

Myslíte si, že diváky zprávy z Číny zajímají?

Nevím, ale doufám, že ano. Je to přece jenom hospodářsky nejrychleji rostoucí země světa. Každý má doma plno věcí „made in China“. Světový význam Číny roste. Je to země, která si zaslouží pozornost.

Post zahraničního zpravodaje byla výzva, protože do té doby stál před kamerou jenom párkrát. Především ale chtěl do Pekingu proto, že tam jako zpravodajka pracovala jeho tehdejší snoubenka. „Byla za tím ženská“.

FOTO David Kraus, Reflex

A reagují na vaše příspěvky?

Občas. Většinou velmi pozitivně, i když jsem byl také napaden jako „židácký člen Havlovy kapitalistické mafie“ nebo jako agent komunistické strany Číny. Nejsem ani žid, ani komunista.

Pojďme se zaměřit na to, jak se z člověka, který se v životě žurnalistice cíleně nevěnuje, stane první Čech zaměstnaný CNN a posléze zahraniční zpravodaj České televize. Když jste odešel do Ameriky, protloukal jste se různými manuálními pracemi a pak v Denveru začal studovat televizní žurnalistiku. Tehdy už vás lákala profesní dráha zahraničního zpravodaje?

Ne, ale měl jsem po pěti letech dost nádeničiny a doufal jsem, že mi diplom z dobré americké univerzity pomůže k trvalé práci, ve které se budu opět moci živit hlavou. Doufal jsem, že si najdu místo v nějaké místní denverské televizi. O tom, že skončím v CNN, se mi ani nesnilo.

Když pak ale v dubnu 1999 na denverské střední škole dva mladíci postříleli několik studentů, CNN při pokrývání události sháněla místní pomocníky a vy jste se nechal najmout jako řidič. Po večerech jste doma na Internetu hledal příběhy, které zatím žádná americká televize neodvysílala. Když se vám jeden takový podařilo najít, pomáhal jste jej štábu CNN zprodukovat. Po tomto průlomu jste pro CNN začal pracovat nejdřív jako editor zahraničního zpravodajství a poté jako produkční. Působil jste v řadě krizových oblastí, například jste zajišťoval válečné zpravodajství z Iráku či Afghánistánu. Práce se však časem začala do jisté míry opakovat a vy jste se porozhlížel po další možnosti. Tou se stala pozice zahraničního zpravodaje v Pekingu. Jak se spolupráce s Českou televizí zrodila?

Byla za tím ženská. Moje tehdejší snoubenka a současná žena Barbara nastoupila v lednu 2005 jako zahraniční zpravodajka Švýcarské televize v Pekingu. Já jsem tou dobou byl produkčním CNN v Berlíně. První půlrok jsme se viděli třikrát a bylo jasné, že takhle to fungovat nebude. Proto jsem se rozhodl dát v CNN výpověď a přestěhovat se do Pekingu. Tehdy jsem si vzpomněl na asi rok starý rozhovor s Michalem Kubalem, který mi říkal, že Česká televize uvažuje o vytvoření redakce v Pekingu. Při jedné naší konverzaci jsem se ho na to zeptal a on mi práci nabídl. Po půlhodině rozmyšlení jsem ji přijal.

Po půlhodině? To něco bude na mínění vašeho bratra Miroslava, který o vás tvrdí, že jste schopen vyměnit stoprocentní jistotu a zázemí za naprostou nejistotu. Hrál při rozhodování roli ještě něco kromě snoubenky?

V tu dobu jsem byl v CNN již osm let a jako produkční jsem dokázal, co jsem chtěl. Pracoval jsem s těmi nejlepšími reportéry na světě, pokrýval jsem v té době nejdůležitější světové události, naučil jsem se točit a stříhat. Pozice zahraničního zpravodaje byla něčím naprosto novým. Před tím jsem stál před kamerou jen párkrát. Vzal jsem to jako novou výzvu.

Jak jste se na post připravoval?

O tom, že budu zpravodajem v Číně, jsem věděl asi šest měsíců dopředu. Na přípravu ale moc času nebylo. Byl jsem stále v CNN, pokrýval jsem mistrovství světa ve fotbale v Německu a pak válku v Libanonu. Do Pekingu jsem jel prakticky přímo z trosek Bejrútu. Určitou představu jsem ale o Číně měl z doby, kdy jsem v Pekingu pro mou ženu tři měsíce stříhal a točil. Bylo to skvělé

na rozkoukání se pro mou vlastní práci. Jinak jsem pochopitelně hodně četl o historii a ekonomii Číny a sledoval čínský tisk.

Kolega – stříh – manžel

Co všechno bylo při vašich zpravodajských začátcích v Pekingu potřeba zařídit?

Musel jsem si vyřídit akreditaci, povolení k dlouhodobému pobytu neboli rezidenční víza a také registraci s policií. Účet v bance nemám, nevěřím čínským bankám. Co se týče bydlení, byl jsem původně u své ženy, pak jsme si našli větší byt.

Máte oba redakci doma, takže spolu můžete trávit dost času?

Pokud zrovna necestuji, jsme spolu prakticky neustále. Chtělo to určité přizpůsobení, zejména s redakcí v bytě. Kdy přestaneme být kolegy a začneme být mužem a ženou? V osmnáct hodin, v devatenáct? Zpočátku to nebylo jednoduché.

Jak při značném pracovním tempu zvládáte chod domácnosti?

Máme pomocníci. Jinak by to nešlo.

V rozhovoru pro Mladou frontu Dnes jste loni v září připustil, že při současné práci nemůžete zakládat rodinu. Chystáte v tomhle ohledu nějaké změny?

V únoru se nám narodila dcera. Naprosto mi to změnilo perspektivu. Práce zpravodaje už pro mě není prioritou číslo jedna. Teď je to moje dcera. Nadále se pochopitelně snažím odvádět co nejlepší práci, ale v redakci už nestrávím ani o minutu déle, než musím.

Z prvního manželství máte ještě dospělého syna Lukáše, se kterým jste po odchodu do Spojených států ztratil kontakt. Několik let jste nekomunikoval ani s bratrem, který vám vyčítal, že jste se dostatečně nevěnoval matce, když onemocněla Alzheimerovou chorobou. Se synem dnes máte přátelský vztah, i s bratrem jste se usmířili. Jak probíhá kontakt a jak často se vídáte?

Telefonujeme si téměř denně. Vídáme se jedenkrát do roka, kdy do České republiky tak na týden přijedu.

Jaké osobnostní předpoklady a vlohy by podle vás měl zahraniční zpravodaj mít?

Upřímnost, pravdomluvnost, zvědavost a vytrvalost.

Myslíte si, že má pohlaví vliv na práci zahraničního zpravodaje?

Myslím, že ne. Pochopitelně zpravodajka bude mít výhodu při natáčení reportáže o oběti znásilnění, zpravodaj zase při natáčení pašeráků zbraní. Ale celkově na tom myslím nezáleží. V roce 2004 tvořily celou redakci BBC v Bagdádu jen ženy.

Jak obejít cenzuru

Do jaké míry témata příspěvků České televizi navrhuje sám?

Témata navrhuji výhradně sám. Za tři roky si televize objednala jen dva příspěvky. To je jedna z největších výhod mé práce. Mám naprostou editoriální i tvůrčí svobodu a stoprocentně mi to vyhovuje. Jsem za to České televizi strašně vděčný.

Přístup k objektivním informacím v Číně ztěžuje komunistická vláda. Tisíce webových stránek i některé televizní kanály jsou blokovány. S jakými zdroji informací pracujete?

Stále úzce spolupracuji se CNN, můžu se z Pekingů přes VPN (*virtuální privátní síť, pozn. aut.*) napojit na jejich server v Atlantě a tím veškerou čínskou cenzuru obejít. Čtu noviny a agenturní zprávy. Nejdůležitější je ale styk přímo s lidmi na místě. Vytvořil jsem si v Číně síť spolupracovníků, kteří mě upozorní, když se něco děje, a kteří mi pomáhají hledat náměty reportáží, zajímavé lidské osudy a tak dále.

Existují v Pekingu nějaké organizace, které zahraničním novinářům pomáhají?

Ano, většina zahraničních zpravodajů je sdružena v klubu zahraničních zpravodajů.

Máte najatou tlumočnici. Považujete neznalost jazyka za velký handicap zahraničního zpravodaje?

Nevýhoda to pochopitelně je. Já jsem ale za posledních deset let pracoval ve více než padesáti zemích světa a s tlumočnický jsem se naučil dělat. Víím jak je vytrénovat.

Jakými jazyky se domluvíte?

Mluvím anglicky, rusky, polsky a jakž takž se domluvíím italsky a arabsky.

Když jste přijel do Číny, cítil jste se podle svých slov jako na jiné planetě. Kultura, kuchyně i lidé jsou naprosto odlišní a na všechno jste si musel zvykat. Čemu bylo nejtěžší se přizpůsobit?

Aroganci a zlovůli komunistických činovníků. Bylo to strašné déjà vu. A tomu, že vás pořád někdo sleduje. Když by se stal opravdu velký průšvih, maximálně vás vyhostí ze země. Vaši čínští překladatelé a spolupracovníci ale mohou skončit i na několik let ve vězení. Je to obrovská odpovědnost. To už se několikrát stalo, například zpravodajům *New York Times*.

Vy i vaši spolupracovníci jste již byli mnohokrát zadrženi, policie vám v minulosti zabavila natočené pásy a prohledávala auto či hotelový pokoj. Podle vašeho názoru vám i odposlouchávají telefony a v bytě máte štěnice. Pracovat v takových podmínkách musí být velmi obtížné. Jak se s tím vyrovnáváte?

Je to strašně náročné. Mezi zahraničními zpravodaji v Pekingu se říká, že aby člověk nezešílel, musí každé tři měsíce z Číny na pár dní odjet. Nadýchat se čerstvého vzduchu. Třeba i za práci do jiné země, ale někam, kde jej nebude nikdo pronásledovat a špehovat. Jinak se to na člověku začne podepisovat. Jednou jsem seděl s kolegy na pivu v Praze. Když jsem začal mluvit o Tibetu, automaticky jsem začal šeptat.

Jaké je ve srovnání s tím postavení domácích novinářů?

Devadesát procent čínských novinářů je zkorumpovaných. Píší, co jim řekne Strana. Zbytek, co píše pravdu, je stále jednou nohou ve vězení. Jsou ale pro Čínu nesmírně důležití, protože jsou jediní, kteří mluví pravdu. Jejich články jsou většinou publikovány na Internetu, protože normální noviny se jich bojí. Na Internetu je rychle blokují čínští cenzori, ale články se pak často objeví jinde. Je to hra kočky s myší.

Jaké mezi zpravodaji v Pekingu panují vztahy?

Velice dobré. Jsme tam všichni na jedné lodi a navzájem si pomáháme.

A se zpravodajem Českého rozhlasu Robertem Mikolášem pro Čínu a jihovýchodní Asii kamarádíte?

S Mikolášem se nestýkám. Je stejně v Hong Kongu.

Se satelitním vozem v baťůžku

Jak asi vypadá váš pracovní den?

Každý den je jiný. Také krása této profese. Jsou dny intenzivního výzkumu a příprav a jsou dny naplněné natáčením a střiháním. Nikdy nedělám jenom na jednom projektu, vždy mám rozděláno několik nápadů najednou.

V jakém poměru se denně věnujete práci, odpočinku a zábavě?

Jelikož velice úzce spolupracuji se CNN a Švýcarskou televizí, volný čas prakticky nemám. Mimo to občas dělám pro britskou stanici Channel 4, Český rozhlas, Lidové noviny či iDnes. Kolikrát pracuji osm až deset týdnů bez jediného dne volna.

A když se poštěstí, jak volný čas trávíte rád? Dostanete se ještě někdy k horolezectví, které jste si v dospívání zamiloval?

Ještě v Německu v roce 2005 jsem lezl, ale od příjezdu do Číny jsem si na skálu nesáhl. Na filmy se dívám jen v letadlech. Doma se snažím strávit každou volnou minutu se svou dcerou.

V Iráku jste pracoval i čtyřicet hodin v kuse. Kolik hodin denně naspíte v Pekingu?

Také záleží na dni. V průměru asi šest až sedm hodin denně. Na 60. výročí založení Čínské lidové republiky (1. října 2009, pozn. aut.) jsem nespal vůbec. Po posledním živém vstupu v pět hodin ráno jsem jel přímo na letiště a do Afghánistánu. Z obleku jsem se převlékal v taxíku.

Jak často kvůli práci cestujete?

Mimo Peking létám třikrát až čtyřikrát měsíčně. Letos jsem točil nebo jinak pracoval již v deseti zemích.

Máte přehled, kolik příspěvků České televizi poskytujete?

Udělám ročně průměrně pětadesát reportáží, asi padesát živých vstupů a kolem dvou set živých telefonátů.

Vaše práce připomíná one-man show. Nepotřebujete kameramana ani střihače, všechny materiál, který posíláte do redakce, si připravujete sám. Jako první na světě jste navíc v roce 2004 použil při přenosu z Bahrajnu technologii BGAN, která umožňuje satelitní přenos živých vstupů odkudkoliv na světě. Za přínos k rozvoji moderních technologií ve zpravodajství jste loni jako doposud jediný český novinář získal prestižní cenu Emmy. Jak se nápad pracovat se satelitním modemem zrodil?

To je vývoj technologií. Byla to jen otázka času. Samozřejmě se vždy hledají cesty jak pracovat s jednodušší, lehčí a menší technikou. BGAN za asi pět tisíc dolarů nahradí satelitní vůz za milión dolarů. Je velký jako laptop a strčíte ho do malého batohu i s kamerou, mikrofony a počítačem. Skvělé.

Zasahují editoři do vašich příspěvků?

Nechávám si opravovat gramatiku scénářů. Vítám i editoriální nápady a připomínky. Jde mi o vytvoření co nejlepšího produktu. Cokoliv k tomu přispěje, vítám.

Dostáváte z redakce zpětnou vazbu?

Bohužel velice málo. Myslím, že pro zlepšování práce je zpětná vazba nesmírně důležitá, ale v České televizi to takhle občas nefunguje. To je problém slabého managementu. V CNN jsem měl zpětnou vazbu pravidelně. Téměř denně ji má i moje žena ze Švýcarské televize.

Přijel za vámi někdo z televize na návštěvu?

První rok Zdeněk Šámal, když byl ještě šéfem zpravodajství.

Se zpravodaji se nemluví

Jste po angažmá v CNN spokojen s českým platem zpravodaje?

Ano.

Na kolik peněz ročně přijde Českou televizi pekingský zpravodaj?

Záleží na událostech roku. Vloni s olympiádou, zemětřesením, sněhovými bouřemi, tajfuny a tibetskými nepokoji to bylo asi půl druhého miliónů korun.

Američan Bruce Palling, který se žurnalistice věnoval více než třicet let, varuje, že by novináři měli asi po deseti letech praxe začít přemýšlet o dalších životních alternativách, aby neskončili jako roztrpčení a ožebračení pisálci. Myslíte si, že je v žurnalistice obecně dost peněz na to, aby se dala dělat celý život?

Záleží na jednotlivci. Dost peněz tam je, ale život zahraničního zpravodaje je většinou nesmírně intenzivní a hektický a hrozí vyhoření. Viděl jsem to u některých starších kolegů. Po dvaceti, třiceti letech takového života jsou úplně vyhaslí.

Hraje v zahraničním zpravodajství roli věk novináře?

Ne. Spíš životní energie.

Bernard Weinraub z *New York Times* prohlásil, že být zahraničním zpravodajem je jediný způsob jak celý život zůstat adolescentem. Co myslíte?

Něco na tom asi bude. Hlavně pro kluky. Jako kluk jsem miloval válečné filmy a dokumenty. Jako zahraniční zpravodaj jsem v nich přímo byl. Je to často život plný dobrodružství a vzrušení, podobný těm, o kterých se píše v románech pro adolescenty.

Během své zpravodajské kariéry jste zažil mnoho nebezpečných situací, několikrát vám šlo i o život. Zranil vás granát, těsně před vámi vybuchlo auto, na Haiti na vás mladý ozbrojenec mířil zbraní. Cítíte se po těchto zkušenostech někdy v nebezpečí i v Číně?

Ne. Čína je policejní stát a relativně bezpečná země. V Afghánistánu ale cestuji s ochrankou. Je to mimo jiné předpis CNN.

Na jakou svou zprávu z pekingského postu jste pyšný?

Mám radost z každé reportáže, kde se mi podaří příběhem prostých lidí personifikovat velké téma jako například politiku jednoho dítěte, výročí masakru na náměstí Nebeského klidu či ekonomickou krizi. Snažím se dát tématu lidskou dimenzi, se kterou se diváci mohou ztotožnit, porovnat a něco pocítit.

Přihodilo se i nějaké fiasko?

Je jich pochopitelně také dost. Na některé živé vstupy bych nejraději zapomenul. Občas člověku po nějakém rozhovoru dojde, že špatně reagoval na odpovědi a ptal se blbě. Jindy jsem měl záběr držet o vteřinu déle.

S jakými významnými čínskými osobnostmi jste se už setkal?

Komunističtí politici se zahraničními médii nehovoří. Potkal jsem několik vězňených čínských disidentů jako například Chu Ťia nebo Liou Siao-poa. Nesmírně si vážím jejich odvahy.

Jak si představujete svoji budoucnost?

České televizi jsem slíbil ještě dalších pár let, ale pak chci zpomalit. Budu nadále pracovat jako zahraniční zpravodaj nebo produkční, ale jen na částečný úvazek. Rád bych se víc věnoval psaní a práci na dokumentech a filmech. To mi doufám umožní trávit víc času s dcerou.

O čem byste chtěl psát a točit?

Během práce zahraničního zpravodaje jsem narazil na neuvěřitelné životní příběhy a osudy. Řadu z nich jsem nikdy neměl příležitost televizně zpracovat, ale jsou to příběhy, které si zaslouží zveřejnění. Věřím, že lidi na celém světě osloví.

Posledních osmáct se pohybujete po různých částech světa. Co jste o sobě v zahraničí zjistil?

Že člověk je schopen vydržet všechno a že žádný cíl nebo životní sen není mimo dosah. Všechno je možné, jen to chce hodně práce a vůle.

Tomáš Etzler (1963, Ostrava)

- VŠ studium: zeměpis a tělocvik (ČR), žurnalistika (USA)
- zaměstnání:
  - dramaturg ostravského studia ČT;
  - USA - umývač oken, zahradník aj.;
  - produkční a válečný zpravodaj CNN;
  - od roku 2006 zpravodaj České televize v Pekingu
- stav: ženatý, dvě děti
- cizí jazyky: AJ, RU, PL, IT, AR

4.7.1. Reflexe rozhovoru s Tomášem Etzlerem

Tomáš Etzler má neskutečně nabitý program. S písemným rozhovorem sice od začátku souhlasil, dokonce jsme plánovali udělat ho alespoň trochu interaktivně přes Skype, ale domluvit se na termínu nebylo snadné. Když se v jednu chvíli přestal ozývat docela a pak se omlouval, že „během tří týdnů pracoval v sedmi zemích na dvou kontinentech a opravdu neměl čas komunikovat“, usoudila jsem, že bude jistější poslat mu otázky jednorázově emailem. Jakmile je dostal, odpověděl spolehlivě do několika dní.

Etzler je ze všech zpovídaných zpravodajů mediálně nejznámější osobností, což mi na jednu stranu usnadnilo přípravu, protože o informace o něm nebyla nouze, na druhou stranu ztížilo práci, protože na Internetu na jeho jméno existují tisíce odkazů. Četla jsem rozhovory, které v minulosti poskytoval, hledala v archivu CNN či studovala podrobnosti o technologii BGAN. Před rozhovorem jsem o něm věděla víc než o ostatních zpravodajích, což se odráží především ve čtvrté a páté otázce, jež jsou jakýmsi životopisným shrnutím. I přes rozsáhlé rešerše však některé aktuální informace chyběly – třeba ta o desetiměsíční dceři, která má na jeho pracovní život vliv.

Podobně jako v případě interview s Josefem Pazderkou jsem Etzlerovy odpovědi stylisticky upravovala, i když v o něco menší míře – tentokrát to nebyly mnohařádkové kusy textu jako Pazderkovy odpovědi. Do čeho však bylo potřeba zasahovat důkladně, byl pravopis. Etzler v rozhovoru připouští, že si gramatiku scénářů nechává opravovat, a dobře dělá. Nevypadá to dobře, když si televize „obědná“ příspěvek, pohled novináře má být „oběktivní“ a po postu korespondent plánuje „spomalit“.

I v tomto rozhovoru by se hodilo některé odpovědi rozvinout. Čtenář se například dozvídá, že Etzler umí pracovat s tlumočnický a ví jak je vytrénovat, ale co takové trénování obnáší a jakými způsoby probíhá, zůstává nezodpovězené. Dožadovat se dalších písemných odpovědí na dodatečné otázky jsem si ale vzhledem k časovým možnostem zahraničních zpravodajů netroufala. Na autorizaci jsme se s Etzlerem nedomlouvali.

4.8. Srovnání teoretického portréru a skutečné tváře zpravodaje

Na následujících stranách autorka srovnává informace získané ze série rozhovorů s teoretickými podklady, kterým se věnovala v druhé kapitole. Výpovědi sedmi interviewovaných korespondentů do značné míry naplňují portrét zahraničního zpravodaje, jak je vylíčen v oddíle 2.5., v některých oblastech se s ním však osobní zkušenosti zpovídáných rozcházejí.

Potvrdilo se, že zahraničního zpravodaje charakterizuje jistá neukotvenost a že se dokáže rychle rozhodnout změnit způsob života. Josef Pazderka na moskevský post narychlo odcestoval jako náhradník za vypovězeného kolegu. Tomáš Etzler, který se do Číny chtěl dostat za svou snoubenkou, zpravodajský post přijal během půl hodiny. Pavlína Kvapilová o sobě tvrdí, že je adaptibilní typ a přesuny neřeší fatálně. Do Bruselu odjela s jedním kufrem.

Pro Miroslava Konvalinu, Vlastimila Milého a Kvapilovou platí, že dříve než se stali korespondenty, delší dobu v domácím médiu pracovali, navázali vztahy se spolupracovníky a vybudovali si dobrou pověst. Pazderkovi byl moskevský post vzhledem ke krizové situaci s vypovězením kolegy nabídnut už po dvou letech praxe v zahraniční redakci. Kateřina Šafaříková pro Lidové noviny ve chvíli, kdy jí byl bruselský post nabídnut, nepracovala, se členy redakce se však znala z dřívější spolupráce s deníkem. Situace Marie Woodhamsové byla specifická v tom, že v době nabídky spolupráce s Českým rozhlasem v zahraničí trvale žila. V minulosti ale také byla zaměstnankyní rozhlasu. Etzler měl díky několikaleté praxi v CNN dostatečně dobré renomé na to, aby se zahraničním zpravodajem České televize mohl stát i bez předchozího úvazku ve zpravodajské redakci.

Podle odborné literatury mohli zpravodajové v zahraniční oblasti svého postu v minulosti delší dobu pobývat – což odpovídá případu Pazderky, který ruské prostředí znal z žurnalistických stáží a humanitárních misí, a Konvaliny, jenž ve Spojených

státech rok studoval – nebo s někým z ciziny uzavřít manželství, jak učinila Woodhamsová.

Zahraniční zpravodajství je v odborné literatuře považováno za prestižní záležitost, které se věnují elitní novináři. Na Milého však podle jeho slov balkánský post zbyl, protože se tam nikomu moc nechtělo, a o práci zahraničního zpravodaje hovořil jako o běžné pásové výrobě zpráv a rutině.

Podle odborných pramenů je pro korespondenta prakticky neustále sledujícího aktuální dění výhodné mít domácí a pracovní prostředí pod jednou střechou (Dittmar 1984: 17). Kvapilová však zmínila, že v takovém případě nelze stanovit hranici mezi osobním a pracovním životem, zabouchnout za sebou dveře kanceláře a jít si vyčistit hlavu, což označila za nezdravé prolínání.

Nepotvrdilo se ani, že by se zpravodajové obraceli na kluby zahraničních zpravodajů či jiné, většinou ministerstvem zahraničí provozované organizace poskytující zázemí a podporu novinářům. Woodhamsová ve Vídni nikdy v žádných nebyla. Milý sofijské oddělení ministerstva zahraniční, které zpravodaje mělo na starost, neshledával velmi nápomocným, protože Bulharsko tehdy nemělo peníze na to budovat velká střediska. V bruselském oddělení lze podle Šafaříkové dostat brožurku, která je pět let stará a nejsou v ní ani aktuální jména ministrů. Příliš je nevyužívala ani Kvapilová.

Šafaříková uvedla, že jedním ze zdrojů informací, se kterými v Belgii pracovala, byly *unquote*³⁷ kluby. Jednalo se o sešlost deseti novinářů, kteří jednou za dva měsíce pozvali některého politika na večeři a mohli mu položit jakoukoliv otázku. O této zvláštní příležitosti jak získat podkladové informace je zmínka i v odborné literatuře. O společných večeřích vysoce postavených politiků s malým počtem zpravodajů píše Jeremy Tunstall (1971: 146).

---

³⁷ Ve smyslu necitováno nebo recitovatelné.

Výpovědi interviewovaných potvrdily, že zahraniční zpravodajové jsou hyperaktivní, moc toho nenaspí a rychlé životní tempo a psychické napětí jsou pro ně druhou přirozeností. Konvalina o sobě hovořil jako o workholikovi, který na zahraničním postu u sebe pořád měl mobil, pokaždé mu někdo volal a zpočátku vysílal prakticky pořád – z auta, z nákupů i o víkendech. Bylo pro něj těžké naučit se žít tak, aby pořád jenom nepracoval. Woodhamsová uvedla, že se teprve v poslední době učí méně pracovat a dbát na své zdraví, dvě třetiny času že ale stále věnuje práci. Kvapilová se zahraničnímu zpravodajství v Bruselu věnovala natolik intenzivně, že ji po třech letech postihnul syndrom vyhoření. Podle svých slov běžně spávala dvě až tři hodiny a po nocích studovala další unijní směrnice a materiály. Člověk podle ní musí být pořád připravený, že mu můžou zavolat, a připadá si jako národní majetek. Etzler v jedné z odpovědí napsal, že volný čas prakticky nemá. Pracuje i dva měsíce bez jediného dne volna. Kromě České televize však úzce spolupracuje i se CNN a Švýcarskou televizí. Pazderka připustil, že i když odpočívá nebo si jde zahrát fotbal, je v neustálém stresu, protože je pražské redakci k dispozici čtyřicet hodin denně. Šafaříková nicméně neměla pocit, že by byla krácena na osobním životě, ačkoliv v průměru pracovala více než osm hodin denně. Protože v Bruselu pobývají i „latino“ národy, na skleničku vyražela klidně i v jedenáct hodin večer.

Konvalina v rozhovoru uvedl, že jej při cestování po Spojených státech někdy k sobě do auta brali televizní reportéři, což je v protikladu ke zjištění antropologa Hannerze. Podle jeho pozorování se novináři s televizními štáby nespojují, protože jsou jednak příliš velké na to, aby přibraly ještě někoho dalšího, a jednak přitahují příliš mnoho pozornosti, čímž narušují pracovní prostředí ostatním (2004: 159).

Pravidlo, že ani po letech strávených v cizině by zahraniční zpravodaj neměl ztrácet kontakt s mateřskou zemí, měl by si uvědomovat informační potřeby spoluobčanů a zahraniční dění vykládat z domácího hlediska, Etzler oponoval názorem,

že novinář by se měl pít po pravdě bez jakékoliv perspektivy, neboť ta může objektivní pohled deformovat.

Milý potvrdil, že zpravodajové agentur patří mezi prvotní uživatele nových komunikačních technologií a v některých případech jsou jejich průkopníky, jak v literatuře uvádí Boyd-Barrett (1998: 32-33). ČTK podle Milého velice dbala na prvotřídní technické vybavení. Její zpravodajové jako jedni z prvních českých novinářů dostali notebooky a mobily, které se do počítačů připojily a vysílal se přes ně datový tok. Podle jeho slov to tenkrát byla taková novinka, že žasli i západní novináři.

Třebaže domácí redakce mohou díky moderním technologiím udržovat se zahraničními zpravodaji pravidelný kontakt, téměř všem zpovídaným chyběl dostatek zpětné vazby. Podle Konvaliny je s ní v rozhlase problém. Woodhamsová uvedla, že odezvu dostává málokdy a že v rozhlase se nechválí. Odezva chyběla i Kvapilové. Pazderka od televize zpětnou vazbu dostává, ale je třeba si o ni vytrvale říkat. Reakce redakce chybí i Etzlerovi, který se domnívá, že se jedná o problém slabého managementu České televize. Jeho žena zpětnou vazbu ze Švýcarské televize dostává téměř denně. Šafaříková byla zklamaná ze slabého kontaktu s redakcí vůbec. Protože v Praze nebyla fyzicky, jako by pro editory neexistovala. Podle její zkušenosti měly podobné potíže i kolegyně z Hospodářských novin či Mladé fronty Dnes. Zpětnou vazbu nepovažoval za problém pouze bývalý zpravodaj ČTK Milý. Podle svých slov ji dostával vždycky.

Reakcí publika se Milému na druhou stranu nedostávalo vůbec, jelikož ČTK vytváří zprávy pro sdělovací prostředky, nikoliv pro koncového adresáta. Pazderkovi a Etzlerovi se diváci občas ozývají. Šafaříková se zmínila o svém fanklubu i o čtenářích, kteří ji rádi neměli. Kvapilová si reakce posluchačů pochvala. Woodhamsová uvedla, že na besedách s posluchači má echo fantastické. Na Konvalinovy příspěvky prý posluchači reagovali, když je někdy potkal, ale sami od sebe ne.

Co se týče dopadu hektického životního stylu zpravodajů na partnerské vztahy, u Konvaliny a Milého se potvrdilo, že na postu mohou procházet zkouškou ohněm. Konvalina připustil, že myšlenkami byl stále u práce a zahraničnímu zpravodajství obětoval všechno. Po postu už jeho vztah s manželkou nefungoval a rozvedli se. Milý a jeho druhá žena měli na newyorském postu ten problém, že on byl jako zpravodaj velmi vytížený, kdežto jeho žena mít zaměstnání nesměla, a tak měla příliš mnoho volného času a nebyla saturována. Podle Milého pak manželství silně vezme za své. Šafaříková a Kvapilová jsou dosud svobodné a bezdětné. Kvapilová svůj stav dávala do souvislosti s pracovním vytížením. Pazderka do Moskvy odcestoval se ženou a dětmi. Podle svých slov je jim dodnes vděčný, jak statečně přesun vzaly. Podotknul také, že bez zázemí své ženy by post zpravodaje nezvládnul. Také Etzler v Pekingu žije s manželkou a dcerou. Prvotním podnětem cesty do Číny byla právě jeho tehdejší snoubenka, která v Pekingu působila jako zpravodajka Švýcarské televize. Etzler uvedl, že narození dcery mu naprosto změnilo perspektivu a že v redakci už netráví ani o minutu déle, než musí.

Zahraniční zpravodajové své zážitky ze zahraničí často zpracovávají do knižní publikace. Konvalina po návratu ze zahraničního postu vydal knihu *Amerika bez iluzí*. Woodhamsová sepsala knihu *Třiadvacet dnů v Innsbrucku*, jež pojednává o hospitalizaci Václava Havla v Rakousku. Šafaříková o spisu o bruselském postu uvažovala, nakonec si to však pro nedostatek literárních ambic rozmyslela. Pazderka má knihu o moskevském postu rozepsánu a Etzler chce příběhy, které při práci zažil, začít sepsovat a natáčet, až svůj zpravodajský úvazek po pár letech zkrátí.

Motto této práce, výrok Bernarda Weinrauba z *New York Times*, jenž post zahraničního zpravodaje označil za jediný způsob jak celý život zůstat adolescentem, interviewovaní zpravodajové interpretovali různými způsoby, většinou však reagovali souhlasně. Podle Konvaliny je pravda, že si zpravodaj může hrát. Sám se nechával inspirovat sekci pro děti v deníku *Washington Post*. Tvrdil, že dětem se věci popisují jako někomu, kdo nezná svět, a že se zahraničním zpravodajstvím je to totéž – je jakoby pro

děti, které jsou dospělé, ale té které země neznalé. Šafaříková spatřovala paralelu mezi Weinraubovým výrokem a názorem své matky, že je střelená. Etzler podotknul, že život zahraničního zpravodaje je často plný dobrodružství a vzrušení podobných těm, o kterých se píše v románech pro adolescenty. Woodhamsová byla toho názoru, že se zahraniční zpravodajové udržují ve formě tím, že se zabývají nejrůznější problematikou, přičemž se někdy musí vžít i do situace mladých. Kvapilová na výrok nicméně reagovala tvrzením, že na postu vyžrála. Pazderkův názor na zahraniční zpravodajství byl zcela opačný než Weinraubův: podle něj je to dobrá škola dospělosti. Podle Milého lze výrok interpretovat tak, že zahraniční zpravodajství v člověku uchovává schopnost být zvědavý, vnímat, poddávat se a stále si nově utvářet názor podle okolností. Kdo však tyhle vlohy ztratí všeobecně, je podle něj už napůl na cestě do rakve.

5. Závěr

Účelem práce bylo proniknout do málo probádané oblasti zahraničního zpravodajství a popsat specifika profese zahraničního zpravodaje. Autorka se v práci nejprve věnovala teoretickým aspektům zahraničního zpravodajství. V druhé kapitole popsala historický vývoj šíření zpráv o dění v zahraničí, jež z vojensko-mocenských důvodů začalo být významné se vznikem starověkých civilizací. Techniky předávání informací během staletí pokročily od signalizování kouřem a ohněm přes štafetový systém posílů a telegraf až k rozhlasovému a televiznímu vysílání a Internetu, díky kterým se zeměkoule proměnila v globální vesnici Marsahlla McLuhana.

Rozvoj moderních technologií se odráží i v práci zahraničních zpravodajů. Nové informační a komunikační technologie umožňují vznik nadnárodních souvislostí, a v žurnalistice se tak stejně jako v mnoha jiných oblastech stírají rozdíly mezi domácím a zahraničním. Americká stanice CNN proto například tradiční adjektivum „zahraniční“ zrušila a zavedla termín mezinárodní zpravodajství. Technologická revoluce s sebou přinesla rovněž fenomén zpravodajství v reálném čase. Z kdysi výjimečných živých vstupů se dnes stává norma. Kvalita zpravodajství je však často obětována dramatickosti živého vysílání. Rozvoj technologií ukončil výsadní postavení žurnalistů v oblasti zahraničního zpravodajství. Nahodilým novinářem se může stát kdokoliv s přístupem k Internetu. Specifickou kapitolou občanské žurnalistiky, jež rozvíjí tradiční zahraniční zpravodajství, se staly internetové blogy.

Technologické inovace a ekonomická omezení vytvářejí na tradiční zahraniční zpravodajství značný tlak. Vyslat zpravodaje do ciziny na trvalý post je dnes jednou z nejnákladnějších metod získávání informací. Počet tradičních zahraničních zpravodajů bude podle odborníků nevyhnutelně klesat. Disciplína však nezaniká, nýbrž se vyvíjí. V kapitole věnované teorii zahraničního zpravodajství je uvedena alternativní typologie

zpravodajů dle amerických odborníků na masovou komunikaci Johna Maxwella Hamiltona a Erica Jennera, jež představuje úspornější způsoby pokrývání zahraničních událostí. Nejrozšířenější variantou k tradičnímu zahraničnímu zpravodajství je tzv. padákové zpravodajství, kdy je novinář k významné události vyslán jednorázově. Podle kritiků však takoví zpravodajové neznají jazyk, zvyky ani prostředí dané země a ve zprávě se pak místo na příčiny a důsledky často zaměří na násilnosti a jiné šokující události. Autorka zastává názor, že by tradiční zpravodajské posty, na nichž působí elitní žurnalisté zprostředkovávající kvalitní zpravodajství, měly v České republice zůstat zachovány alespoň veřejnoprávními médii.

Na základě literárních pramenů vznikla charakteristika novináře jakožto zahraničního zpravodaje, z níž autorka vycházela v rozhovorech s českými korespondenty. Ze specifík korespondentů, jak je popsali zahraniční autoři, byl v závěru druhé kapitoly extrahován portrét ideálního zahraničního zpravodaje, který autorka po zpracování interview srovnala s praktickými zkušenostmi českých korespondentů.

Ve třetí kapitole se autorka věnovala teorii žánru interview a na základě teoretických aspektů přípravy, průběhu a zpracování rozhovoru predikovala znaky interview se zahraničními zpravodaji, na něž pak reagovala v reflexi. Roli hrály zejména tyto skutečnosti: rozhovor novináře (respektive studentky žurnalistiky) s novinářem zaručoval určitou informovanost o problematice, a tedy i formulaci relevantních otázek a dobrou orientaci v odpovědích zpravodajů; časová vytíženost novinářů obecně a korespondentů obzvlášť ovlivňovala domluvu termínu setkání či písemného provedení rozhovoru; a rozhovory s Tomášem Etzlerem a Josefem Pazderkou, jejichž posty jsou od České republiky příliš vzdálené, bylo nutné provést písemně. Třebaže tato forma rozhovorů má své limity, autorka nepovažuje kvalitu výsledné podoby dvou písemných interview za slabší než v případě ústních rozhovorů. Nevýhodou písemných rozhovorů bylo, že častěji než u vlastního zpracování zvukového záznamu interview

bylo potřeba zasahovat do délky odpovědí a jejich stylistické a gramatické podoby. Výhodou naopak bylo to, že autorka nemusela trávit čas přepisováním záznamu.

V kapitole byl mimo to definován mediální titul, do kterého by se rozhovory se zahraničními zpravodaji hodily. Vzhledem k tematickému zaměření interview byl zvolen již zaniklý čtvrtletník *Revue* pro média určený mediálním odborníkům a studentům oboru.

Na závěr třetí kapitoly autorka zařadila unikátní sadu map zahraničních zpravodajů a externích dopisovatelů Českého rozhlasu, České televize, České tiskové kanceláře, Lidových novin, Mladé Fronty Dnes, Práva, Hospodářských novin a Deníku, v níž jsou zaneseny všechny evropské i světové lokace, kde tato česká média mají své lidi.

Čtvrtá kapitola obsahuje sadu rozhovorů a jejich reflexe. Zpovídanými korespondenty Českého rozhlasu byli vídeňská zpravodajka Marie Woodhamsová, bývalá bruselská korespondentka Pavlína Kvapilová a bývalý washingtonský zpravodaj Miroslav Konvalina. Za tištěná média s autorkou hovořila bývalá bruselská zpravodajka Lidových novin Kateřina Šafaříková. Českou televizi v písemných rozhovorech zastupovali moskevský korespondent Josef Pazderka a pekingský zpravodaj Tomáš Etzler. S bývalým zpravodajem ČTK Vlastimilem Milým autorka rozmlouvala o bulharském postu.

Otázky byly formulovány na základě teoretických podkladů zpracovaných v druhé kapitole. V rozhovorech jsou probírány tyto tematické celky: studium, profese žurnalisty a nabídka zahraničního postu; příprava a odjezd na post; pracovní režim, zdroje informací a technologie; kontakt s redakcí a zpětná vazba; vztahy mezi zpravodaji; osobní život a odpočinek; finance; bezpečnost; osobnostní rozvoj; pohled zpravodaje na význam a kvalitu zahraniční zpravodajství; návrat a co dál. Kvůli krácení a úpravám však výsledná podoba interview nemusí všechny oblasti nutně obsahovat.

Série rozhovorů je koncipována tak, že titulek, perex a několik prvních otázek vždy vystihuje hlavní myšlenku, jež z rozhovoru s tím kterým zpravodajem vplynula. Popisek pod fotkou zase shrnuje, jak se zpovídaná osoba k zahraničnímu postu dostala a jaká byla její reakce či motivace nabídku přijmout. Součástí každého interview je medailon se základními životopisnými údaji interviewovaného.

Účelem série rozhovorů bylo popsat specifika profese zahraničního zpravodaje. Výpovědi sedmi českých korespondentů do značné míry odpovídají informacím, jež o zahraničním zpravodajství uvádí cizojazyčné literární prameny. V některých oblastech se s nimi však jejich zkušenosti rozcházejí. Potvrdilo se například, že zahraniční zpravodaje charakterizuje jistá neukotvenost a že dokáží rychle měnit způsob života, jsou hyperaktivní a vysoké životní tempo a psychické napětí jsou pro ně druhou přirozeností. Spíše než o zaměstnání se jedná o životní styl, který se odráží i v osobním životě a partnerských vztazích zahraničních zpravodajů. Konvalina a Milý se po zpravodajském postu rozvedli, Šafaříková a Kvapilová jsou dosud svobodné a bezdětné.

Zpravodajové naopak nepotvrdili například to, že by se v cizině obraceli na kluby zahraničních zpravodajů či jiné organizace poskytující zázemí a podporu novinářům. Paradoxem rozvoje moderních technologií je skutečnost, že ačkoliv dnes domácí redakce mohou se zahraničními zpravodaji udržovat pravidelný kontakt, téměř všem zpovídaným chyběl dostatek zpětné vazby.

Zahraníčnímu zpravodajství se věnují velmi inteligentní, schopní, pracovně orientovaní a ambiciózní lidé. Život v cizině, elitní postavení a vysoký plat se na první pohled zdají atraktivní, náročná práce zahraničního zpravodaje je však vykoupena nesmírně hektickým životním stylem, v němž se rozdíl mezi pracovní a osobní stránkou stírají.

6. Seznam použitých zdrojů a literatury

Boyd-Barrett, Oliver (1998): „'Global ' News Agencies“. Pp 19-34 in *The Globalization of News*, ed. by Oliver Boyd-Barrett, Terhi Rantanenová. London: SAGE Publications.

Boyd-Barrett, Oliver – Rantanenová, Terhi (2001): „News Agency Foreign Correspondents.“ Pp 127-143 in *Media Occupations and Professions*, ed. by Jeremy Tunstall. New York: Oxford University Press.

Dittmar, Harald (1984): *Basic Issues of the Work of a Foreign Correspondent*. Berlín: International Institute of Journalism „Werner Lamberz“.

Ericssonová, Emily – Hamilton, John Maxwell (2007): „Happy Landings: A Defense of Parachute Journalism.“ Pp 130-149 in *From Pigeons to News Portals: Foreign Reporting and the Challenge of New Technology*, ed. by David D. Perlmutter, John Maxwell Hamilton. Louisiana: Louisiana State University Press.

Hannerz, Ulf (2004): *Foreign News: Exploring the World of Foreign Correspondents*. Chicago: The University of Chicago Press.

Hess, Stephen (1996): „The Culture of Foreign Correspondence.“ Pp 162-169 in *Media Occupations and Professions* (2001), ed. by Jeremy Tunstall. New York: Oxford University Press.

Köpplová, Barbara – Köppl, Ladislav (1989): *Dějiny světové žurnalistiky 1. Celý svět je v novinách*. Praha: Novinář.

Livingston, Steven (2007): „The Nokia Effect: The Reemergence of Amateur Journalism and What It Means for International Affairs.“ Pp 47-69 in *From Pigeons to News Portals: Foreign Reporting and the Challenge of New Technology*, ed. by David D. Perlmutter, John Maxwell Hamilton. Louisiana: Louisiana State University Press.

McPhail, Thomas L. (2006): *Global Communication: Theories, Stakeholders, and Trends*. UK: Blackwell Publishing.

Osvaldová, Barbora – Halada, Jan et al. (2002): *Praktická encyklopedie žurnalistiky*. Praha: Libri.

Osvaldová, Barbora – Lábová, Alena et al. (2001): *Zpravodajství v médiích*. Praha: Karolinum.

Perlmutter, David D. – Hamilton, John Maxwell (2007): „The Challenge of Technological Change in Foreign Affairs Reporting.“ Pp 1-19 in *From Pigeons to News Portals: Foreign Reporting and the Challenge of New Technology*, ed. by David D. Perlmutter, John Maxwell Hamilton. Louisiana: Louisiana State University Press.

Reifová, Irena (ed.) (2004): *Slovník mediální komunikace*. Praha: Portál.

Rosten, Leo C. (1937): „The Washington Correspondents.“ Pp 42-48 in *Media Occupations and Professions* (2001), ed. by Jeremy Tunstall. New York: Oxford University Press.

Ruß-Mohl, Stephan – Bakičová, Hana (2005): *Žurnalistika: kompletní průvodce praktickou žurnalistikou*. Praha: Grada Publishing.

Seib, Philip (2007): „The Real-Time Challenge: Speed and the Integrity of International News Coverage.“ Pp 150-166 in *From Pigeons to News Portals: Foreign Reporting and the Challenge of New Technology*, ed. by David D. Perlmutter, John Maxwell Hamilton. Louisiana: Louisiana State University Press.

Štorkán, Karel – Bauman, Milan (1973): *Umění interview*. Praha: Novinář.

Vargasová, Lucila – Paulinová, Lisa (2007): „Rethinking 'Foreign News' from a Transnational Perspective.“ Pp 20-46 in *From Pigeons to News Portals: Foreign Reporting and the Challenge of New Technology*, ed. by David D. Perlmutter, John Maxwell Hamilton. Louisiana: Louisiana State University Press.

Trammellová, Kaye Sweetser – Perlmutter, David D. (2007): „Bloggers as the New 'Foreign' Foreign Correspondents: Personal Publishing as Public Affairs.“ Pp 70-88 in *From Pigeons to News Portals: Foreign Reporting and the Challenge of New Technology*, ed. by David D. Perlmutter, John Maxwell Hamilton. Louisiana: Louisiana State University Press.

Tunstall, Jeremy (1971): „Correspondents and Individual News Sources.“ Pp 144-152 in *Media Occupations and Professions*, ed. by Jeremy Tunstall. New York: Oxford University Press.

Yemma, John (2007): „Instant Connection: Foreign News Comes in from the Cold“. Pp 110-129 in *From Pigeons to News Portals: Foreign Reporting and the Challenge of New Technology*, ed. by David D. Perlmutter, John Maxwell Hamilton. Louisiana: Louisiana State University Press.

Zdroje on-line:

Brandon, John (2008): *Steve Job Is Not Dying: Why Citizen Journalism Doesn't Work*. http://blogs.computerworld.com/cnn_ireport (10. 11. 2009).

Committee to Protect Journalists (2009): *About CPJ*. <http://www.cpj.org/about> (13. 11. 2009).

Committee to Protect Journalists (2009): *Killed in 2009*. <http://www.cpj.org/killed/2009> (13. 11. 2009).

Cottle, Simon – Raiová, Mugdha (2008): „Global 24/7 News Providers: Emissaries of Global Dominance or Global Public Sphere?“ Pp 157-181 in *Global Media and Communication*, 2008, roč. 4, č. 2. <http://gmc.sagepub.com/cgi/content/abstract/4/2/157> (4. 6. 2009).

Ehl, Martin. *Re: Zahraniční zpravodajství – diplomka* [online]. Anna Sedláčková. (18. 11. 2009).

Eisenhammer, Milan (2008): *Sedmkrát mi šlo o život, říká držitel Emmy Tomáš Etzler*. http://zpravy.idnes.cz/sedmkrat-mi-slo-o-zivot-rika-drzitel-emmy-tomas-etzler-pln-media.asp?c=A080926_122547_media_lpo (13. 11. 2009).

The Foreign Press Association (2009): *About the FPA*. <http://www.foreign-press.org.uk/showarticle.pl?id=19;n=11> (17. 11. 2009).

The Foreign Press Association (2009): *Join the FPA*. <http://www.foreign-press.org.uk/showarticle.pl?id=27;n=15> (17. 11. 2009).

Giridharadas, Anand (2009): „'There ' and 'Here ' Blend in Journalists' World.“ Pp 2 in *International Herald Tribune*. <http://query.nytimes.com/gst/fullpage.html?res=950CE0D7173FF930A25750C0A96F9C8B63&sec=&spon=&pagewanted=2> (9. 11. 2009).

Hamilton, John Maxwell – Jenner, Eric (2004): „Redifining Foreign Correspondence.“ Pp 301-321 in *Journalism*, 2004, roč. 5, č. 3. <http://jou.sagepub.com/cgi/content/abstract/5/3/301> (14. 10. 2009).

Healdová, Emma (2009): *Foreign Correspondents: Internet Means a Changing Audience and More Competition*.

http://www.editorsweblog.org/newsrooms_and_journalism/2009/03/foreign_correspondents_internet_means_a.php (9. 11. 2009).

Jedličková, Pavla (2004): *Získal jsem zkušenosti, říká novinář*.
http://www.natoaktual.cz/na_zajimav.asp?r=na_zajimav&c=A040421_041453_na_zajima_v_m00 (13. 11. 2009).

Knight, Alan (2003): „Globalised Journalism in the Internet Age.“ In *Ejournalist, a Refereed Media Journal*, 2003, roč. 3, č. 2. <http://ejournalist.com.au/v3n2/knightr.pdf> (4. 6. 2009).

Marjanovič, Teodor. *Re: Zahraniční zpravodajství – diplomka* [online]. Anna Sedláčková. (19. 11. 2009).

Palán, Vladimír (2009): *Kurz speciální přípravy pro krizové situace*.
<http://www.army.cz/scripts/detail.php?id=14831> (13. 11. 2009).

Palling, Bruce (1999): „Not a Job for the Over-forties.“ In *British Journalism Review*, 1999, roč. 10, č. 3. <http://bjr.sagepub.com> (14. 10. 2009).

Pešek, Petr. *Re: Zahraniční zpravodajství – diplomka* [online]. Anna Sedláčková. (24. 11. 2009).

Plesník, Vladimír. *Re: Zahraniční zpravodajství – diplomka* [online]. Anna Sedláčková. (18. 11. 2009).

Poláček, Tomáš (2009): *Stopem přes krvavý Kavkaz: další šílený výlet Tomáše Poláčka*.
http://cestovani.idnes.cz/stopem-pres-krvavy-kavkaz-dalsi-sileny-vylet-tomase-polacka-prt-igsvet.asp?c=A090716_111620_igsvet_tom (11. 11. 2009).

Procházka, Tomáš. *Re: Zahraniční zpravodajství – diplomka* [online]. Anna Sedláčková. (18. 11. 2009).

Reporters Without Borders (2009): *Introduction*. <http://www.rsf.org/Introduction.html> (13. 11. 2009).

Reporters Without Borders (2009): *Reporters Without Borders Reinforces Its Safety Provisions for Journalists*. <http://www.rsf.org/Reporters-Without-Borders,32726.html> (13. 11. 2009).

Reporters Without Borders (2009): *Press Freedom Barometer*. http://www.rsf.org/index.php?page=rubrique&id_rubrique=2 (13. 11. 2009).

Revue pro média (2005): *Archiv Revue pro média*. <http://fss.muni.cz/rpm/archiv.htm> (21. 11. 2009).

Řezníček, Martin. *Re: Zahraniční zpravodajství – diplomka* [online]. Anna Sedláčková. (31. 10. 2009).

Stejskalová, Klára. *Re: Zahraniční zpravodajství – diplomka* [online]. Anna Sedláčková. (21. 10. 2009).

Svobodníková, Denisa. *Re: Zahraniční zpravodajství – diplomka* [online]. Anna Sedláčková. (19. 11. 2009).

Šprinclová, Zuzana (2009): „Holub uletěl internetu.“ In *Lidé a země*, 2009, roč. 58, č. 10. <http://www.lideazeme.cz/clanek/holub-uletel-internetu> (9. 11. 2009).

Teachers' Paradise (2009): *Encyclopedia Main Page*. http://www.teachersparadise.com/ency/en/media/b/bf/europe_large.png (18. 11. 2009).

Terzis. Georgios (2008): „The EU Correspondent.“ In *Journalism*, 2008, roč. 9, č. 537. <http://jou.sagepub.com> (14. 10. 2009).

Tumber, Howard (2006): „The Fear of Living Dangerously: Journalists Who Report on Conflict.“ Pp 439-451 in *International Relations*, 2006, roč. 20, č. 439. <http://ire.sagepub.com/cgi/content/abstract/20/4/439> (14. 10. 2009).

World Press.org (2009): *Maps*. http://www.worldpress.org/images/maps/world_600w.jpg (17. 11. 2009).

Rozhovory se zahraničními zpravodaji:

Etzler, Tomáš (9. 11. 2009)

Konvalina, Miroslav (23. 10. 2009)

Kvapilová, Pavlína (24. 10. 2009)

Milý, Vlastimil (24. 10. 2009)

Pazderka, Josef (6. 11. 2009)

Šafaříková, Kateřina (23. 10. 2009)

Woodhamsová, Marie (1. 11. 2009)

7. Seznam obrázků

Obrázek č.1 – zpravodajové ČRo a spolupracovníci Radiožurnálu v Evropě...s. 49

Obrázek č.2 – zpravodajové ČRo a spolupracovnice Radiožurnálu ve světě...s. 50

Obrázek č.3 – zpravodajové ČT v Evropě...s. 51

Obrázek č.4 – zpravodajové ČT ve světě...s. 52

Obrázek č.5 – zpravodajové ČTK v Evropě...s. 53

Obrázek č.6 – zpravodaj ČTK ve světě...s. 54

Obrázek č.7 – externí dopisovatelé LN v Evropě...s. 55

Obrázek č.8 – externí dopisovatelé LN ve světě...s. 56

Obrázek č.9 – zpravodajka MF Dnes v Evropě...s. 57

Obrázek č.10 – externí dopisovatelka MF Dnes ve světě...s. 58

Obrázek č.11 – zpravodaj a externí dopisovatelé Práva v Evropě...s. 59

Obrázek č.12 – externí dopisovatelé Práva ve světě...s. 60

Obrázek č.13 – zpravodajové a externí dopisovatelé HN v Evropě...s. 61

Obrázek č.14 – zpravodaj a externí dopisovatelka HN ve svět...s. 62

Obrázek č.15 – externí dopisovatel Deníku v Evropě...s. 63

8. Jmenný rejstřík

A Albrightová, Madeleine 95
Anýž, Daniel 62

B Bauman, Milan 41-44, 116
Bakičová, Hana 42, 45
Baková, Olga 51, 65, 67, 68
Barroso, José Manuel Durão 77
Barták, Karel 89
Baťa, Jan 102
Blair, Tony 77
Boyd-Barrett, Oliver 11, 14, 15, 129
Brandon, John 19
Brusová, Hana 53

C Cottle, Simon 16
Crusoe, Robinson 105

D Dittmar, Harald 24, 27-30, 127
Dlouhý, Vladimír 66

E Ehl, Martin 48
Eisenhammer, Milan 37, 38
Ericksonová, Emily 21
Etzler, Lukáš 119
Ezler, Miroslav 118
Etzler, Tomáš 16, 36-38, 48, 52, 64, 117, 124-126, 128-130, 133, 134
Etzlerová, Barbara 118

F Foglar, Peter 63
Freisler, Eduard 56
Fridrich, Milan 85

G Ganley, Declan 79
Gášková, Ivana 62
Giridharadas, Anand 17
Goga, Lukáš 60

H Halada, Jan 13, 41, 45

Hamilton, John Maxwell 9, 11, 12, 13, 15, 19, 20-22, 133

Hannerz, Ulf 9, 14, 15, 20, 24, 25, 27-34, 128

Havel, Václav 118, 130

Havranová, Renata 61

Healdová, Emma 17

Hemingway, Ernest 24

Hess, Stephen 25

Holmeyová, Emira 49

Hořejší, Tomáš 61

Hošek, Jiří 49, 55

Hrnčířová, Eva 51, 87, 90, 113

Hůlová, Pavla 50

CH Chadwick, Alexander 18

Churchill, Winston 24

I Ivanovičová, Věra 94

J Janev, Jaromír 48, 49

Jedličková, Pavla 36

Jenner, Eric 13, 19, 20-22, 133

Jobs, Steve 19

K Kabrhelová, Lenka 49

Karas, Miroslav 51, 112

Kašpar, Josef 61

Kennedy, John F. 18

Kerekeš, Ladislav 51

Klaus, Václav 66, 98

Knight, Alan 15, 18

Kocourek, Milan 49

Kochová, Andrea 58

Konvalina, Miroslav 7, 45, 47, 64, 65, 72, 73, 82, 91, 126, 128-130, 134, 135

Köpplová, Barbara 11

Köppl, Ladislav 11

Koubová, Kateřina 57

Kraus, David 64, 117

Krčmář, Jan 61

Krupauerová, Olga 67

Křížová, Zuzana 59
Kubal, Michal 48, 52, 118
Kudláč, Vítězslav 59
Künhl, Karel 66
Kvapilová, Pavlína 47, 83, 90, 91, 126-131, 134, 135
Kytka, Ivan 48

L Lábová, Alena 34, 35, 37
Lahav, Jehuda 56
Livingston, Steven 16-18, 20
Loubetová, Zuzana 59
Lunardi, Vědunka 49

M Machonin, Jan 61
Majstr, Jiří 89
Marjanovič, Teodor 48
McLuhan, Marshall 11, 12, 132
McPhail, Thomas L. 11, 13
Merkelová, Angela 77
Mikoláš, Robert 50, 121
Millerová, Hedvika 60
Milý, Vlastimil 48, 92, 99, 100, 126, 127, 129, 130, 131, 134, 135
Moláček, Jan 51, 109, 110
Morse, Samuel F. B. 10
Mundil, Stanislav 53

N Norrman, Leif 29
Novák, Pavel 49

O Orwell, George 24
Osvaldová, Barbora 13, 34, 35, 37, 41, 45

P Palán, Vladimír 36
Palling, Bruce 23, 31, 80, 89, 97, 106, 122
Papucsek, Gregor Martin 49
Pasternak, Boris 110
Paulinová, Lisa 13, 14, 20
Pazderka, Josef 47, 51, 64, 109, 115, 116, 125, 126, 128-131, 133, 134
Penčevová, Anželina 59
Perlmutter, David D. 9, 11-13, 15, 18

Pešek, Petr 48
Petrovičová, Anetta 113
Pirkl, Tomáš 53
Pícha, Alexandr 72, 85
Pláničková, Eva 51
Plesník, Vladimír 48
Poddaný, Petr 93
Pohanka, Vít 50
Poláček, Tomáš 22
Polák, Zdeněk 53
Polo, Marco 10
Procházka, Tomáš 48
Procházková, Petra 48, 55, 56, 109
Půr, Michal 53

R Raiová, Mugdha 16
Rantanenová, Terhi 11, 14
Reifová, Irena 12
Rennie, David 77
Rosten, Leo C. 23, 24
Rostropovič, Mstislav Leopold 110
Roškot, Jiří 70
Ruß-Mohl, Stephan 42, 45

Ř Řezníček, Martin 48

S Sarkozy, Nicolas 77
Seib, Philip 16, 17, 19
Sedláčková, Anna 74, 83, 92, 101
Scharffová, Hana 113
Schnur, Petr 59
Siao-po, Liou 123
Smatana, Ľubomír 49
Sniegoň, Tomáš 49, 59
Stejskalová, Klára 48, 70
Svobodníková, Denisa 48
Syrůček, Milan 53

Š Šafaříková, Kateřina 48, 74, 81, 82, 87, 89, 126-130, 134, 135

Šámal, Zdeněk 113, 122

Šámalová, Barbora 51, 87, 113

Šmíd, Jan 48, 49, 66, 105

Špidla, Vladimír 87

Šprinclová, Zuzana 17

Štorkán, Karel 41-44, 116

T Tachecí, Barbora 72

Terzis. Georgios 25

Trammellová, Kaye Sweetser 18

Tumber, Howard 28, 33-35, 37

Tunstall, Jeremy 28, 127

Tureček, Břetislav 48, 50, 60

Turečková, Eva 56

Ť Ťia, Chu 123

U Ungermann, Libor 110

V Vargasová, Lucila 13, 14, 20

Vavrouška, Petr 36, 49

Vilček, Ivan 59

Vlachos, Remy 53

Vondra, Alexandr 79

W Weinraub, Bernard 69, 80, 90, 99, 101, 123, 130, 131

Woodhamsová, Marie 47, 49, 101, 107, 108, 116, 126-131, 134

Woodhams, Eric 101, 108

Y Yemma, John 18, 23, 24, 28, 30

Z Zapruder, Abraham 18

Zlochová, Lubica 49

Ž Železný, Vladimír 79

9. Anotace, klíčová slova

Název práce:

Zahraniční zpravodajství jako životní styl,
sada rozhovorů s českými zahraničními zpravodaji

Práce je věnována tématu zahraničního zpravodajství a jeho podobám na české mediální scéně. Série rozhovorů s českými zahraničními zpravodaji přibližuje specifika profese zahraničního korespondenta.

V části zabývající se teorií zahraničního zpravodajství je popsán vývoj této disciplíny a vliv technologického vývoje na pracovní postupy a význam korespondentů. Na základě cizojazyčné odborné literatury vznikla charakteristika zahraničního zpravodaje, z níž autorka vycházela při tvorbě otázek pro interview.

Na výklad zahraničního zpravodajství navazuje část o teoretických aspektech rozhovorů, která popisuje žurnalistický rozhovor jako žánr a předpokládané znaky interview se zahraničními zpravodaji. Je zde představen mediální titul, pro nějž jsou rozhovory určené, výběr zpovídaných zpravodajů a tematické oblasti interview. Kapitola rovněž obsahuje sadu elementárních map zahraničních zpravodajů v českých médiích.

Po dvou teoretických kapitolách následuje sada sedmi interview s českými zahraničními korespondenty a reflexe rozhovorů, na něž navazuje srovnání praktické tváře zahraničního zpravodaje s teoretickým portrétem z druhé kapitoly. Zkušenosti zpovídaných zpravodajů do značné míry odpovídají údajům v odborné literatuře, v některých oblastech se však rozcházejí.

Klíčová slova: zahraniční zpravodajství, vývoj technologií, globalizace, zahraniční korespondent, rozhovor, česká média, mapy, specifika profese zahraničního zpravodaje.

Thesis title:

Foreign Correspondence as a Life Style,
a Series of Interviews with Czech Foreign Correspondents

The focus of the thesis is on foreign correspondence and its forms on the Czech media scene. A series of interviews with Czech foreign correspondents outlines particularities of the profession of foreign correspondents.

In the part dealing with the theory of foreign correspondence, there are the development of the discipline and the influence of technological progress on the professional practices and status of correspondents described. On the basis of foreign-language literature, there was a characterization of foreign correspondents formulated which served as groundwork for defining a set of questions for the interviews.

The part on the theory of foreign correspondence follows up with a section on the theoretical aspects of interview. It describes the genre of journalistic interview and anticipated features of interviews with foreign correspondents. The media title in which the interviews could be published in is also described in this part, as well as the choice of interviewed correspondents and thematic areas of interviews. Moreover, the chapter includes a set of elementary maps of foreign correspondents in the Czech media.

After the two theoretical chapters there is a series of seven interviews with Czech foreign correspondents and its reflexion followed up with a comparison of the practical character of correspondents and theoretical profile as established in the second chapter. The experience of interviewed correspondents complies with information stated in the literature to considerable extent, in some areas they nonetheless diverge.

Key words: foreign correspondence, technological development, globalization, foreign correspondent, interview, Czech media, maps, particularities of the profession of foreign correspondents.